

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

France Boršnik: TOLIKO PRI-
STOJNOSTI, KOLIKOR AK-
TIVNOSTI

Ivan Kristan: »VODENJE« V PO-
GOJIH SAMOUPRAVLJANJA

Dušan Kralj: »TOVARNA« TO-
VARN

Valter Samide: KINO — ZLATA
JAMA?

Bojan Samarin: OBLJUBA DELA
DOLG

Obeta, 14. januarja 1961
Štev. 2, leto XIX.

V OKVIRU

O, tem, kar bom zapisal, direktor. O tem ne dvomimo. bi morali razmišljati priza- Toda dogodi se, da direktor deti. Najbrž jih ni veliko, a postavi, predno prevzame delo, vsekakor ne bi veljalo čakati pogoje. Taka plača, take ugod- toliko časa, da bi jih bilo nosti, šest mesecev nobene fi- nančne inšpekcije (!), proste roke tu in tam...

Prav je namreč, da opo- To je dogovor občina-di- zarjamo drug drugega na po- rektor, ne pa dogovor občina- samezne pojave, namesto da prizadeti kolektiv, ki ima de- čakamo toliko časa, da je stvar potrebno gasiti z vseh strani, ker se je že preveč zlo. V takih podjetjih, kjer razgorela. To velja za vse ima direktor vse oziroma ni- slabosti sploh in dobro je, da ma finančne inšpekcije, se ko- tudi v tem našem »Okviru« tercialni problemi še kar hitro urede. Narobe pa gredo druge enkrat zapišemo, da je graja največkrat naslovljena na po- samezne ljudi, na določene ko- lektive ali ustanove. No, da, dogodi se, da ne zapišemo podalj- imena prizadetega zaradi ta- kega ali drugačnega razloga. nost. Največkrat ne zato, ker bi z Sicer pa je stvar jasna: uporabljanjem imena kritiko Lahko je s »prosto roko« rešiti

PROSTE ROKE

zaostri bolj, kot je to po- trebno.

Sicer pa: »V okviru« smo zapisali, da je to in to narobe. V mislih smo imeli predvsem določen kolektiv iz Maribora. Po telefonu pa se ti oglasi ljubljanski kolektiv in tolma- či, kako da je pri njih in da le ni čisto tako in čeprav... (Verjemite, težko smo jih pre- pričali, da pri pisanju nismo mislili nanje. Seveda, potem jim je bilo žal, da so telefo- nirali.) V polno, smo rekli v uredništvu, pa še to, da prav zato ime ni vselej nujno, ker veš in slutiš, da je podobnih primerov le nekaj več kot en sam. Ker še nismo začeli da- našnjo temo, naj vas bralci zdajle v prvem »Okviru« leta 1961 zaprosimo za sodelova- nje. Opozorite na probleme, ne na prav drobne, kot ni treba, da so to same velike in zaple- tene stvari.

Zdaj pa k stvari: Okoli Murske Sobote, okoli Novega mesta in bržkone še kje so podjetja, katerih go- spodarjenje ne gre najbolje. Težave so ali subjektivne ali objektivne prirode. Vsi se tru- dijo, da bi podjetje rešili, predvsem pa občinski ljudski odbor, ki mu zagotovo ni vse- eno, ali je v kraju podjetje manj ali več. Rešitev je na člani: Potreben je sposoben

slabo podjetje, kajti mimo vseh predpisov se da marsikaj ustvariti. Tak direktor lahko postane pojem nenadomestljivega »gospodarja«, ki zna re- šiti podjetje pred pogubo. V resnici pa taka politika ustvar- ja nemogoč videz, da moraš, če nočeš dobro gospodariti, dati nekemu pravico, da go- spodari mimo delavskega sve- ta. Navsezadnje bi lahko za- ključil, da je samoupravljanje ovira napredka. Lepa reč! Ra- zumljivo, dejansko je to sto in stokrat demantirano!

Zdaj pa finale: »Proste ro- ke« nujno pripeljejo do napak in samovolje. Kolektiv ni za- dovoljen. Na sestankih grajojo samovoljno odločanje. Direk- tor je užaljen in da ostavko. Včasih s pripombo: »Boste vi- deli, v kakšni kaši boste«. Ob- čina je preplašena in ne ve, komu naj da prav, kolektivu ali direktorju. Včasih da prav direktorju in le-ta triumfira. Odnosi pa se zaostčujejo na- prej in iz problemčkov nastaja problem.

Res, da so vse to posledice določene in prej opisane zgre- šene politike. Vendar, kadar so posledice že tu, bi bilo treba take odpovedi iz užaljenosti z veseljem sprejeti. Prav ne- pogrešljiv pa zares ni nihče!

MITJA SVAB

SMOTER JE NEPOSREDNEJŠE ODLOČANJE

PREDSEDSTVO REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE O NADALNJEM RAZVOJU IN IZPOLN- NJEVANJU DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

V petek, dne 6. januarja, so člani predsedstva Republi-škega sveta sindikatov Slovenije na seji, ki jo je vodil predsednik RS tov. Stane Kavčič, razpravljali o nekaterih problemih s področja delavskega samoupravljanja. Pred- sedstvo je sklenilo razpravljati o tem iz dveh razlogov:

● ker je bilo v zadnjem času ločanje in uveljaviti načelo, da nekoliko podcenjevana pomemb- nost politično-samoupravnega razvoja gospodarskih organizacij, zaradi tega, ker je bila domala vsa pozornost in aktivnost sindi- kalnih podružnic osredotočena na urejanje materialnih problemov gospodarskih organizacij (delitve dohodka znotraj organizacij med njimi ter skupnostjo) in

● praksa jasno opozarja, da ni moč ločevati urejanja ekonom- skih problemov od političnih ak- cij, točneje rečeno od urejanja družbeno-političnih odnosov v podjetjih. Dalje, da je organiza- cija delavskega samoupravljanja v svojih metodah mestoma že za- starela in preveč centralistična. Takšna je še pač, kot je ustre- zala prvemu obdobju, ko je šlo za nekakšne elemente deklarativno-političnega samoupravlja- nja. Težnje proizvajalcev danes pa so, da bi imel vsakdo možnost odločati pri urejanju vseh po- membnihih zadev, skratka, da je treba preiti na neposrednejše od-

dami. Ker so bili delavski sveti zaradi takšne premajhne aktivno- sti marsikdaj postavljeni pred dejstvo, da izglasujejo tisto, kar je predlagal določen krog ljudi v podjetju, so se čutili zapostav- ljeni in ne samo sami, temveč tudi drugi člani kolektiva. Iz teh in še drugih razlogov pa nastaja- jo ponekod v podjetjih resna na- sprotnja. Toda dogodi se, da ho- čejo sindikalne organizacije po- nekod v podjetjih ta nasprotja reševati na miren način, se soli- darizirajo z vodstvi, ne glede na to, zakaj je prišlo do njih. To ze- lo škoduje napredku. Praksa pa bi morala biti prav nasprotna. Sindikat in delavski svet bi mo- rala biti tista sila, ki zahteva razčiščenje vzrokov, ki povzroča- jo nasprotja. Prav ta dva bi si morala prizadevati, da bi odstra- nili vzroke za takšna nasprotja.

Zaradi premajhne pozornosti sindikalnih organizacij do takš- nih pojavov, se porajajo tudi ne- katere nove oblike birokratizma, kot recimo trditve »naše podjetje je povsem samostojno in vas, zu- naj« naj ne skrbi, kako urejamo svoje zadeve. Dalje »naš delavski svet je o stvari tako odločil, kaj še hočete« in podobno. Takšne tr- ditve razkrivajo le argumente formalne demokracije, s katero hočejo ponekod posamezniki vsi- ljevati svoje predloge in sklepe kolektivu in samoupravnim or- ganom in s tem onemogočiti de- janski vsakodnevni vpliv proiz- vajalca na odločanje o vseh po- membnihih zadevah. To potrjujejo tudi podatki iz posameznih pod- jetij o tem, koliko člani kolekti- va vedo, o čem razpravlja in sklepa delavski svet. Do teh po- javov prihaja sedaj zavoljo tega, ker marsikje sklicujejo zaseda- nja delavskih svetov nekaj minut pred začetkom, tako da se člani samoupravnih organov ne morejo posvetovati z volivci. Praviloma pa bi jih morali sklicevati nekaj dni prej in sploh obvestiti ves ko- lektiv, o čem naj bi delavski svet razpravljal in sklepal, zato da bo- do delavci lahko povedali svoje mnenje o stvari in tako neposred- no vplivali na odločitve. Najmanj, kar bi morali doseči je, vplivati tako na večjo javnost seš in za- sedanj, na vpliv članov kolektiva, kadar so v pretresu zadeve, ki prizadenejo vse.

Toda če bi vztrajali samo pri tem, bi to pomenilo, da bi v do- kajšnji meri vztrajali pri načelih formalne demokracije. Materialni odnosi so namreč danes že takšni, da naravnost opozarjajo na dolo- čeno zastarelost organizacije in metod dela samoupravnih orga- nov, na prevelik centralizem. V višje organiziranih podjetjih je de- lavski svet preveč odmaknjen od volivcev — neposrednih proizva- jalcev, komunikacije med vod- stvom in neposrednimi proizva- jalci so v velikem razkoraku. Zdaj smo v gospodarskih organizacijah skorajda v enakem položaju kot pred leti, ko so bili delavski sveti

razmeroma malo aktivni zavoljo tega, ker so imeli premajhno ma- terialno osnovo za gospodarjenje. Sedaj se namreč pojavlja razko- rak med dejansko materialno za- interesiranostjo delavca v obra- tu, oddelku in med odločanjem v delavskem svetu. Gre za to, da kolikor največ mogoče povežemo osebno materialno zainteresira- nost delavca z odločanjem z go- spodarjenjem. Kjer so uveljavili spodbudnejši način oblikovanja in delitve osebnih dohodkov, na- čin, ki ni odvisen samo od indi- vidualnega uspeha posameznika, temveč od poslovnega uspeha, skratka od proizvodnje in proda- je ter gospodarjenja z živim in vložnim delom, tam že delavci zahtevajo uveljavljanje takšnih možnosti in metod dela, da lahko sami vplivajo na rezultate poslo- vanja.

Prav te težnje in zahteve de- lavcev pa jasno opozarjajo, da ni moč ločevati urejanja material- nih problemov od urejanja druž- beno-političnih odnosov znotraj gospodarskih organizacij, to je od nadaljnega razvoja in izpoln- njevanja delavskega samoupra- vljanja, in sicer v takšni meri, da omogočimo dejansko čimvečjo ne- posredno oblast in odločanje ne- posrednih proizvajalcev in vse- binsko bogatejše delo samoupra- vnihih organov. Gre skratka za to, da postane ves kolektiv dejansko samoupravni organ.

Sindikati so dolžni prisluhniti takšnim težnjam in zahtevam de- lavcev in to je pravzaprav v le- tošnjem letu njih glavna politič- na naloga. Nadaljnji razvoj obli- kovanja in delitve osebnih do- hodkov po delu v materialnem smislu in razvoj produktivnosti dela in racionalnejšega gospodar-jenja je namreč v pretežni meri odvisen od tega, s kakšno metodo, s kakšnim tempom in s kakšno jasno perspektivo bomo razvijali tudi te družbeno-politične odnose v gospodarskih organizacijah. Od- ločati se mora namreč tam, kjer se vpliva na ostvaritev čistega do- hodka, kjer se osebni dohodek po- stavlja v odvisnost od rezultatov dela. Perspektiva pri nadaljnjem razvoju in izpolnjevanju delav- skega samoupravljanja naj bo, da bo manj sej splošnega značaja, toda več konkretnih dogovorov, da se bodo delavci neposredno dogovorili med seboj, kako bodo kaj naredili, da zamenjamo tako imenovani parlamentarni značaj oblasti z vsakdanjim, da je tisti, ki se dogovarja in dogovor ures- ničuje, ena in ista oseba. V to smer velja razvijati samoupravni mehanizem.

Zato, da bi bilo moč ta načela čim hitreje uresničiti, je potrebo- no, da delavski sveti sami in družbeno-politični organi v pod- jetju tankovestno razpravljajo o dosedanjem delu, o delavskem sa- moupravljanju. Skratka, da kri- tično osvetle svoje delovanje in dosedanje metode samoupravnih organov soočijo s težnjami in za- htevami delavcev.

PETER DORNIK

V tovarni električnih aparatov »TELA« v Ljubljani so za minule leto predvideli, da bodo izdelali za 650 milijonov dinarjev izdelkov. Navzlic težkim pogojem — obrati so raztreseni po vsej Ljubljani, razen tega tudi v Dobropolju — pa so poslovno leto zaključili s pro- izvodnjo v vrednosti 1 milijarde 65 milijonov dinarjev. Ta uspeh je kolektiv dosegel predvsem s prizadevnostjo in proizvodnjo za- izvedenosti električnih aparatov. V podjetju so prepričani, da bodo že letos, če bodo dobili 440 milijonov dinarjev kredita za obratna sredstva, lahko izdelali kar milijardi dinarjev raznih izdelkov. (Foto: Milan Šnarovec)

7 dni
v sindikatih

RAZGOVOR S FRANCETOM BORŠTIKOM, TAJNIKOM RS ZSS O PRIPRAVAH
NA LETOŠNJE OBČNE ZBORE

Toliko pristočnosti kolikor aktivnosti

■ V zvezi z uvajanjem po-
strežnine v gostinstvu so bila na
pobudo Republiškega odbora sin-
dikata trgovskih in gostinskih de-
lavcev sklicana posvetovanja v
posameznih krajih. Tako so v Po-
stojni sklenili, naj pristojni orga-
ni gostinskih podjetij čimprej
pripravijo potrebno dokumenta-
cijo oziroma analizo sedanjega si-
stema razdeljevanja osebnih do-
hodkov ter izdelajo predlog deli-
tve po novem načinu. Dokler to
ne bo uresničeno, naj delavski
sveti določijo približen odstotek
postrežnine. Ta trenutna rešitev
je potrebna zato, ker bodo morali
izdelati nove kalkulacije cen svo-
jih storitev zaradi novih najem-
nin za poslovne prostore, ki so v
veljavi od 1. januarja t. l.

■ Na posvetovanju v gori-
škem okraju, ki je bilo sklicano
na pobudo Republiškega odbora
tega sindikata so sodili, da ne bi
smeli v vseh obratih zaradi tega
zviševati cen, zlasti pa, da ne bi
bilo pravilno, če bi postrežnino
uvajali pavšalno v višini 10 %.

■ V podjetju »Pletilstvo« v
Ilirski Bistrici člani kolektiva ne-
godujejo zaradi nerazumljivega
in kompliciranega načina obrač-
navanja osebnih dohodkov, zlasti
tistega dela, ki ga delavci preje-
majo po delovnem učinku. Zgodi-
lo se je, da je pretekli mesec de-
lavka, ki je delala ves mesec, pre-
segla normo, prejela na račun
učinka dela osebni dohodek v vi-
šini 1300 dinarjev, medtem ko je
druga delavka, ki je že celo leto
v bolniškem staležu, prejela 1700
dinarjev.

■ V podružnici »Rašice« v
Izoli je imel odbor sindikalne
podružnice skupen sestanek s taj-
nikom sindikalne podružnice ma-
tičnega podjetja v Ljubljani in
predstavniki ObSS. Govorili so o
nejasnostih in zapletenosti obra-
čunavanja osebnih dohodkov. Ve-
čin članov kolektiva obračun
ni razumljiv, prav tako jim niso
razumljive norme. Sklenili so, da
se osebni dohodki za normirane
artikle preprosto prikažejo na po-
sebni tabeli ter izračunajo v neto
in ne v bruto zneskih kot sedaj.
Sklenili so tudi, da je treba skli-
cati sestaneke vsega kolektiva.
Udeležili naj bi se ga tudi pred-
stavniki matičnega podjetja, ki bi
na preprost način obrazložili de-
lavcem način normiranja ter obra-
čunavanja dela po učinku.

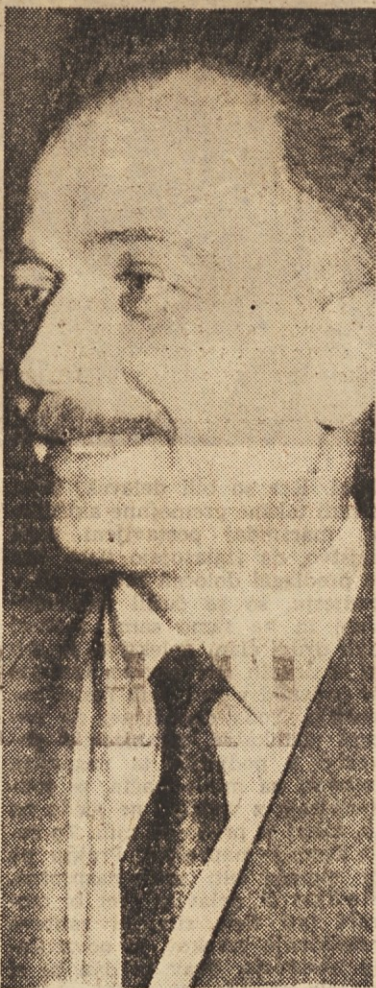
■ Seje predsedstva Republi-
škega odbora sindikata uslužben-
cev državnih ustanov so se ude-
ležili tudi predstavniki sindikal-
nih podružnic pri ljudskih odbo-
rih. Razen o konkretizaciji nalog,
ki jih nalaga resolucija IV. kon-
gresa tega sindikata, so na seji
kritično obravnavali tudi teze o
»plačilnem sistemu« javnih usluž-
bencev, kot jih je pripravil pri-
stojni zvezni upravni organ. Ugo-
tovljene so bile pozitivne postav-
ke v teh potezah, pa tudi temeljna
družbeno-politična vprašanja sta-
tusa javnih uslužbencev, ki jih
teze pušajo odprta. Obravnavane
so bile teze o načelih delitve
osebnih dohodkov javnih usluž-
bencev, ki jih je pripravil repu-
bliški odbor in ki streme prav za
ureditvijo družbenega položaja
javnih uslužbencev. Udeleženi
so v celoti sprejeli načela teh tez
in sklenili, da bodo v svojih kolekti-
vih začeli s konkretnimi pripra-
vami za njihovo uresničitev. De-
lovni kolektiv upravnih organov
ObLO Celje pa je že pripravil
predlog pravilnika o razdeljeva-
nju osebnih dohodkov. Na seji so
govorili še o pripravah na občne
zboze, ki naj bodo opravljeni do
15. februarja 1961.

■ Ta teden je bilo pri OSS
Celje posvetovanje sindikalnih
delavcev celjskega okraja. Govo-
rili so o delitvi dohodka, sistemu
nagrajevanja, odnosih v kolekti-
vih, o delu organov delavskega
samoupravljanja, o delu sindikal-
nih podružnic.

■ Razen tega je bila pri Okraj-
nem sindikalnem svetu Celje ta
teden tudi seja predsednikov ob-
činskih sindikalnih svetov in stro-
kovnih sodelavcev ter komisije za
gospodarstvo pri OSS. Obravna-
vali so predpise o delitvi dohodka
ter sestavljanju pravilnikov o de-
litvi osebnih dohodkov v gospo-
darskih organizacijah.

»Tovariš tajnik! Na zadnji
seji predsedstva so člani med
drugim razpravljali tudi o
pripravah na letošnje občne
zboze sindikalnih organizacij.
Kakšna stališča so bila zavze-
ta in čemu naj vodstva sindi-
kalnih organizacij posvete
največjo pozornost?»

»Razprava na zadnjem plenu
Republiškega sveta je opozo-
rila na različne pereče probleme
na področju delitve dohodka,
tako med podjetjem in skupnostjo
kot tudi oblikovanja in deli-
tve dohodka znotraj gospodar-
skih organizacij. Iz teh vidikov
je bila ocenjena aktivnost sindi-
kalnih in delovanje našega me-
hanizma pri urejanju tistih pro-
blemov, ki niso srednjoročno
delavce. Ta plenum je opo-
zoril na nekatere probleme, ki
smo jih še konkretnije obra-
navali na zadnji seji predsedstva.

Tov. France Borštnik

Na njej so člani razpravljali o
problemih s področja delavskega
samoupravljanja in aktivnosti
sindikalnih organizacij, ki naj
pride bolj do izraza, tako glede
nadaljnje graditve in izpolnjeva-
nja sistema razdeljevanja do-
hodka in gospodarjenja sploh,
kot tudi pri nadaljnjem izpolnje-
vanju samoupravnega meha-
nizma.

Tako na plenumu kot na seji
predsedstva je bilo ugotovljeno,
da smo dosegli določeni razvoj.
Hkrati pa je bilo ugotovljeno, da
zahtevamo neposredni proizvajal-
ci, naj bo njihov vpliv še večji
na vseh področjih pri urejanju
vseh problemov. Ugotoviti pa je
treba, da dober del naših or-
ganizacij zaostaja za tem hote-
njem. Zaostaja tudi zaradi dokaj
toge sedanje organizacijske ob-
like.

»Če te ugotovitve razumem
prav, velja torej izpopolnje-
vati organizacijske oblike, tako
sindikalnih organizacij kot
samoupravnega mehanizma in
tudi to naj bi bila ena izmed
nalog, o katerih naj bi raz-
pravljali na občnih zboreh.«

»Tako je. Gre za obe stvari.
Našo organizacijo je treba čim-
bolj približati članstvu. Tam,
kjer imajo že osnovane ekono-
mske enote — to pa seveda ni za-
dnja beseda v decentralizaciji go-
spodarjenja in samoupravljanja

— tam je treba tudi organizaci-
sko strukturo naše organizacije
prilagoditi tem oblikam. Uvelja-
viti moramo takšno organizaci-
sko strukturo in takšne metode
dela, da bo lahko vsak član sin-
dikata vplival na urejanje in re-
ševanje problemov, ki jih živ-
ljenje vsak dan postavlja na
dnevni red. Seveda bi bilo na-
pak, če bi članstvo vplivalo na
urejanje problemov samo znotraj
podjetja. Gre tudi za vpliv na-
vzven, na urejanje problemov na
področju komune. Aktivnost sin-
dikalnih podružnic ne sme ostati
za tovarniškim obzidjem in te
aktivnosti ne smejo razmejevati,
da tako rečem, prostori posamez-
nih obratov.

Pri proučevanju in uveljav-
ljanju organizacijske strukture
sindikalnih organizacij moramo
upoštevati težnje, naj bo celotni
kolektiv nosilec določene politi-
ke, zato da ne bodo posameznih
zelo perečih in važnih vprašanj
reševali le člani odbora na svo-
jih sejah ali da ne bodo ureja-
vana prek raznih predstavniških
organov. Gre torej za tak sistem
dela, ki bo pospešil aktivizacijo
prav vsega članstva. Tej nalogi
velja prilagoditi tudi strukturo
organizacije, za to, da bo sleher-
ni proizvajalec hkrati res tudi
upravljavec.

Težko je dati nek recept,
kakšna naj bo torej vsebinska
priprava občnih zboren, o kate-
rih vprašanjih naj bi predvsem
razpravljali na njih. Če pojmu-
jemo naloge tako, kot so bile na-
kazane na plenumu, ki je obra-
naval nekatera politično-organi-
zacijska vprašanja, in na seji
predsedstva s področja nadalj-
njega razvoja delavskega samo-
upravljanja in če bodo odborniki
res tehtno proučili vsa vpraša-
nja, ki se pojavljajo v njihovem
podjetju, potem bodo povsod na
dnevnem redu tista vprašanja, ki
so lastna njim samim, njihovim
organizacijam, samoupravnim or-
ganom, njihovu kolektivu in
njihovi komuni.

Dobra priprava za občne zbo-
re so tudi konference, ki naj bi
jih organizacije sklicevale neko-
liko prej. Prav tu lahko vodstvo
organizacije črpa vrsto pobud za
izdelavo delovnih programov.
Ljudje bodo nedvomno opozorili
na vrsto perečih vprašanj, ki jih
velja urediti. In če bo vodstvo
upoštevalo želje in zahteve in bo
o njih govorila še na občnem zbu-
ru ter bo to upoštevano v pred-
logu delovnega programa, bo tak
občni zbor res odraz teženj in
zahtev članov kolektiva, bo v
resnici delovni občni zbor.

»Govoril si tudi o izpopol-
njevanju samoupravnega me-
hanizma in o nalogah sindi-
kalnih organizacij na tem
področju. Bi lahko povedal o
tem kaj več?»

»Pri tem, ko prilagajamo sin-
dikalno organizacijo potrebam in
zahtevam, ki jih terja življenje
v kolektivih, nam gre za to, da
postane na ta način sindikalna
organizacija pobudnik za tako
imenovano decentralizacijo v sa-
moupravljanju. Prav sindikalna
organizacija mora biti pobudnik,
da bo ves kolektiv prek samo-
upravnih organov odločal o vseh
važnejših zadevah. Politično
funkcijo sindikata velja izkori-
stiti za to, da pridejo proizvajal-
ci do izraza kot samoupravljalci,
da sami aktivno pospešujejo raz-
voj samoupravnega mehanizma
in ga sami oblikujejo skladno s
svojimi zahtevami in nalogami.
Očitki na račun slabosti uprav-
nega vodstva in organov samo-
upravljanja so neupravičeni, če
ni čutili prizadevnosti proizva-
jalcev v tej smeri, to je priza-
devnosti, da bi ljudje sami odlo-
čali o vseh važnih stvareh. Če ni
prizadevnosti v tej smeri, se kaj
lahko pojavi kdo, ki bo urejal
različne probleme tako, kot jih
pač vidi sam s svojega zornega
kota. Zato menim, da ni dovolj,
še več, slabo je, če samo kritizi-
ramo slabosti, temveč moramo s
konstruktivno oceno dela aktiv-
no posegati v urejanje proble-
mov in pritegniti vse članstvo k
urejanju vseh tistih vprašanj, ki
jih težijo.

Če premostrimo te naloge s teh
vidikov, potem je seveda zelo
tehtno, kakšen kader bomo izbi-

rali za vodstva organizacij. Ne
gre za izbiro ljudi, ki imajo ne-
vem kakšne zveneče naslove in
ki naj bi »odločali«, temveč za
ljudi, ki se bodo smelo lotili dela,
ki se ga bodo lotili organizirano,
tako da bo pri odločanju prišel
do izraza sleherni proizvajalec.
V vodstvo organizacij velja torej
vključevati še več mladih ljudi,
ljudi iz neposredne proizvodnje,
tiste, ki imajo veselje do dela,
takšne, ki bodo znali razviti ko-
lektivno delo, ki imajo poslušni
za urejanje perečih problemov in
za uresničevanje vsakodnevnih
nalog. Le tako bo lahko sindikal-
na organizacija odražala mnenje
in hotenje članstva, uresničevala
njihove želje in zahteve. Če bo-
mo pojmovali vse naloge s teh
vidikov, potem je odveč postavljati
vprašanje, koliko ima kdo pravic,
o čem lahko kdo odloča. Vsa-
kdo bo imel toliko pristočnosti,
kolikor bo aktiven na svojem
področju. Gre torej za aktivnost,
za vključevanje vseh proizvajal-
cev pri urejanju vseh problemov,
ki so postavljeni pred uprav-
ljavce.

P. D.

Dne 6. januarja je bila pod
ščiti pri delu, delu sindikalnih
predsedstvom tovariša Sveto-
zarja Vukmanovića-Tempe-
prva seja predsedstva v letoš-
njem letu. Člani predsedstva
zvezi z začasno nezaposlenimi
so med drugim razpravljali o
planu dela za letošnje leto. orga-
nizacij in sarrupravnih or-
Razen tega so razpravljali tudi
o nekaterih problemih neor-
ganiziranih delavcev in o ne-
katerih problemih kadrov (pla-
čanih oseb) v občinskih sindi-
kalnih svetih.

SEJA PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZSJ

DNEVNI RED ZA 1961. LETO

Iz plana, ki ga je predse-
stvo sprejelo, je moč razbrati,
da bodo na letošnjih plenarnih
sejah razpravljali o ideološko-
političnih problemih in idejno-
vzgojni dejavnosti sindikata, o
aktualnih vprašanjih medna-
rodnega sindikalnega gibanja,
spremembah v sistemu delitve
dohodka med podjetjem in
družbeno skupnostjo, proble-
mih s področja delovnih odno-
sov žena, stanovanjski proble-
matiki, higiensko-tehnični za-

benega samoupravljanja, upo-
rabi sredstev skladov skupne
potrošnje gospodarskih orga-
nizacij, upravljanju v social-
nem zavarovanju, bankah, za-
varovalnih zavodih in drugih
znanstvenih ustanovah, o de-
lavskem samoupravljanju v
kmetijstvu in elektrogospodar-
stvu in o ostalih problemih,
tudi še o problemu delovnega
časa v gospodarskih organiza-
cijah.

NAMESTO ZNAMKIC VPISOVANJE ČLANARINE

Sindikalna članarina se že dlje časa plačuje po usta-
ljenem sistemu: glede na zaslužek in v skladu z ustreznimi
razredi.

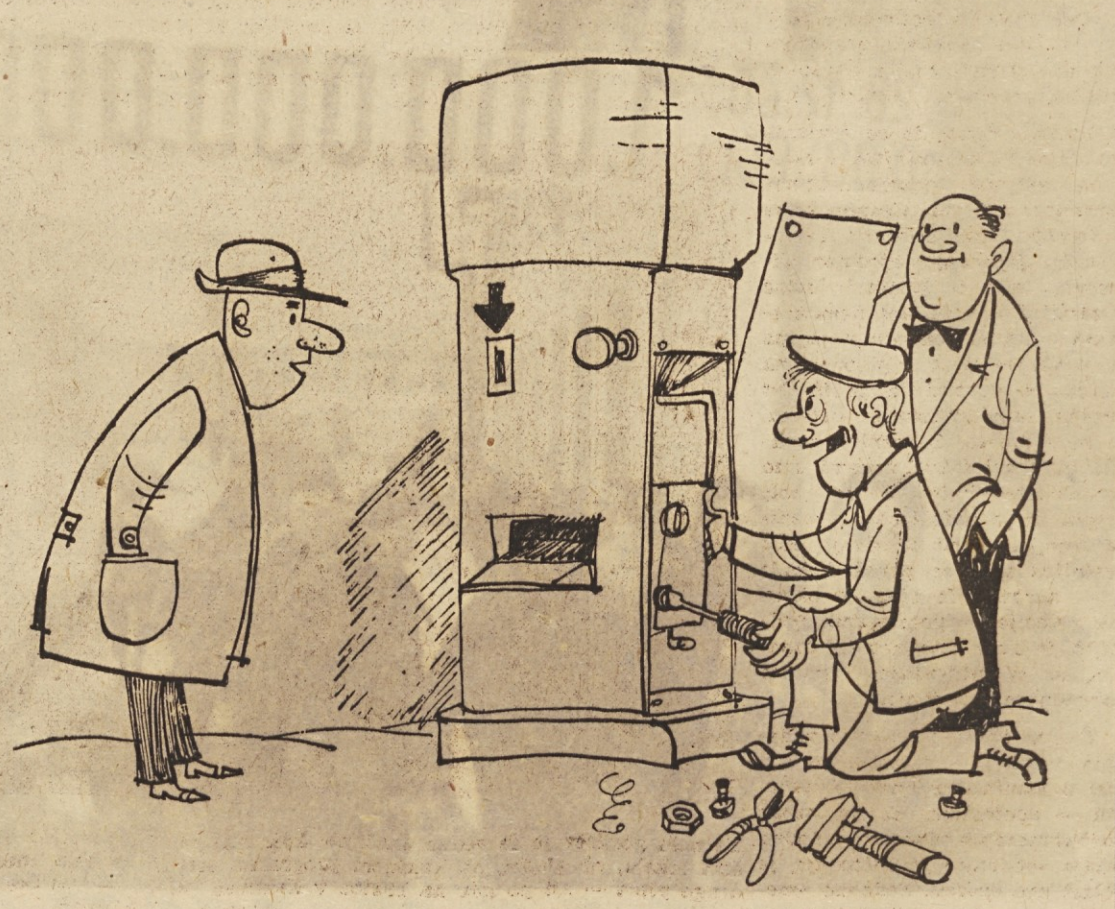
Prav gotovo je tak način pobiranja sindikalne čla-
narine ustrezen prejšnjim razmeram, zadnja leta pa so na-
stale v našem gospodarskem življenju znatne spremembe.
V celoti so se zaslužki delavcev in nameščencev zvišali,
uvaja se novejši način nagrajevanja po delu itd., zato se
upravičeno vprašujemo, ali bi ne bil kak nov sistem ne le
ustreznejši, temveč bi zagotovil tudi pravilnejša razmerja
med obveznostmi sindikalnih članov do njihove organi-
zacije.

nice in dostavnice. Ni odveč, če
povemo, da mora vsak blagajnik
sindikalne podružnice dvakrat na
občinski sindikalni svet, enkrat
po znamkice, drugič z dokaznim
gradivom oziroma zato, da izroči
članarino. Obračun je precej za-
pleten, ker je treba razen »raz-
bijanja« vsote na določene obraz-
ce vpisati tudi, koliko znamkic
je bilo porabljenih; koliko je sred-
stev itd.

Mislim, da bi bilo spričo vsega
tega koristno, izoblikovati nov
sistem plačevanja članarine, tak
sistem, ki bi bil v skladu s seda-
njim stanjem in potrebami. Ra-
zen pravilnejšega določanja čla-
narine glede na zaslužke bi bilo
treba urediti tudi način obraču-
navanja članarine, kar bi verjetno
pripomoglo, da bi se zmanjšalo
dokajšnje delo finančne evidence
pri sindikalnem svetu. Prav tako
menim, da bi bilo prav, če bi
glede odstotkov na zaslužke izob-
likovali tablico, po kateri bi zlahka
določali obveznosti vsakega sindi-
kalnega člana.

V tem primeru bi sedanje
znamkice odpravili, namesto njih
bi sindikalno članarino vpisovali
v knjižico. Evidenco o tem, ali je
članarina plačana, bi lahko imeli
v posebni knjižici, kakršno imajo
že zdaj pri sindikalnih podružni-
cah in ki izvršni odbori po njej
spremljajo redno plačevanje čla-
narine.

I. S.

— Se je avtomat pokvaril?
— Ah, ne, samo tistih 10 % za postrežnino moramo še priračunati!

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik
MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR DORNIK PETER GASPERSIK
SONJA MAVER MILAN VOLJC JANEZ TEHNIČNI UREDNIK
JANEZ SUSTER

List izdaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva
in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 33 VI, tele-
fon uredništva 33 722 in 30 672. Račun pri komunalni banki
v Ljubljani št. 1111111111. Posamezna številka stane 20 din.
Naročnina je četrtletna 500 polletna 500 in letna 1000 din. - List
tiska CJP - Ljudska pravica - Poština plačana v gotovini!

»VODENJE« V POGOJIH SAMOUPRAVLJANJA

Razvoj in utrjevanje sistema delavske samouprave, zlasti pa uveljavljanje neposrednih oblik odločanja proizvajalcev, odpira pred nami številne probleme, ki jih je treba rešiti prav v interesu demokratizacije delavskega samoupravljanja. Problemi se pojavljajo kot spopad med demokratičnimi dosežki desetletnega razvoja sistema delavske samouprave in demokratičnimi težnjami proizvajalcev na eni strani ter med preživelimi metodami dela in zastarelim, birokratsko-mezdnim mišljenjem na drugi strani. Spopad novega z ostanki starega se odvija na raznih področjih, odvisno od dozorelih objektivnih in subjektivnih pogojev. Večji del naše politične aktivnosti je v zadnjem času na primer usmerjen na področje razdeljevanja osebnih dohodkov: za doslednejše uveljavljanje socialističnega principa »vsakomur po njegovem delu« v nasprotju s preživelimi administrativno-mezdnimi plačnimi sistemi.

Eden takšnih problemov, ki vse ostreje prihaja v nasprotje s prakso delavskega samoupravljanja, je funkcija »vodenja« v podjetjih. V praksi govorimo in tudi strokovna literatura tako piše — o treh funkcijah v gospodarski organizaciji: upravljanju, vodenju in izvrševanju.

V kapitalizmu je upravljanje in vodenje v rokah samega kapitalista in njegovih eksponentov, menedžerjev, ker oboje pomeni oblast oz. odločanje, medtem ko je izvrševanje stvar mezd-nih delavcev. Zato se z uvedbo delavskega samoupravljanja, zlasti z njegovo demokratizacijo odpre čisto načelno vprašanje, kakšno je mesto »vodenja« v tem sistemu, ko je funkcija »upravljanja« prešla na neposredne proizvajalce.

V upravljanju še neizkušenim kolektivom in novoustanovljenim organom delavske samouprave (delavskim svetom in upravnim odborom), ki so dobili od države v upravljanje proizvodna sredstva, je ob uredbi delavskega samoupravljanja država hkrati postavila ob strani tudi direktorja na čelu uprave podjetja. Direktor je na čelu uprave (v njej zaposleni uslužbenci so imeli v začetku status državnih uslužbencev) odgovoren za izvrševanje zakonov, neposredno vodi uresničevanje plana in poslovanje podjetja, ima široka pooblastila za »hitro« ukrepanje mimo organov upravljanja itd. Vodstvena funkcija je v začetni fazi razvoja delavskega samoupravljanja sprilo šibke materialne osnove samoupravljanja in še nezadostno razvite zavesti proizvajalcev kot upravljalcev z družbenimi (takrat državnimi) proizvodnimi sredstvi, v vsakdanji praksi torej prenašala funkcijo samoupravljanja, bila je v bistvu oblast v podjetju. Vodstvena funkcija kot funkcija posebnega sloja ljudi v podjetju (tako imenovane »vodstvene linije«) se je krepila zlasti v času močnih administrativnih posegov države v poslovanje podjetij, v času posebnih gospodarskih ministrstev, višjih upravnih vodstev, generalnih direktij itd.

Lahko trdimo, da se funkcija »vodenja« ni spreminjala v skladu s celotnim razvojem samoupravnega sistema. Medtem ko je v desetih letih delavskega samoupravljanja doseglo ogromen napredek, tako v krepitvi lastne materialne osnove kot demokratičnih oblik samoupravljanja, pa je »vodenje« ostalo v glavnem na nivoju in vsebini iz prvih let uvedbe samoupravnega sistema. In ne samo to. Z raznimi predpisi in s splošnimi prijemmi smo »vodstveno« linijo vedno bolj krepili in jo zadolževali z različnimi kompetencami odločanja. Kot posledica tega se ponekod kaže n. pr. naraščajoča vloga strokovnih kolegijs v posameznih podjetjih, in sicer kolegijs kot organov, ki si pridružujejo pravico dokončnega odločanja.

Ce analiziramo funkcijo vodenja — bodisi v kapitalizmu, bodisi v administrativnem socializmu — ugotovimo, da je nujen atribut mezd-nih odnosov: osnovna težnja »vodenja« je odločanje, je oblast nad ljudmi. Sodobno »menedžerstvo«, ki ga skušajo posa-

mezniki nekritično prenašati v svoja podjetja, prav tako ni nič drugega kot oblast nad ljudmi, komandiranje z ljudskim delom. Po svojem bistvu predstavlja takšno »vodenje« torej nasprotni pol samoupravljanju.

Z razvijanjem sistema delavskega samoupravljanja z demokratizacijo tega sistema ne samo, da odpade potreba po vodenju kot oblasti nad ljudmi in nad sredstvi, ampak celo nima mesta v tem sistemu, ker samo po sebi pomeni negacijo delavskega samoupravljanja.

»Zato ne moremo govoriti o upravljanju in vodenju«, je dejal na zadnji seji predsedstva Republiškega sveta sindikatov topari Stane Kavčič, »ampak o enem ali drugem. Oblast je oblast: ima jo tisti, ki upravlja ali pa tisti, ki vodi.«

V sistemu delavskega samoupravljanja bi lahko govorili torej samo o dveh funkcijah: o upravljanju in izvrševanju. Bistveno je, da nosilec funkcije upravljanja in funkcije izvrševanja ni poseben sloj (kot je bil nosilec funkcije vodenja), ampak se ti dve funkciji združita v isti osebi, v osebi proizvajalca. Oblike neposrednega upravljanja nujno privedejo do združitve obeh funkcij in s tem do eliminiranja »vodenja«: ob pogojih neposrednega odločanja se namreč skupno dogovorimo za določeno politiko, za določen ukrep, in to politiko oz. ukrep tudi izvršimo (razumljivo, vsak na svojem delovnem mestu).

»Vodenje« se potemtakem lahko ohranja predvsem tam, kjer ni dejanskega samoupravljanja, kjer ni oblik, preko katerih bi celotni kolektiv sodeloval pri upravljanju, ampak se zadovolji predvsem s parlamentarno formo: z dolgiimi sejami, s širokim dnevnim redom, s formalnim sklepanjem itd. Če n. pr. proizvodni plan podjetja izdela strokovna služba in je predložen upravnemu odboru in delavskemu svetu, kjer opravijo z njim v eni uri ali celo v petih minutah, ni pa pri izdelavi in sprejemanju plana sodeloval ves kolek-

tiv, potem je popolnoma razumljivo, da je pri izvajanju takšnega plana nujno potrebno vodenje kot tipična oblast nad sredstvi in ljudmi: velike diskrecijske pravice pri raznih pomembnih »hitrih« odločitvah, priganjstvo, vcepljanje »železne« discipline itd. Samo v takšnih pogojih se lahko prosperira vodenje, in sicer kot funkcija delodajalca.

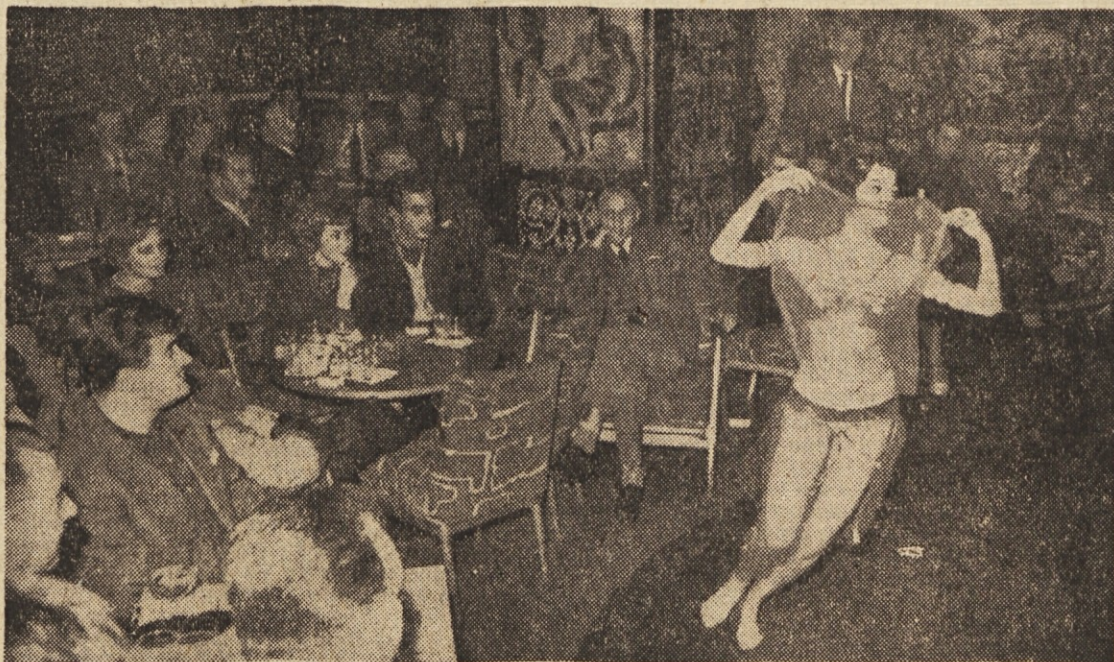
S tako obravnavanim vodenjem nikakor ni istovetno delo posameznih strokovnih služb v podjetju. Delo v upravi podjetja, delo na t. im. »vodilnih« delovnih mestih ne more biti vodenje, ne more biti oblast, ampak je izvrševanje strokovnih dolžnosti. Mnogi »vodilni« tovariši pa se mnogokrat povsem po nepotrebnem postavljajo v položaj delodajalcev, kar v bistvu ne morejo biti niti jim to ni potrebno.

Stališče, da je treba dosedanja troimeno delitev funkcij v podjetju uskladiti z razvojem delavskega samoupravljanja, ne pomeni, da smo za anarhijo. Nismo za anarhijo. Smo za avtoriteto odgovornih strokovnjakov, toda za takšno, ki ne bo temeljila na oblasti nad ljudmi in sredstvi, ampak na argumentih strokovnega dela, na argumentih strokovno pravilno opravljene delovne zadolžitve. Vsako delovno mesto predstavlja le del proizvodnega procesa, na vsakem posameznem delovnem mestu — od vratarja do direktorja — gre le za izvrševanje določenih nalog (enih bolj, drugih manj odgovornih oz. kompliciranih) za izvrševanje enotne volje kolektiva, ki jo je kolektiv postavil v funkciji upravljanja, bodisi neposredno bodisi preko delavskega sveta.

Izvrševanje pa ne pomeni oblasti. V praksi se na račun nejasnosti v tem pogledu kolektiv mnogokrat prikašlja za samoupravne pravice. Dogodi se, da člani kolektiva kritizirajo določene ukrepe, da se ne strinjajo s konkretizacijo politike delavskega sveta, predlagajo drugačne rešitve itd. pa dobijo odgovor, češ, da ne ločijo, kaj je upravljanje in kaj je vodenje. Inicijativa proizvajalcev se potisne v ozadje po načelu, da se tam, kjer se začne vodenje, neha demokratizacija.

To pa je tisto, kar se nam ne zdi v skladu z demokratizacijo delavskega samoupravljanja. Širša razprava bo prav gotovo lahko razčistila vprašanja v zvezi z »vodenjem« in sedanjo organizacijo podjetij sploh. Gre za to, da tega ne razumemo kot napad na vodstvene kadre, ampak kot željo, da se o tem skupno porazgovorimo, da s skupnimi naporimi postavimo vodstvene kadre v položaj, ki jim gre v sistemu samoupravljanja: razbremeniti jih je treba tistih dolžnosti in elementov, ki jih postavljajo v položaj delodajalcev (premeščanje, kaznovanje, priganjstvo itd.). Razbremenjena delodajalskega elementa bodo sedanja »vodilna« delovna mesta postala dejansko le izvršilna delovna mesta, sicer bolj komplicirana, multiplicitrana, vendar nič več kot izvršilna.

IVAN KRISTAN

Za naša gostišča je še vedno značilno: kjer koli naročimo turško kavo, pa najsi jo spijemo v najlepšem lokalu, ob glasbi, ob kakšnem programu, morda si celo med tem ogledujemo orientalske ali druge plesne — ali pa kar na hitro v kakšnem bifeju — razlike v ceni skorajda ne bo. Ali je to povsem razumljivo?

Pristostvovali smo nedavne mu razgovoru vodilnih delavcev v organih delavskega samoupravljanja in družbeno političnih organizacij v podjetju »Stol« v Kamniku, ko so razpravljali o problemih uveljavljanja mladih delavcev v delavskem svetu, upravnem odboru, sindikatu in drugod. Ta zanimiv razgovor nam je dal p obudo, da zapišemo nekaj besed o delu kluba mladih proizvajalcev v tem podjetju. Ki je bil ustanovljen med prvimi v Sloveniji.

Na nekem sestanku, kjer so mladi delavci razpravljali o programu dela v klubu mladih proizvajalcev, je vstal nek mladinec in povedal, da je pred meseci napravil na svojem stroju določeno izboljšavo, ki je pripomogla, da je hkrati opravil dve delovni

nimanje, kot je bilo pred štirimi leti, ko so ustanovljali klub za suhoparna predavanja, ki so bila v začetku edina oblika dela.

Zanimivo je slišati mnenje vodilnih delavcev v organih delavskega samoupravljanja in družbeno političnih organizacij o tem, ali je klub mladih proizvajalcev v »Stolu« izpolnil pričakovanja in o problemih, ki naj bi jim mladi člani tega kolektiva morali nameniti še več pozornosti.

Predsednik upravnega odbora meni, da kljub vsej aktivnosti, ki so jo pokazali mladi delavci v delavskem svetu in upravnem odboru, še vedno opaža, da nekateri izmed njih še vedno premalo poznajo problematiko podjetja v celoti in večkrat gledajo na reševanje posameznih problemov sa-

se bo ta delavec srečaval v proizvodnji in v organih upravljanja.

Po mnenju sekretarja osnovne organizacije ZK je treba mladim delavcem dati v bodoče več samostojnosti pri njihovem delu, ker so opazili, da se nekateri problemi mladih rešujejo brez sodelovanja njih samih, kar vpliva na zmanjševanje njihove aktivnosti. Takšni primeri so bili pri izbiri mladih delavcev, ki so želeli obiskovati strokovne šole, pri pošiljanju na razne seminarje itd.

Predsednik tovarniškega komiteja LMS meni, da bo moral klub mladih proizvajalcev v prihodnje posvetiti več pozornosti pri uvajanju novih oblik izobraževanja na delovnem mestu. Mladim delavcem je potrebno omogočiti,

Neupoštevani predlogi

operaciji. Pristojna komisija pa kljub vlogi, ki jo je ta delavec dal, o tem še ni razpravljala. Nekdo drug je spet povedal, da si mojster lasti izboljšavo, na njegovem delovnem mestu, ki jo je on predlagal. Člani kluba mladih proizvajalcev so mislili spočetka vnesti v svoj delovni program samo strokovna in družbeno ekonomska predavanja. Vendar sta jih omenjena dva primera spodbudila, da so se prav zaradi njih začeli bolj zanimati za probleme, s katerimi se srečujejo mladi delavci na delovnih mestih in v organih družbenega samoupravljanja. Določili so več skupin, v katerih naj bi mladi delavci obravnavali tiste probleme, za katere se najbolj zanimajo. Člani kluba trdijo, da je za dejavnost mladih v klubu, sedaj ko se ukvarjajo s takimi problemi, veliko večje za-

mo s stališča svojega obrata oziroma delavnice.

Predsednik sindikalne podružnice pa pravi, da je klub mladih proizvajalcev na področju družbeno ekonomskega izobraževanja mladih delavcev napravil največ s tem, ko je v razne komisije pri delavskem svetu vključil več svojih članov. Ti se v komisijah najbolj neposredno seznanijo s problemi podjetja in obravnavano problematiko prenašajo med ostale mlade delavce, ki delajo v klubu. Vendar pa klub mladih proizvajalcev ni storil prav, ker je popolnoma opustil predavanja, prek katerih bi se morali novi mladi delavci temeljito seznaniti s poslovanjem in upravljanjem v podjetju.

Samo predavanja v okviru uveljavljenih seminarjev mladim delavcem ne dajo dovolj jasne slike o problematiki, s katero

da bodo lahko opravljali odgovornejša dela, ne pa — kot je bilo to doslej — da po več let ostajajo pri najostejnejših delih v skladišču rezanega lesa in drugod.

Program dela, ki ga člani kluba mladih proizvajalcev v »Stolu« sestavljajo vsake tri mesece, kaže, da bo v prihodnje največji del aktivnosti namenjen sodelovanju pri izdelavi programa izobraževanja v podjetju. Mladi bodo temeljito proučili petletni perspektivni plan razvoja podjetja, še sedaj pa sodelujejo v razpravi o izpopolnitvi pravilnika o nagrajevanju. Zeleni so predlagali naj bi čimprej izdelali normative porabe materiala in energije, da bi lahko za prihranke materiala uspešneje stimulirali, vendar doslej s tem predlogom še niso uspeli.

F. S.

MNOGO HRUPA O POSTREŽNINI

Končno so uvedli postrežnino. Dolge priprave pa so bile vse prekratke, kajti marsikje je postrežnina izvenela le kot podražitev gostinskih uslug in pa kot igranje s potrpežljivostjo gostov. Celotni pri šankih v bifejih jo so uvedli. Tudi za cigarete, za vino čez ulico, toda uvideli so, da tako vendar ne gre. Postrežnina je za strežbo in ni vseeno ali si streže gost sam ali ne. Marsikje pa še vedno ne vedo, zakaj jo so uvedli.

Veliko konferenc je razpravljalo o postrežnini. Vse lansko leto so se pripravljali, da bi jo uvedli. Kljub temu pa so te dni natakariji razlagali gostom, da ne vedo, zakaj jo zaračunavajo. Gostje so slišali tudi takšna pojasnila, ki jih je dajalo strožno osebje: »Ne vem, zakaj jo so uvedli.« »To je zato, da nam ne bi več dajali napitnine.« »Postrežnina gre v skupno vrečo, kako jo bodo delili in komu — ne vemo.« Ali preprosto zmigajo z rameni.

»Za to se ne zanimam.« »Ne vem.«

Novinarji smo se udeležili tiskovne konference, ki jo je tik

pred novim letom, se pravi, pred uvedbo postrežnine, sklicala Republiška gostinska zbornica. Razložili naj nam bi, kaj je postrežnina in zakaj jo uvajamo. V resnici smo pa na tej konferenci slišali živahno razpravo o tem, ali je postrežnina legalizirana napitnina ali ne, čeprav smo vsi vedeli, ki smo prebrali resolucijo Ljudske skupščine o gostinstvu, da ne gre za napitnino. Odhajali smo s tiskovne konference, ne da bi vedeli, kaj pravzaprav sodijo sami gostinci o postrežnini.

Vendar so, kljub temu, v večini gostišč z novim letom uvedli postrežnino.

Znan gostinski delavec mi je dejal po drugi konferenci (v seriji konferenc o postrežnini) naslednje:

»Če boš pisal o postrežnini, napiši, da gostinci ne poznajo taktike in ne strategije.«

Taktika in strategija v gostinstvu! Saj vendar ne gre za vojaško znanost.

»Gre za to,« mi je pojasnil. Vseposod so uvedli postrežnino v enakem odstotku. Ljudje, ki so sicer navajeni na zelo gibljive cene, sodijo: gostinci so spet podražili živila in pijače. Vsaj tako je videti.«

Takšna podražitev pa je lahko kompromitirala sicer potreben ukrep.

Pa vendar ne gre za podražitev. Postrežnina je tisti znesek, ki ga gost plača za strežbo in bi morala biti tam, kjer je strežba boljša, postrežnina višja, kjer pa je slabša, nižja. Pri nas ne poznamo kakršnihkoli večjih razlik v cenah v različnih lokalih. Kosilo v najboljšem hotelu, ko gostu strežbo v zares lepo urejeni restavraciji (ko je na mizi pogrnjen res čisti prt, prički, cvetje itd.) kar trije natakariji, je le za spoznanje dražje kot v najbolj preprostem gostišču. Nedvomno pa bi morale biti tako cene kot postrežnina v obeh lokalih različne.

Prav tako je razumljivo, da postrežnino ne gre uvajati v tiste lokale, kjer si gostje tako rekoč strežbo sami oziroma so postreženi le pri šanku, še manj pa v obrate družbene prehrane — pa vendar so postopali tudi tako.

Potem — sploh ni nujno, da bi bila postrežnina vselej pribitek k sedanji ceni. Skoraj povsod pa jo tako zaračunavajo, to pa opravičujejo s podražitvijo živila in pijače na trgu. Podražitev blaga seveda mora vplivati na cene v gostinstvu. Vsako komercialno poslovanje pozna kalkulacijo in prav gotovo morajo tudi gostinci kalkulirati svoje stroške, če želijo dobro gospodariti. Nikakor pa ne sme biti postrežnina tisti činitelj, s katerim bi pokrivali izgubo zaradi slabe kalkulacije. Sploh pa ljudje dvomijo v takšno opravičilo. Vsi se še spominjamo, da so občinski ljudski odbori lani zvišali najemnine za lokale. Gostinci so takoj reagirali — in zvišali cene za toliko, kolikor je pokazala kalkulacija. Zaradi večjih poslovnih stroškov. Potem so občinski ljudski odbori znižali najemnino, toda nobeno gostišče ni znižalo cene. Zato, tako so pojasnjevali, ker so se podražila živila in pijače in je bila takratna cena ravno pravilna. To je bilo decembra 1960. Kot rečeno, danes pa spet pravijo, da s postrežnino uravnavajo cene.

Gostinci bi morali tudi odkrito povedati, kaj je s sredstvi, ki jih bodo zbrali s postrežnino. Ta sredstva so namreč namenjena izključno le gostinstvu, vsakemu posameznemu podjetju, v katerem so zbrana in so oproščena družbenih davkov. S temi sredstvi bodo lahko gostinci spodbudno nagrajevali strožno osebje, še važneje pa je, da je postrežnina prvi korak k večji akumulativnosti gostinstva. S temi sredstvi bodo gostinci lahko obnavljali in širili svoje lokale, česar pa doslej sploh niso zmogli ali pa zelo težko.

Zato pa morajo postrežnino v prvi vrsti razumeti prav gostinci, kako bi sicer lahko pričakovali, da bi zaračunavanje postrežnine razumeli tudi gostje. Le-ti pa jo bodo takoj razumeli, ko se bodo prepričali, da so vseposod tam, kjer so uvedli postrežnino, hitreje in bolje postreženi. In še sami bodo v takem lokalu dali tudi napitnino.

D. D.

NOVA DELITEV DOHODKA NOVI POGOJI

Anketo vodi:
VLADA FILIPOVIC 4

Prostor ne dopušča, da bi v naši anketi obdelali prav vse probleme jugoslovanske mladine. Zato smo, ob izkušnjah nekaterih komun in podjetij, opozorili samo na nekatera dejstva in ugotovitve glede življenja delavske mladine v mestih in industrijskih centrih.

Ob zaključku ankete smo povabili v uredništvo tovariše: Žiko Protića, člana CK LM Srbije, Rada Radovanovića, člana mladinske komisije Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, in Tomislava Niševića iz Mestnega komiteja mladine Beograda, da bi nam povedali svoje izkušnje in predloge, kako bi še izboljšali položaj delavske mladine.

O tem, na kakšne težave nati mladina, kadar uveljavlja obljubljene pravice, govori primer, ki se je dogodil v Beograjski tekstilni industriji.

Pred dvema letoma je delavski svet tega podjetja odločil, da bo v novem stanovanjskem bloku uredil tudi 40 sob za mlade delavce-samce. Ko pa je bilo treba razdeliti ključke, je mladim delavcem ves kolektiv obrnil hrbet. Mnenje: »Zakaj bi mladim dajali sobe, ko mnogi starejši nimajo kje stanovati?« so podprle celo politične organizacije v podjetju.

Mladinska organizacija pa je seveda zahtevala, naj uveljavijo omenjeni sklep delavskega sveta. Potem, ko je bilo slišati očitke, zakaj prav mladinci delajo politične probleme, je »večina« — torej starejši — predlagala, naj bi mladina dobila sobe v enem, namesto v treh nadstropjih, kakor je bilo sprva predvideno. Ostale sobe pa bi preuredili v družinska stanovanja.

Mladi delavci in mladinska organizacija še vedno niso hoteli odnehati. Po novih seostankih so mladi vsaj toliko uveljavili obljubljene pravice, da so od predvidenih 120 dobili vsaj 78 ležišč.

Omenjeni primer nikakor ni edini. V mnogih podjetjih mladim ljudem obljubijo stanovanja, potem pa jih spet odrečejo, češ da so mladi in da lahko čakajo. Malo ostreje povedano, gre za čudno razlikovanje »mlajših« in »starejših« članov istega kolektiva. Zaradi tega pa se morajo mladi delavci pogosto zagrizeno boriti za tiste svoje pravice. Ki jih sicer ima prav vsak naš državljan.

RAČUNICE NI!

Pogosti so tudi primeri, da delovni kolektivi, ko tako ali drugače urejajo delovne pogoje mladim delavcem, sploh ne pomislijo na dejansko ekonomsko poslovanja svojega podjetja.

Železarna Zenica na primer vsako leto plača po več deset milijonov dinarjev za prevoz delavcev. Učinek teh ljudi bi bil nedvomno večji, če bi ta denar vložili v hotele za samce in nasproh v stanovanja, kajti čisto drugačna je storilnost delavca, ki se vozi od daleč in vstaja ob štirih jutraj, kakor pa tistega delavca, ki stanuje »pred vrati« podjetja.

Taki primeri, kjer so, so predvsem posledica premalo elastične prakse podjetij. Vendar bi bilo prav, kadar bodo kolektivi na ta način razmislili tudi o tej zadevi, da bi tedaj mlade delavce spodbujali, naj s predplačili in nasproh z vlaganjem lastnih sredstev pripomorejo, da bodo hitreje prišli do strehe nad glavo. Denar, ki bi ga vložili, bo povrnjen, saj bodo določen čas plačevali manjšo stanarino.

SANJE, KI OSTANEJO SANJE

Zdi se, da zdaj še ni pravi čas, ko bi rekli, da je obdobje hotelov za samce že minilo. Z gradnjo samskih domov rešujemo osnovni problem, da mladi ljudje dobe sploh streho nad glavo, toplo sobo in prostor za učenje. Nadaljnja kvalifikacija, študij, družbeno-politična aktivnost mladim so potem odvisni predvsem od tehnike in organizacije, kako so te zadeve izpeljane.

Samski domovi pa tako počasi rastejo predvsem zato, ker so gradbeni stroški zelo visoki, cene stanovanj pa neekonomске. CK LM Srbije ima pripravljen projekt tipiziranega samskega doma, ko bi kvadratni meter koristne površine veljal le 48.000 din ali polovico sedanje cene. Projekt je na razpolago...

Zato udeleženci pomenka v naši redakciji sodijo, da je treba

izpremeniti sistem upravljanja v samskih domovih. Njihovi predlogi so sicer precej različni, toda vsem skupno je, da je treba uveljaviti ekonomske najemnine in popolno družbeno upravljanje. Samske domove naj bi vključili

sonjere v družinskih blokih, kakor pa onih, ki živijo v samskih domovih ali ki čakajo na vselitev vanje. Zato bi bilo bolje razmisliti, kako bi mladino, ki stanuje v teh domovih, vključili v delo in življenje stanovanjske skupnosti, te največje družine. Prav bi bilo tudi, če bi manjša podjetja, ki nimajo dovolj sredstev, da bi gradila lastne samske domove, skupaj z občinami z združenimi sredstvi le zgradila take domove, ki bi lahko poslovali kot ustanove s samostojnim financiranjem.

MLADI V EKONOMSKIH ENOTAH

Nagrajevanje po učinku je marsikod že zabrisalo razlike v zaslužkih mladih in starejših delavcev. Ker bodo pravice ekonomskih enot vedno večje, se bo v marsičem izboljšal tudi položaj mladih delavcev, saj bodo lahko v vedno večjem številu, kot člani

obratnih delavskih svetov in podobno, soodločali pri gospodarnenju enote, kjer so zaposleni.

Več kot polovica vseh zaposlenih v naši državi je mlajša od 30 let. Ze samo to pove, da je napak, če kjerkoli podcenjujejo probleme mladih, če njihove težave uvrstijo med »socialne« probleme in jih potem rešujejo na tisti znani način: »No, pa dajmo tudi njim nekaj!«

Družbene spremembe, ki jih bodo povzročili (kolikor jih že niso) novi ekonomski odnosi znotraj podjetij in drugačni odnosi med skupnostjo in podjetji, bodo torej v marsičem vplivali na prihodnji položaj mladih delavcev. Nobenemu kolektivu ne bo več vseeno, kako žive »njegovi« mladi proizvajalci. Napak bi sicer bilo, če bi rekli, da zdaj za probleme mladih nasploh ni bilo dovolj razumevanja. To ne. Pač pa smo pogosto, kot omenjeno, ločeno obravnavali njihove probleme, čeprav za tako ločevanje ni opravičila.

Mladi delavci upravičeno lahko pričakujejo, da bodo v pogojih nove delitve dohodka tudi njihovi življenjski in delovni pogoji drugačni, boljši.

O delitvi dohodka v ekonomskih enotah odločajo vsi delavci. Glas mladih bo torej vedno odločnejši

KAKO V CELJU UREDITI STANOVANJSKO IZGRADNJO

Cenejša in prostornejša STANOVANJA

tudi v stanovanjske skupnosti, kar bi mladim ljudem omogočilo boljše in udobnejše življenjske pogoje, podjetja pa bi bila razbremenjena stroškov za »svoje« samske domove.

SAMCI IN DRUŽINSKO ŽIVLJENJE

Najbolj vneti nasprotniki gradnje samskih domov za mlade delavce trdijo, da mladih ne smemo izključiti iz družinskega življenja in jih zapreti v takšne »kasarne«, kakršne so samski domovi. Ti ljudje pa ne povedo, da je neprimerno manjše število tistih mladih delavcev, ki so dotoli gar-

Na zadnjem plenumu občinskega sindikalnega sveta Celje so analizirali dosedanje stanovanjske izgradnje v celjski občini. Po razpravi je moč sklepati, da bo treba prekiniti z dosedanjim sistemom. Iz ene skrajnosti gradnje smo namreč šli v drugo. Naj-

prej so gradili velika stanovanja oziroma prevelika, sedaj pa gradijo zelo majhna. Najprej so imela stanovanja razkošne balkone, sedaj pa so že skoro brez njih. Največja težava je v tem, ker investitorji premalo sodelujejo pri izbiri projektov.

Tudi samoupravni organi so do sedaj premalo skrbeli kako izkoriščajo sredstva, namenjena za stanovanjsko izgradnjo oziroma kakšna stanovanja gradijo, sicer se ne bi moglo zgoditi, da se delavci z nižjimi osebnimi dohodki ne bi hoteli vseliti v nova stanovanja, ker so bila zanje predraga.

Ze sama organizacija priprav na gradnje je slaba, tako da je treba običajno čakati cele mesece ali celo leta na lokacije, načrte in revizije. Na plenumu so tudi menili, da naj bi vsakdo, ki čaka na stanovanje prispeval nekaj denarja in si tako zagotovil takšno stanovanje, ki bo ustrezalo njegovim možnostim.

Tako bi lahko gradili manj komfortna stanovanja in s tem pocenili gradnjo in znižali najemnino. S tem bi verjetno lahko zgradili tistih 12 % več stanovanj, za katera ni sedaj niti denarja niti zmogljivosti.

Tako na primer skoro povsod v spalnicah vgrajujejo glinaste peči, ki jih stanovalci običajno ne kurijo, dalje si marsikje hišni svetilniki oziroma razna dodatna popravila oziroma izpopolnitve, kar izžrpa precej sredstev iz blagajne. Na plenumu so menili, da bi vsa ta sredstva lahko koristneje uporabili v druge namene. Zavzeli so se tudi za to, da naj bi stanovanja delali tako, da bi tudi fizični delavci prišli do stanovanj.

Iz ankete, ki jo je razpisal občinski sindikalni svet, je namreč razvidno, da so v 20 gospodarskih organizacijah bili v 10 letih razdelili 450 stanovanj, od katerih so dobili 57,7 % stanovanj delavci in 42,3 % uslužbenici, čeprav so sicer med zaposlenimi v razmerju 5:1.

Zato so priporočili, naj bi v podjetjih že vendarle izdelali pravilnike o delitvi stanovanj, ki bi morali biti sestavljeni tako, da bi vsak prosilec vedel kdaj in pod kakšnimi pogoji bo dobil stanovanje.

-mg

Z dela...

Dva sistema

Zvezni geološki zavod, ki raziskuje tudi na terenih Slovenije, je ob priložnosti najel kvalificirano delovno silo pri rudniku živega srebra v Idriji. Takšno, lahko bi rekli, »izposojanje« delavcev za nedoločen čas, ni pravzaprav nič nenavadnega; razmišljanje pa vzbudi nekoliko nenavaden odnos, ki je nastal ob pogodbah med ustanovo — Zveznim geološkim zavodom — in med podjetjem — Rudnik Idrija. Ta odnos podrtujeta dva, povsem nasprotujoča si sistema obratovanja osebnega dohodka. Nasprotje med njima prizadenejo tistega, ki je nosilec naprednejšega sistema!

Razložimo in presodimo!

Ustanova je iskala pri podjetju sposobne delavce, strokovnjake, ki bi odšli zanje na teren, kakor pač ukazuje delovna naloga. Predstavniki podjetja in ustanove so sklenili pogodbo, kakršno narekuje formalni red v podobnih primerih. V pogodbi je podčrtana delovna dolžnost, naloge, število delavcev in njihova usposobljenost, hkrati pa je samo mimo-grede omenjen sistem delitve osebnega dohodka ali, bolje rečeno, so le površno določene plače.

Rudarji, ki v pogodbi niti niso imenovani in so zgolj številke, so se po vseh teh formalnostih med obema upravama znašli na terenu. Kraj, kjer delajo, je hribovit, daleč od prvih naselij, zapuščen. Domovanje so si uredili, kot so vedeli in znali!

Do prvega izplačilnega dne je bilo vse v najlepšem redu. Na dan izplačila pa, ko so drug drugemu pogledali v kuverte, so začudeni in ogorčeni hkrati ugotovili, da so njihovi zaslužki kljub enakemu prizadevanju in enakemu delu zelo, zelo različni! Delovna odgovornost prav gotovo v neki meri vpliva na višino osebnega dohodka (temu nihče ne ugovarja), žaljivo pa je, če zraste ta razlika v več deset tisoč, v enem primeru celo v petdeset tisoč!

Trem delavcem so namreč izplačali dnevnice. Vsem trem v različni višini po kdo ve katerem ključu. Vsem drugim pa so prisodili le skromen terenski dodatek. Če pustimo ob strani to poglobljeno razdeljevanje, nam le-to spet vzbudi pozornost, kakor hitro ugotovimo, da pa imajo ob tem člani zavoda, ki skupaj z izposojenimi rudarji delajo na terenu, polne dnevnice, ne glede na delo, ki ga opravljajo posamezniki.

Razumljivo, rudarji so vprašali uslužbenca ustanove, ki jim je razdelil zaslužke, kako in od kod te razlike?

»Ne vem, to je stvar vašega podjetja!«

Vprašali so upravo svojega podjetja.

»Ne vemo, to je stvar ustanove, za katero delate!«

»No, lepa reč,« so zagodrnjali delavci, »podjetje noče ničesar vedeti, ustanova tudi ne!«

Nikogar ni ta »nevednost« zadovoljila! Eden izmed njih si je hotel ogledati pogodbo. Toda, kadarkoli je potrkal na vrata rudniške uprave, vselej je je znašel prazen rok ob obljudbi, da bodo z uprave, nemara celo iz sindikata, tako ali tako prišli k njim na teren. Potlej se bodo pomenili!

Mesece so tekli, na teren pa ni bilo nikogar!

Po vsem tem rudarjem res ni preostalo drugega, kot da so se sami lotili neprijetne resnice!

Spoznali so vzrok svojega nezadovoljstva. Ustanova, v kateri delajo, uveljavlja v plačevanju osebnih dohodkov star, administrativni način nagrajevanja, ki je do konca nepravilčen. Zanje ni važno, koliko kdo napravi, važno je, koliko po njihovi administrativni lestvici velja. Tega rudarji niso mogli doumeti! V njihovem matičnem podjetju so jih dotlej plačevali po učinku, se pravi, dobivali so toliko, kolikor so naredili, zdaj pa naenkrat...

Marsikdo med njimi bi lahko doma, v jami, več zaslužil za enako naporno delo kot tu! Pa še doma bi bil!

Da sploh ne govorimo o njihovih pravicah, pravicah proizvajalcev, ki naj bi bili in bi morali biti tudi upravljalci! Tako pa so pastorki ustanove, ki jih drugače vrednoti kot svoje lastne delavce, obenem pa pripadajo podjetju, katerega pravila za njih očitno ne veljajo!

Ta dejstva botrujejo njihovemu nerazpoloženju do ustanove in tudi do domačega podjetja, ki do danes še ni prisluhnilo njihovim težnjam, kaj šele, da bi jih njegovi predstavniki obiskali in se z njimi pogovorili. Vse kaže, da so pravila o odnosih v podjetju veljavna le za tiste člane kolektiva, ki delajo neposredno v podjetju samem, izgube pa svojo moč za vse, ki jih podjetje odstopi nekomu drugemu, v našem primeru, ustanovi.

Tako se zgodi, da rodi srečanje podjetja z ustanovo neljubo spoznanje, da imamo opravka z dvema povsem različnima sistemoma, od katerih je eden napreden, gospodarskejši, drugi pa nazadnjaški, pisarniški; in da ta drugi, nazadnjaški, celo zmaguje prvega, naprednejšega!

D. K.

NENAVADNO SREČANJE S »TOVARNO V ZABOJIH!« TAKO JE NAMREČ ZABELEŽIL FOTOGRAFSKI APARAT KOMPLETNO STROJNO OPREMO ZA NOVO TOVARNO USNJA NA POTI V SUDAN

BRZOJAVKE:

IZ KAIRA V EGIPTU: Naročamo — tovarno! Od temeljev do strojev pa do pogonskih elementov. Naročamo...

IZ AMANA V JORDANU: Stroji, ki ste nam jih dostavili, rabijo svojemu namenu!

IZ KARTUMA V SUDANU: Tovarna stoji. Prvi obrati brez zastojev. Vse v najlepšem redu.

Ogledal sem si brzojavke: »Naročamo — tovarno...«

Tovarna, ki izdeluje tovarne, mora biti gigant z malone neprehodnimi strojnimi dvoranami, v katerih stoje v ravnih vrstah moderni mehanizmi! Takšno predstavo sem si še dopolnil z opremljenimi laboratoriji, ki sodijo k tovarni, s tehničnimi pisarnami, z upravnim poslopjem in ne nazadnje, z množico strokovnjakov, delavcev. Toda vsega tega nisem našel! Vendar pa sem našel tovarno, ki resnično izdeluje — nove tovarne!

Brzojavke so naslovljene na podjetje »Kostroj« v Slovenskih Konjicah. Te brzojavke so odprle pot k soočenju »predstave o tovarni, ki naj izdeluje — nove tovarne« z živim delovnim kolektivom, ki zgradi na leto po eno mnogo večjo in neprimerno sodobnejšo tovarno, kot pa jo ima sam.

Naslov sem poznal, zavoljo tega se mi ni bilo treba še posebej ogledovati za ulico, kjer čepi med gnečo vegastih hiš skromno poslopje, ki ga je starost obgrizla že na vseh štirih oglih. Prav ta zunanji videz, ki je, kot bomo videli pozneje, še bahav v primerjavi z notranjostjo, me je naglaval v enak dvom, kot nekaj mesecev pred mojim prihodom gospoda Faraona, predstavnika iz Jordana, ki je prišel pogledat, kako napreduje delo okoli naročila njegove države. Pravijo, da ni verjel svojim očem, od presenečenja pa si nemara še danes ni opomogel. No, to pot sem jaz oblekel njegovo kožo!

V pisarni, kletni čumnati z mračnimi okni, sem podvomil: »Pri vas baje izdelujete — tovarne?«

Odgovor me je presneto vznemiril:

»Kakšne tovarne neki, saj še strojev nimamo!«

Nisem odnehal:

»A pravijo, da ste nekaj naredili za Jordan, za Sudan? Tovar — ali kaj?!«

Šele zdaj je sobesednikova igrivost dregnila v mojo radovednost:

»Seveda smo, a ne sami! Mi le dokončamo, kar drugi začno. Načrti so seveda naši. In domislite. Pa tudi odgovornost! Odgovornost, da bo vse kot je treba. No, če vse to vtaknemo v en koš, potem se vsekakor lahko pohvalimo, češ tovarne proizvajamo!«

Tisti hip sva bila v vrtincu pogovora.

Podjetje izdeluje stroje za potrebe usnjarske industrije. S svojimi izdelki že dolga leta dopolnjuje proizvodne procese v naših domačih tovarnah, nadomešča obrabljene stroje z novimi, zamenjuje tehnično manj odgovarjajoče naprave s tehnično popolnejšimi, razmišlja o avtomatizaciji... Kolikor so z njihovimi izdelki nad vse zadovoljni naročniki širom po naši domovini, toliko redkeje se znajde med ožjim krogom slovenskih usnjarjev nejevolinež, ki se zmerom raje zapravlja denar po inozemstvu, ker so mu »domače marke« sumljive. Ob tem, kar sodi v oklepaj, pa si je »Kostroj« s svojimi izdelki prislusil naziv solidnega in prizadevnega proizvajalca, ki je lahko kos tudi večjemu naročilu, celo tako obsežnemu, kot je — izdelava celotne strojne opreme za tovarno usnja.

Dvoje naročil je že opravil: Jordan in Sudan. Te dni je razgrnil pred seboj tretje naročilo: Egipt!

Težave, v katere se je zaletaval pri uresničevanju prvih dveh naročil, se zdaj ponavljajo.

V informacijo! Pomanjkljiva strojna oprema je tako zgnetena v glavnem proizvodnem prostoru, da se delavci komaj ogibajo drug drugemu. Poleti delajo na prostem, na dvorišču. Pozimi pa vajo in brusijo v takšni tesnobi, da lahko rečem — tam kjer sta dva, za tretjega ni prostora!

Spremljevalec me je prav zato nekam naglo popeljal skozi. Toliko, da mi je navrgel:

»Vidite, delavnice nam manjka, in, če ste strokovnjak — strojev!«

Res, razmeroma malo rezkalnih strojev sem našel. Vsi so hreščali in ropotali kot bi tekmovali za življenje.

»Kaj nič ne zaslužite?«

»Kar smo imeli, je šlo za stanovanja. Malenkost! Letos bomo nekaj vtaknili v novo poslopje, ki

»Ravne na Koroškem odliva — kalupe.

»Impol — oskrbuje barvno kovino.

»Idro v Celju daje usluge v finomehaniki.

»Litostroj vlija večje, zahtevnejše litine.

»Tovrstni kooperanti so potrebni, saj je logično, da »Ko-

kupil stroj za finomehanično dejavnost, ki bi ne bil pri njegovih potrebah nikoli izkoriščen!

Senca te, še ne povsem dognane oblike koprodukcije, je v neizdelanih pogodbenih odnosih, ki še ne upoštevajo v dovoljni meri roka dobave. S to pomanjkljivostjo je zmanjšana odgovornost kooperanta, ki si več ali manj le mimogrede prizadeva, da zadovolji potrebe drugega.

»Mogoče je beseda — kooperacija — prenagljen izraz za naš primer« — pravi sekretar v Kostroju: »Še vedno smo preveč v odnosu naročnik — ponudnik! Vsekakor pa nas naša dejavnost že vodi v vsebinsko bogatejšo obliko koprodukcije, katere smisel je v tem, da so kooperanti odgovorni drug pred drugim, da skupaj planirajo, postavljajo roke, bolj povezano sodelujejo pri izvrševanju skupnih nalog!«

Nihče se ni prenagnil, ko je imenoval organizacijo proizvodnje v Kostroju — koprodukcijo in četudi le-ta šele nastaja. Kakršnakoli je že, vsekakor kaže na neizogiben organiziran način dela v nekaterih naših gospodarskih panogah, ki bodo kot osamljen element v proizvodnem procesu začele zaostajati za zahtevami časa in bi jim osamljenim le težko napovedovali takšen nenaadni skok

stroj ne bo gradil za sebe livarno, kot ga tudi nobena gospodarska računica ne podžiga v ideji, da bi

bo vsaj približno podobno tovarni ne pa...«

»Zem sem pričakoval, da mi bo zdaj natrpal beležnico z bleščim opisom takšne tovarne, kakršno rodi predstava o »tovarni, ki proizvaja tovarne!« To bi mi ne bilo všeč. Zanimiveje, celo imenitnejše se mi zdi, da lahko v takšnih delovnih pogojih (no, malce znosnejših!) in pa v takšnih prostorih (no, malce obsežnejših!) rasto izpod kladiv — nove tovarne!

Možak me ni razočaral. Kot bi prebral mojo misel, me je popeljal v razgovor:

»Delamo v koprodukciji in te se ne nameravamo otresti! Izpopolniti moramo samo število tistih strojev, ki so matica naše proizvodnje. Potrebujemo težke brusilce! Takšni mehanizmi bi bili pri nas izkoriščeni do poslednje minute!«

»Kako pa danes izhajate brez njih!«

»Nekatere usluge nam opravljajo drugi, a ti imajo te stroje tako zelo obremenjene, da le težko pridemo na vrsto s svojimi naročili. Takšno — prisilno sodelovanje — nas ugonablja, nam zadržuje proizvodnost! Drugače je s sodelavci, ki nam opravljajo dela brez posebnih zaprek!«

»Rade Končar dostavlja pogonske motorje.

»Vidite, delavnice nam manjka, in, če ste strokovnjak — strojev!«

Res, razmeroma malo rezkalnih strojev sem našel. Vsi so hreščali in ropotali kot bi tekmovali za življenje.

»Kaj nič ne zaslužite?«

»Kar smo imeli, je šlo za stanovanja. Malenkost! Letos bomo nekaj vtaknili v novo poslopje, ki

»Ravne na Koroškem odliva — kalupe.

»Impol — oskrbuje barvno kovino.

»Idro v Celju daje usluge v finomehaniki.

»Litostroj vlija večje, zahtevnejše litine.

»Tovrstni kooperanti so potrebni, saj je logično, da »Ko-

kupil stroj za finomehanično dejavnost, ki bi ne bil pri njegovih potrebah nikoli izkoriščen!

Senca te, še ne povsem dognane oblike koprodukcije, je v neizdelanih pogodbenih odnosih, ki še ne upoštevajo v dovoljni meri roka dobave. S to pomanjkljivostjo je zmanjšana odgovornost kooperanta, ki si več ali manj le mimogrede prizadeva, da zadovolji potrebe drugega.

»Mogoče je beseda — kooperacija — prenagljen izraz za naš primer« — pravi sekretar v Kostroju: »Še vedno smo preveč v odnosu naročnik — ponudnik! Vsekakor pa nas naša dejavnost že vodi v vsebinsko bogatejšo obliko koprodukcije, katere smisel je v tem, da so kooperanti odgovorni drug pred drugim, da skupaj planirajo, postavljajo roke, bolj povezano sodelujejo pri izvrševanju skupnih nalog!«

Nihče se ni prenagnil, ko je imenoval organizacijo proizvodnje v Kostroju — koprodukcijo in četudi le-ta šele nastaja. Kakršnakoli je že, vsekakor kaže na neizogiben organiziran način dela v nekaterih naših gospodarskih panogah, ki bodo kot osamljen element v proizvodnem procesu začele zaostajati za zahtevami časa in bi jim osamljenim le težko napovedovali takšen nenaadni skok

stroj ne bo gradil za sebe livarno, kot ga tudi nobena gospodarska računica ne podžiga v ideji, da bi

bo vsaj približno podobno tovarni ne pa...«

»Zem sem pričakoval, da mi bo zdaj natrpal beležnico z bleščim opisom takšne tovarne, kakršno rodi predstava o »tovarni, ki proizvaja tovarne!« To bi mi ne bilo všeč. Zanimiveje, celo imenitnejše se mi zdi, da lahko v takšnih delovnih pogojih (no, malce znosnejših!) in pa v takšnih prostorih (no, malce obsežnejših!) rasto izpod kladiv — nove tovarne!

Možak me ni razočaral. Kot bi prebral mojo misel, me je popeljal v razgovor:

»Delamo v koprodukciji in te se ne nameravamo otresti! Izpopolniti moramo samo število tistih strojev, ki so matica naše proizvodnje. Potrebujemo težke brusilce! Takšni mehanizmi bi bili pri nas izkoriščeni do poslednje minute!«

»Kako pa danes izhajate brez njih!«

»Nekatere usluge nam opravljajo drugi, a ti imajo te stroje tako zelo obremenjene, da le težko pridemo na vrsto s svojimi naročili. Takšno — prisilno sodelovanje — nas ugonablja, nam zadržuje proizvodnost! Drugače je s sodelavci, ki nam opravljajo dela brez posebnih zaprek!«

»Rade Končar dostavlja pogonske motorje.

»TOVARNA« TOVARN

NASI DOMAČI MONTERJI IN INSTRUKTORJI SO SE V VROČEM PODNEBJU BLIŽNJEGA VZHODA KAR DOBRO ZNAŠLI OB PRIZADEVNI POMOČI DOMAČINOV, KI BODO SLEJ ALI PREJ ZASEDLI NJIHOVA MESTA OB STROJIH. (ZERKA PRI AMANU).

HIŠNI SVETI IN NJIHOVI ODNOSI Z NEKDANJIMI HIŠNIMI LASTNIKI

NE GRE ZA PRAVICO, PAČ PA ZA IZSILJEVANJE

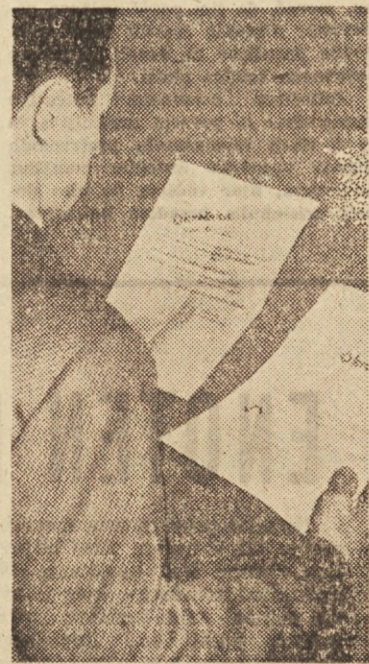
Hišni sveti nekaterih ljubljanskih občin, verjetno pa tudi drugod, so se zadnji čas znašli v precej nevhvalni vlogi, ko zaradi različnih navodil ne vedo, kako bi uredili odnose z nekdanjimi hišnimi lastniki. Po določilih uredbe o upravljanju stanovanjskih hiš (ki je z novo zakonodajo pravzaprav ob veljavo) so le-ti namreč imeli, če so bili socialno ogroženi, pravico do dela najemnine, navadno do 10 odstotkov. Z novo zakonodajo je bilo določeno, da bodo nekdanji hišni lastniki dobili odškodnino za nacionalizirano imetje. Posebna uredba naj bi podrobneje določila, kako, kdaj in pod kakšnimi pogoji bodo odškodnine izplačane. Ker pa so bile pred dobrim letom uvedene ekonomske najemnine in ker omenjena uredba doslej še ni izšla, lastniki nacionaliziranih zgradb vsak dan bolj pritiskajo na hišne svete: »Plačajte 10 % najemnine, nove, ne stare...«

Hišni sveti, ki — zavoljo pomanjkljive zakonodaje — res ne vedo, kako naj bi ravnali v praksi, pa so prišli v še večjo zagato, odkar so pred kratkim na njihov naslov prišle okrožnice občinskih odsekov za stanovanjske zadeve in za socialno skrbstvo. V prvih je pisalo nekako tako-le:

»Če bi nekdanji, sicer socialno ogroženi hišni lastniki zahtevali izplačilo dela starnine, jim povejte, naj svoje pravice uveljavljajo prek socialnega skrbstva...«

V drugih pa:

»V zvezi z okrožnico odseka za stanovanjske zadeve (občine, pod št. ..., z dne...) pojasnjujemo in svetujemo, da hišni sveti še naprej pla-

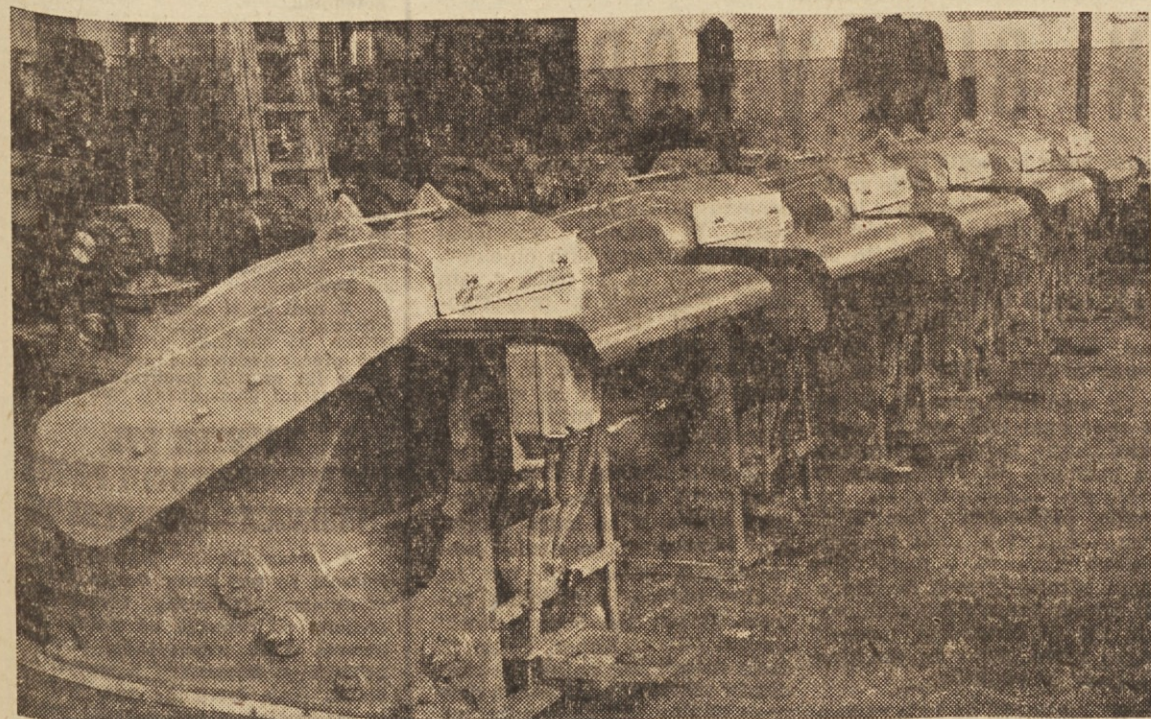
čujejo nekdanjim hišnim lastnikom, če so socialno ogroženi, njihov del najemnine...«

Pa se znajdi! Občinski stanovanjski organ tako rekoč poveduje, da bi hišni sveti nekdanjim lastnikom karkoli plačali, ampak naj bi le-ti dobili svoj denar iz tistega dela občinske blagajne, ki z njim razpolaga socialno skrbstvo. To pa ima tako malo sredstev, da brani svojo blagajno in enostavno svetuje: »Plačujte iz svojega žepa, tako kot ste doslej! Naposled v uredbi piše, da hišni sveti, ne pa socialno skrbstvo, plačujejo nekdanjim hišnim lastnikom...«

Kako je s tem? Koliko naj plačujejo hišni sveti — določen odstotek starih ali novih najemnin, če so sploh dolžni karkoli plačati? Na to vprašanje so nam na Sekretariatu Izvršnega sveta Slovenije za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve tako-le odgovorili:

»Napak je, da nekdo poskuša ob spremenjenih pogojih (uvedba ekonomskih najemnin) in na podlagi dotedanjih predpisov uveljavljati večje pravice, kakor pa mu jih zakon daje. Če torej nekdanji, socialno ogroženi hišni lastniki zahtevajo svojih 10 % najemnine in se pri tem sklicujejo na uredbo o upravljanju stanovanjskih hiš iz leta 1954, so upravičeni do 10 % starih najemnin. Kajti nobenega predpisa ni, ki bi podaljševal veljavnost omenjene uredbe v tem smislu, da je dopustna analogija: namesto določenega odstotka stare najemnine — enak odstotek nove najemnine. Gre torej za izsiljevanje nekdanjih hišnih lastnikov, ki pa jim je treba povedati, da tistih 10 % stare najemnine, če jo dobijo, ni več njihova pravica, pač pa akontacija na odškodnino za nacionalizirano imetje in ki bo, kot omenjeno, podrobneje urejeno s posebnim predpisom.«

Hišni sveti torej v nobenem primeru niso dolžni plačati več kot 10 % starih najemnin. Pač pa se lahko, s pristankom ljudskega odbora, dogovorijo z nekdanjimi lastniki, če so le-ti res socialno ogroženi, da jim bodo izplačevali višji znesek, kot pa ga predpostavljajo njihov delež stare najemnine. Znanih je več primerov, ko so na ta način sporazumno uredili te zadeve. Vendar velja poudariti, da gre ob vseh takih primerih za odplačevanje odškodnine za nacionalizirane zgradbe, določeno s pogodbo in samo dotlej, ko bomo dobili predpis, ki bo enotno uredil ta vprašanja. —mG

VRSTA MEHANIZMOV — BRUSILCI ZA KOŽE — ČAKA KAR V EDINI STROJNI DVORANI NA ODPREMO. KER »KOSTROJ« KRATKO IN MALO NIMA SKLADIŠČA: Z NJIHOVIM ODHODOM SE BO SPET LAHKO RAZMAHNILO DELO V ZE TAKO TESNEM PROSTORU.

NOV DELAVSKI DOM

Pred kratkim je občinski sindikalni svet v Ptuj sklical prvo delovno konferenco sindikalnih odborov ptujske komune. Udeležilo se je nad 200 predstavnikov sindikalnih organizacij, prisostvoval pa ji je tudi tajnik Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo

Ljudi v »ČZP Ljudska pravica« smo dobili sodobno urejeno zobno ambulanto. Komaj so jo odprli, so prvi pacienti napolnili njeno čakalnico

STALNA KONFERenca ZA KADROVSKO-SOCIALNO SLUŽBO PRI OSS LJUBLJANA

Za 780 milijonov škode

V letošnjem tednu varnost so bili doseženi na področju seznanjevanja javnosti s problemi higijensko-tehnične varnosti precejšnji uspehi prav zato, ker je bilo težišče te akcije preneseno v podjetja in komune. Občinske komisije za higijensko-tehnično varnost kot na primer v Trbovljah, Domžalah, Kočevju, Kamniku in drugod so organizirale vrsto lokalnih razstav s tega področja. V veliki večini podjetij so delavski sveti v tem času namenili omejenj problematiki vsaj eno zase-

danje. Razpravljali so med drugim o pomenu nagrajevanja za znižanje nesreč na delovnih mestih. Tako so nekateri kolektivi že uvedli nekatere stimulacije, ki naj vplivajo na večja prizadevanja odgovornih ljudi za zmanjšanje nesreč. Take oblike nagrajevanja so že uvedli v trboveljskem rudniku, v rudniku Kočevje, kemični tovarni Domžale, podjetju »Kamnik« in drugod.

O izkušnjah pridobljenih v letošnjem tednu varnosti je pred dnevi razpravljala tudi stalna konferenca za kadrovsko-socialno službo pri Okrajnem sindikalnem svetu Ljubljana, ki je med drugim ugotovila, da bi moral biti

teden varnosti v bodoče še temeljitejši pregled opravljenega dela na tem področju ter pomanjkljivosti v prizadevanjih za udržitve službe delovne varnosti. Že letos se je namreč pokazalo, da razna predavanja in razstave prirejene v tem tednu nimajo predvidenega učinka prav zato, ker so vezane na krajši rok. Zato so predlagali naj bi o problemih delovne varnosti v bodoče bolj sistematično obveščali javnost. Več bi lahko storili tudi s tem, če bi prostore in čakalnice zdravstvenih domov ter ambulant opremili s slikovnim gradivom, ki naj bi opozarjalo na preprečevanje nezgod, obolenj itd.

Premalo je bilo storjenega tudi na področju decentralizacije službe delovne inšpekcije. Zato so se člani stalne konference zavzeli za to, da bi bilo treba po občinah čimprej poskrbeti za ustrezno kader, ker imata doslej svoje inšpektorje dela samo dve občini v ljubljanskem okraju.

Sindikalne podružnice in delavski sveti pa se bodo v bodoče bolj zavzemali tudi za ureditev službe higijensko-tehnične varnosti v podjetjih, na kar z vsa resnostjo opozarja tudi škoda, ki so jo utrpeli gospodarske organizacije v ljubljanskem okraju zaradi izgubljenih delovnih dni v prvih devetih mesecih lani in ki znaša preko 780.000.000 dinarjev.

France Svetelj

POROČILO NI DOVOLJ

Pred nedavnim je imel kolektiv trgovskega podjetja »Javornik« v Pivki sestanek, na katerem naj bi sprejeli perspektivni plan podjetja. Ker pa kolektiv predhodno niso razdelili gradiva o planu, da bi se pravočasno in podrobno seznanili s posameznimi postavkami, so prisotni začasno odklonili razpravo in glasovanje o planu, mened, da jim poročevalčev nastevanje planskih števil brez predhodne proučitve ni dovolj razjasnilo osnovnega smotra plana.

Odklonitev delovnega kolektiva »Javornika« je povsem razumljiva in je v dneh sprejemanja proizvodnih planov opozorilo mnogim manjšim podjetjem, kjer vodstva še niso dovolj prisluhnili besedam kolektivov.

Ing. Z. S.

V LITOSTROJU: DENARNA POMOČ SVOJCEM PONESREČENIH

V Litostroju so pred kratkim ustanovili društvo »Kolektivna solidarnost«, to je društvo zavarovancev v primeru smrti. Na pobudo tovarniške sindikalne podružnice so sklenili, da bodo odtegovali vsem članom sindikalne podružnice po 20 dinarjev na mesec, kar bi uporabili za pomoč svojim umrlih članov kolektiva. Namen te akcije je, da bi nudili svojcem umrlega v čim krajšem času denarno pomoč za izredne stroške ob pogrebu in ureditvi groba. Tovarniški odbor bo nudil iz zbranih sredstev enkratno pomoč svojcem umrlega člana v višini 50.000 dinarjev za zaposlene v kolektivu in 30.000 dinarjev za ožje svojce zaposlenih v Litostroju. V to društvo še niso vključili upoko-jencev, ki pa se za to zelo zanimajo.

ENOTEN PROJEKTIVNI BIRO V KOPRU

Nekako pred dvema mesecema je bil v našem listu objavljen članek pod naslovom »Ni miru med arhitekti«, kjer je avtor nanizal vrsto vzrokov o razprtijah med člani koprškega projektivnega biroja z osnovno motivacijo, da je bil edini namen članov tega kolektiva zaslužkarstvo. To naj bi bil glavni vzrok, da se je večji del kolektiva razšel. Tudi ni moč zanikati, da je spor med dobršnim delom osebja tega projektivnega biroja na eni in vodstvom oziroma direktorjem na drugi strani, zavzel take oblike in tak obseg, da je kolektivna odpoved obetala edino možno rešitev. Sicer pa je rezultat teh škodljivih in predvsem zaslužkarstvu podrejenih naziranj posameznih arhitektov znan: direktorju je ostala povsem skromna kadrovska zapuščina, ki meče dokaj čudno luč na celotno koprsko projektivo. Negodovanje, ki tli znotraj in predvsem zunaj podjetja med arhitekti in tehni-

ki so si našli zaposlitev v druge, kako je moglo priti do tega, da so se tudi ti ljudje znašli v spopadu z direktorjem in istem taboru s tistimi, ki so jim neupravičeno in protizakonito zaslužkarstvo dokazali. Razen tega pa je zajatil tudi delavski svet, ki bi kot najvažnejši organ v podjetju moral najti pot, da bi preprečil take nepravilnosti.

Iz tega sklepamo, da je ves ta spor imel tudi ozadje »avtoritativnega« spopada, vztrajanje na pozicijah za vsako ceno in pretirano občutljivost ter bolesto medsebojno trkanje na vest — čeprav bi tako, pravilno vodeno razpravo, z malo večjo mero zdrave presoje in strpnosti ter ob vzajemnem sodelovanju DS in direktorja, usmerili lahko zares samo na škodljive elemente v podjetju.

Ni naključje, da je ta razkroj najbolj prizadel stanovanjsko politiko obalnega območja. Premalo upoštevana ekonomičnost in nedosledno zavzemanje pro-

PO KATEREM ČLENU?

Disciplinski postopek zoper odbornika ObLO

I. C., Preserje: V vašem pisnu z dne 30. okt. 1960 vprašujete, ali ima odbornik občinskega ljudskega odbora imuniteto tudi v disciplinskem postopku po zakonu o delovnih razmerjih in kdo je upravičen vložiti pritožbo v disciplinski postopek zoper člana delavskega sveta, direktor ali delavski svet?

Odgovor: Po 88. čl. zakona o občinskih ljudskih odborih (Ur. l. LRS št. 19/52) imajo odborniki pri opravljanju odborniških dolžnosti imuniteto. Za kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti ni dovoljeno odbornika brez privolitve ljudskega odbora priprejeti ali dati v preiskovalni zapor. Organ, ki je začel zoper odbornika kazenski postopek, mora to brez odlašanja naznaniti njegovemu ljudskemu odboru. Iz citiranega predpisa sledi, da ljudski odbornik v disciplinskem postopku ne uživa imunitete, ker celo za uvedbo kazenskega postopka zoper njega ni potrebna privolitve njegovega ljudskega odbora.

Po 297. čl. zakona o delovnih razmerjih začne disciplinski postopek zoper direktorja in člana delavskega sveta in upravnega odbora samo delavski svet gospodarske organizacije. Ker v zakonu o delovnih razmerjih ni nobenih določb, ki bi urejale, kdo ima pravico do pritožbe v disciplinskem postopku zoper direktorja in člana delavskega sveta in upravnega odbora, je ob analogni uporabi zakonika o kazenskem postopku šteti, da gre pravica do pritožbe delavskemu svetu in ne direktorju. Kajti le delavski svet odloča o uvedbi disciplinskega postopka in ima pravico vsak čas umakniti predlog na kaznovanje in zato gre njemu pravica do pritožbe. Iz tega še sledi, da direktor ni stranka v disciplinskem postopku. Delavski svet sklepa o pritožbi na svojem zasedanju.

Nadomestilo za povečano stanarino

A. B. Zavrtnik: Vprašujete, ali ima uživalec nadomestila, zaposlen v gospodarski organizaciji, zaradi manjše plače na drugem delu, pravico do nadomestila za povečano stanarino in on koga je upravičen zahtevati?

Odgovor: Invalid — uživalec nadomestila zaradi manjše plače na drugem delu ima pravico do

nadomestila za povečano stanarino na podlagi 1. čl. uredb o izplačevanju nadomestila za povečano stanarino (Ur. l. FLRJ št. 48/59). Nadomestilo za povečano stanarino v denarju ali bonih izplačuje izplačevalec nadomestila zaradi manjše plače na drugem delu. Po 4. odstavku 7. točke navodila o obračunavanju nadomestila za povečano stanarino uživalec pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Ur. l. FLRJ številka 19/60) se uživalec nadomestila zaradi manjše plače na drugem delu obračuna nadomestilo za povečano stanarino tako, da se invalidom, zaposlenim pri gospodarski organizaciji, ki so bili tudi pred invalidnostjo zaposleni pri gospodarski organizaciji, poveča nadomestilo zaradi manjše plače na drugem delu za 6,5%.

Neupravičen izostanek z dela

D. P. Črnomelj: Na vaše ponovno vprašanje, »če je obratovodja upravičen izreči uslužbencu knjigovodji neupravičen dan, če se isti javi zjutraj za dopust« vam moramo odgovoriti, da ste že dobili izčrpen odgovor, da vaš nastop dopusta ni v skladu s predpisi, posebno, ker niste imeli pristanka obratovodje, če je za to pristojen, in je zato očitno, da je bil vaš izostanek z dela neupravičen. Tak izostanek z dela ne postane opravičen, če še nekdo ravna tako kot vi.

Neizkoriščen dopust iz minulega leta

J. B. Zeleniki: Ali se neizkoriščen del dopusta lahko plača oziroma ali ga je mogoče prenesti v naslednje leto osebi, ki ga zaradi vzrokov, ki se nanašajo na proizvodnjo, ni mogla izkoristiti ob koncu leta, ko bi ga pa lahko izkoristila, pa je bila v bolniškem stanju?

Odgovor: Po čl. 32 zakona o delovnih razmerjih, letnega dopusta praviloma ni mogoče prenesti iz enega v drugo koledarsko leto. Letni dopust je po zakonu treba nastopiti in dokončati v istem koledarskem letu, samo izjemoma, kadar to iz objektivnih razlogov ne bi bilo mogoče, lahko delavec odide na leti dopust konec koledarskega leta, nadaljuje pa dopust brez presledka tudi v naslednjem letu. Prvi dan nastopa letnega dopusta mora v tem primeru biti najkasneje 31. december.

Dvakrat več »spačkov«, kot so predvidevali

V naslednjih petih letih se bo skoraj dvatisoččlanski kolektiv koprške tovarne motorjev — v perspektivi tudi avtomobilov — spoprijel z izredno velikimi nalogami. Z investicijskimi dopolnili bodo že v letih 1961/62 ustvarili pogoje za povečano proizvodnjo naslednjih izdelkov: mopeda, motociklov, prigradnih ter vgradnih motorjev. Že leta 1963 pa bodo podvojili proizvodnjo v primerjavi z letom 1961.

Citroene (»Spačke«) bodo začeli izdelovati v kooperaciji s

francoskimi proizvajalci na tekočem traku letošnje leto. Izmed njavo posameznih delov v predvideni vrednosti 200 milijonov frankov bodo po najnovejšem dogovoru povečali za dvakrat ali celo več.

Nedvomno bo razvoj Tomosa ob nadaljnjih investicijah odločilno vplival na gospodarsko moč koprške komune. Medtem ko so v Tomosu leta 1955 naredili za 87 milijonov dinarjev izdelkov, pa so že 1959 ustvarili skoraj tri in pol milijarde dinarjev, za lani pa predvidevajo, da so naredili najmanj za šest in pol mili-

jarde dinarjev. Perspektivni razvoj pa nakazuje v letu 1965 — torej v končnem letu naslednjega petletnega obdobja — že za 20 milijard dinarjev izdelkov ali z drugimi besedami — skoraj polovico celotnega bruto proizvoda koprške komune.

IZOLSKI OBČANI UREJAJO VODOVOD

Primer, kako je moč ob sodelovanju najširšega kroga občanov urediti celo tako zahtevno in življenjsko nujno vprašanje kot je višinski vodovod za hrabro vasi, ki so domala skozi vse leto brez vode in jo morajo dovažati iz Izole, kaže delovna akcija, kjer je že prvi dan sodelovalo s prostovoljnimi delom 150 vaščanov Kort, Malj in Vinice pri Izoli. Med prvimi, ki so se odzvali pobudi SZDL in sindikalne organizacije, so bili tudi delavci tovarne igrač in kovinske galanterije Mehatehnika.

Graditelji so s pomočjo vodne skupnosti Koper začeli z zemeljskim delom za 2150 metrov dolg cevovod, hkrati pa urejajo dve zajetji, iz katerih bodo črpali vodo v zbiralnik ki bo na najvišji točki tega območja. Ker imajo ves gradbeni material in cev, dela hitro napredujejo in zato menijo, da bodo že spomladaj uredili vodovodne instalacije v omenjenih treh vaseh. Za tem bodo razširili vodovodno omrežje še na ostale vasi, ki jim manjka voda, predvsem v Sared in Baredi. Ta vodovod sodi v sestavo bodočega višinskega vodovoda za Koprsko.

V Izoli pa si obetajo od ureditve vodovoda tudi ublažitev stanovanjske stiske. Po okoliških hribih je namreč precej zapuščenih domov, ki pa so se jih prosili stanovanj izogibali prav zaradi pomanjkanja vode.

ZAČETEK DEL PRI MODERNIZACIJI PROGE JESENICE—REPENTABOR

Z reorganizacijo jugoslovanskih železnic bo tudi Nova Gorica dobila samostojno železniško transportno podjetje za območje od Sežane do Jesenice. Pred ustanovitvijo novega podjetja so železničarji pregledali in ocenili svoje dosedanje delo. Največ so razpravljali o modernizaciji proge Jesenice—Repentabor, po kateri bodo vozili z Dieseli lokomotivami. Se letoš naj bi zagotovili del sredstev za začetek del.

L. K.

Najprej povečati jeseniško bolnico

V Splošno bolnišnico na Jesenicah so lani do oktobra sprejeli 6008 bolnikov in jim nudili 80.382 oskrbnih dni ali 97,5 odstotkov od predvidenih po planu za celo laniško leto. Bolnišnica je bila torej zasedena veskozi bolj kot so njene zmogljivosti. Sedanji prostori so tolikšno zasedbo sploh ne

ustrezajo, razen tega pa primanjkuje tudi strokovnih kadrov. Zato je skupščina Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju pred nedavnim priporočila Svetu za zdravstvo pri Okrajnem ljudskem odboru Kranj, naj najprej sodobno uredi jeseniško bolnišnico, šele za tem pa naj bi pričeli

z gradnjo bolnišnice v Kranju. Poudarili so, da bo treba nujno urediti samostojno krvodajalsko službo, ker morajo sedaj krvno plazmo dobivati iz Ljubljane.

Iz poročila o delu sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev je razvidno, da je od 36.246 prebivalcev v kranjskem okraju le 17.381 ali 12,7 odstotkov kmetijskih zavarovancev. Zato je skupščina priporočila, naj bi okrajni zavod in njegove podružnice čimprej vključile vse kmetijske zavarovance in naj s sodelovanjem zdravstvene službe ugotovijo zdravstveno stanje kmetijskih zavarovancev in uredijo preventivno službo. Hkrati naj bi ugotovili, zakaj je tako malo kmetijskih zavarovancev in če ni morda temu vzrok premajhna zmogljivost zdravstvenih ustanov.

Ko so razpravljali o bodoči organizaciji socialnega zavarovanja, so člani soglašali, naj bi Okrajni zavod delal le še letos, v bodoče pa naj bi bili nosilci zavoda skladi, ki naj bi jih ustanovili v vsaki občini, kjer bodo za to ustrezni pogoji. Novost v predpisih naj bi bila tudi v tem, da bi gospodarske organizacije plačevale nadomestila osebnih dohodkov za čas boleznij in nesreč pri delu do 30 dni in ne samo do 7 kot doslej. Letos naj bi bilo tudi leto priprav na novo organizacijo zdravstvenega zavarovanja. Zato je skupščina imenovala tudi tri odbore, in sicer odbor za zdravstveno zavarovanje, odbor za rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov in odbor za pokojninsko zavarovanje, ki bodo zamenjali dosedanje komisije pri zavodih.

C. V.

DELAVSKI SVET V KIDRIČEVEM O PLANU

»Upamo, da bo z boksitom lažje«

Na zadnji seji je delavski svet Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem razpravljajal med drugim tudi o predlogu plana za leto 1961. Tako naj bi po tem predlogu naredili letos 50.000 ton glinice in 20.000 ton aluminija.

Že lani je kolektiv dosegel lep uspeh, saj so do konca leta proizvedli namesto planiranih 45.000 t glinice kar okrog 56.000 ton; aluminija namesto planiranih 17.000 ton kar 19.500 ton. Tako so ustvarili že do 1. novembra 1960 9147 milijonov dinarjev dohodka, do konca leta pa so se približali že 10 milijardam. Od tega bodo tako dobili približno milijardo dinarjev lastnih skladov za rekonstrukcijo tovarne glinice.

O tem predlogu plana sedaj

razpravlja kolektiv, ki naj na sestankih pove svoje mnenje, narkar ga bo sprejel delavski svet. Po novem planu bi letos vlivali čimveč legur, ki jih do sedaj niso delali. Proizvodnja legur bi znašala okoli 12.000 ton.

Delavski svet je ponovno razpravljajal tudi o nabavi boksita. O tem, kakšne težave imajo Kidričevci z boksitom, ker ga pač precejšnje količine izvažajo predvsem v Nemčijo, smo v našem listu že pisali. Kaže pa, da bo boksit letos skoro za polovico dražji, kar pa seveda takoj zniža dohodek in sklade podjetja za približno 25.000.000 din, celotna razlika zaradi cene boksita, ki je pač tu osnovna surovina, pa bi znašala kar okrog 400 milijonov dinarjev.

Prav zaradi tega je interes, da se rekonstrukcija glinice pospeši, še večji, ker bi po tem lahko predelovali boljše vrste boksita, katerega v sedanjem procesu ne moremo uspešno uporabljati, ampak predelujemo slabše kvalitete boksita. Vse pa kaže, da bomo, po posredovanju nekaterih predstavnikov, letos le bolj preskrbljeni s to maso.

F. M.

»SUKNO« po 10 letih 10-krat več

Pred nedavnim so v tekstilni tovarni Zapuže na Gorenjskem proslavili 10. obletnico delavskega samoupravljanja. Pred zbranim kolektivom je predsednica prvega delavskega sveta iz leta 1950 Anica Pavlin orisala razvojno pot tega podjetja v minulih 10 letih. Že v prvem letu delavskega upravljanja je Glavni odbor zveze vojaških vojnih invalidov Slovenije dal potrebna sredstva za izgradnjo prve faze podjetja. Tako so odprli novo predilnico mikane volnene preje s 1134 vreteni.

S prizadevnostjo organov upravljanja se je to podjetje hitro razvijalo, kar je razvidno iz naslednjih podatkov: v letu 1950 so imeli samo 52 zaposlenih, letno proizvodnjo 37 ton mikane volnene preje v vrednosti 70 milijonov dinarjev. V letu 1955 je 99 zaposlenih naredilo 113 ton mikane volnene preje in 138.000 kvadratnih metrov mikanih tkanin v vrednosti 195 milijonov dinarjev; letos pa je 222 zaposlenih proizvedlo 183 ton mikane volnene preje in 270.000 kvadrat metrov mikanih in česanih tkanin v vrednosti 700 milijonov dinarjev. Iz tega sledi, da so proizvodnjo v desetih letih povečali za 10-krat.

V zadnjih letih so organi delavskega upravljanja razen proizvodnih vprašanj reševali tudi ostale probleme družbenega standarda zaposlenih. Tako imajo svoj lastni počitniški dom v Novemgradu, predlanskim so začeli deliti tudi topli obrok itd.

Sklenili so, da bodo letos ustvarili 1.200.000.000 din ter začeli z gradnjo nove tkalnice in dopolnili in obnovili stroje.

N. B.

ZBOROVANJE PROSVETNIH DELAVCEV V POSTOJNI

Prosvetni in znanstveni delavci v Postojni so se polnoštevno udeležili letnega občnega zbora svoje sindikalne podružnice. Poročilo o p.d.na razpravo, kakršne v tej podružnici ni bilo že nekaj let, sta se dotaknila vrste vprašanj o delu organizacije, predvsem o aktivnosti prosvetnih in znanstvenih delavcev v družbenem življenju komunke, ki doslej ni bilo vselej zadovoljivo.

Na občnem zboru so še posebej poudarili potrebo, da bi v Postojni in Pivki čim prej zgradili novi osnovni šoli, ker sedanji pretesni zgradbi zaradi izrednega povečanja števila otrok ne zadostuje. Na zboru so izrazili željo, naj bi v bodoče v Postojni posvetili večjo pozornost stanovanjskim problemom prosvetnih delavcev.

M. A.

V POSTOJNI BODO GRADILI HOTEL

Cepprav številu domačih in tujih obiskovalcev Postojnske jame in ostalih turističnih znamenitosti postojnskega turističnega centra iz leta v leto narasča, se število turističnih nočitev v Postojni ni niti lani dvignilo na predvoljno raven. Vzrok temu je razen prehodnega in izletniškega značaja postojnskega turizma nevdružno stanje prenočitvenih kapacitet v mestu. Zato bo novi hotel, ki ga bodo začeli graditi spomladi na Titovem trgu, izrednega pomena za Postojno. Skupno z že dograjenim motelom ob Tržaški cesti se bo povečalo število turističnih ležišč na 350, pri čemer pa ni vstet kamping pri Pivki jami. Hotel in gradnji tri leta. Investicijski načrt in idejni projekt so že potrdili, prav tako pa so odobreni investicijska sredstva v višini 150 milijonov dinarjev. Hotel bo razpolagal z 88 posteljami, in 24 pomožnimi ležišči ter 37 sedeži v restavraciji in na verandi.

M. A.

Dvojne cene ali novoletna konjunktura

Cenjeni tovariši uredniki! Prejšnji teden sem med drugim opazil v izlozbi trgovskega podjetja »Rog« na Glavnem trgu v Mariboru razstavljene »kračce«. Po pritrjenem listku s ceno naj bi jih prodajali po 280 dinarjev za kilogram. Stopil sem v mesnico in naročil kilogram. Na moje presenečenje mi je prodajalka zaračunala namesto 280 dinarjev kar 320 dinarjev. Opozoril sem jo na ceno, ki je v izlozbi in rekel, da sem pričakoval račun glede na tisto ceno, ki je v izlozbi. Odgovorila mi je, da izlozbe menjaajo samo ob sobotah, naneslo pa je, da so kračce že prej podražili, niso pa ulegli spremeni cene v izlozbi. Naslednji teden sem šel zopet mimo izlozbe in opazil v njej, »kračce« s ceno — 280 dinarjev za kilogram.

Sedaj pa ne vem, ali se ni morda pred tednom zmotila prodajalka, ko mi je računala kračce, po 320 dinarjev ali pa so jih res podražili in je cena v izlozbi samo vaba za lahkoverne kupce? Ali še vedno ne utegnejo spremeniti cene v izlozbi, ali sem samo zaradi prodajalkine pomote plačal kar 40 dinarjev več? Morda pa je res drugo, da so namreč zaradi povečanega povpraševanja pred prazniki le v tistih dneh zvišali ceno?

Mislím, da tak način prodaje zasluži ostro grajo, pa naj bo tako ali drugače. Kot potrošnik zahtevam, da uprava podjetja stvar preišče in pojasni, kako postavlja cene in zakaj dvojni cenik — eden za izlozbe, eden pa za prodajalke. J. K., Maribor
Gospodstvska cesta

Zaposlovanje invalidov v jeseniški Železarni

Dragi tovariši uredniki!

V 46. številki »Delavske enotnosti« z dne 19. XI. 1960 ste pod rubriko »Pisma na naš naslov« objavili pismo tovariša Karla Zorka, zaposlenega v Železarni Jesenice.

V pismu je tovariš Zorko z lastnim primerom skušal prikazati, kako podjetje razporeja kader ter kako rešuje zaposlovanje delovnih invalidov.

Ker mi je primer dobro poznan, želim s temi vrsticami prispevati nekaj dejstev, ki jih je tovariš Zorko izpustil, vendar smatram, da jih je nujno upoštevati pri obravnavi celotne zadeve.

1. Železarna Jesenice je pred leti organizirala šolo za visokokvalificirane delavce — mojstrsko šolo z namenom, da si vzgoji potreben visokokvalificirani kader. Osebam, ki so bile sprejete v šolo, podjetje ni vnaprej določilo bodočega delovnega mesta, marveč splošno znanje za določeno kategorijo strokovnega kadra.

Podjetje je absolutno omejenje šole razporejalo na razna delovna mesta (delovodje, referente priprave dela, kvalitete kontrolorje itd.) v odvisnosti od strokovne usposobljenosti posameznika. Pri tem želim poudariti, da v podjetju

pri razporejanju kadra na prosta delovna mesta vedno bolj ločujemo pojem šolske izobrazbe od strokovne usposobljenosti. Že dosedanje izkušnje nam kažejo, da vsi absolventi mojstrske šole nimajo enake strokovne usposobljenosti. Te razlike prihajajo do izraza zlasti pri razporejanju oseb na delovna mesta delovodij, kjer zahtevamo poleg poznavanja stroke še druge lastnosti, predvsem organizacijske sposobnosti in sposobnosti za vodenje ljudi. Posamezni absolventi raznih šol se zelo radi sklicujejo na spričevala, zanemarijo pa vprašanje njihove strokovne usposobljenosti za določeno delovno mesto.

2. Iz pisma tovariša Zorka izhaja med drugim tudi to, da podjetje razporeja visokokvalificirani kader na manj strokovna delovna mesta, kar dokazuje z lastnim primerom, ko je bil kot absolvent mojstrske šole razporejen na mesto kvalitete kontrolorja.

Pojasnim naj, da sistemizacija delovnih mest v oddelku Tehnične kontrole predvideva za delovno kvalitetenega kontrolorja strokovno izobrazbo oziroma absolventa mojstrske šole. Trenutno stanje na tem delovnem mestu je od 30 kontrolorjev 11 tehnikov,

Na ljubljanski železniški postaji nasipavajo med tire nov tolčenec, ker je stari že dobredno razpadel. Tolčenec dovažajo z Verda, nazaj, v Preserje, pa odvažajo stari material, ki ga sproti odstranjujejo. V Preserju grade nasip za novo progo

TAM nagrajuje vozače svojih vozil

Pred dnevi so predstavniki TAM priredili skromno svečanost v transportnem podjetju »Gorjanci« Novo mesto in GAP — Maribor.

Nagradili so prvih 12 šoferjev, ki so z vozili TAM-4500 prevozili več kot 200.000 km brez okvar. Tu moramo posebej omeniti šoferja »Gorjancev« tov. Marčiča, ki

je prevozil s svojim vozilom kar 246.000 km. Preko 200.000 km sta v zelo težkih pogojih prevozila tudi šoferja GAP — Maribor tov. Levišček in Aplenac.

Za njihovo vestnost jih je TAM nagradila z diplomo, značko, zapestno uro in spominskim zavojčkom.

Uspehi teh šoferjev so tudi uspehi kolektiva TAM, saj danes vozi po naših cestah preko 8000 vozil TAM-4500, ki so dokazala s svojo ekonomičnostjo in veliko vzdržljivostjo, da so popolnoma enakovredna proizvodom katere koli renomirane inozemske tovarne.

Jaki

PISMA NA NAŠ NASLOV

6 absolventov mojstrske šole in 13 visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev.

3. Naslednje vprašanje, ki se ga je dotaknil tovariš Zorko v svojem pismu, je njegova ponovna zaposlitev, ko se je kot invalid vrnil po bolovanju zopet na delo.

Tovariš Zorko se je javil v kadrovskem sektorju in predložil odločbo invalidske komisije, s katero je bil priznan kot invalid III. kategorije in z določilom, da se zaposli kot kvaliteten kontrolor. Tovariš Zorko je v kadrovskem sektorju izjavil, da je komisiji sam izrazil željo, da se zaposli na prej omenjenem delovnem mestu. V kadrovskem sektorju smo tovariša Zorka opozorili, da mu ne priporočamo zapo-

slitve za kvalitetenega kontrolorja, ker se tu terja predvsem dober vid, ker mora kontrolor rokavati z optičnimi instrumenti, on pa je delovni invalid zaradi slepote na levem očesu (očesna tuberkuloza). Svetovali smo mu, naj se posvetuje s specialistom ter naj prinese strokovno mnenje, da se lahko zaposli na zahtevnem delovnem mestu. Tovariš Zorko se je obrnil v obratni ambulanti na poslujočega zdravnika, le-ta pa mu je izjavil, da zadostuje odločitev invalidske komisije. Ker smo bili že vnaprej prepričani, da tovariš Zorko ne bo zmogel naprov, smo se dogovorili z vodstvom oddelka tehnične kontrole, da ga vzame v službo, vendar z nalogo, da ga ima

pod nadzorstvom in da nas sproti obvešča o stanju. Tudi s tovaršem Zorkom smo bili v dogovoru, da nas bo obveščal o stanju, prav tako nam je obljubil, da nam bo posredoval rezultate kontrolnih pregledov pri očesnem specialistu.

Glede na tak potek reševanja ponovne zaposlitve tovariša Karla Zorka smo bili presenečeni, ko v objavljenem pismu prikazuje reševanje njegovega primera čisto v drugi luči kakor dejansko je. Dodam naj še to, da smo se pri obravnavi tega primera zavedali, da rešujemo vprašanje člana kolektiva in poleg tega nekdanjega borca in aktivnega družbenega delavca.

DANTE JASNIC

V Ptujju potrebujemo menzo

Že precej dolgo žuli Ptujčane neurejena družbena prehrana. Anketa pujske stanovanske skupnosti je pokazala, da je na primer 700 do 1000 Ptujčanov, ki si žele zdravo prehrano, pestro izbiro in boljše postrežbo v urejenem obratu družbene prehrane.

O tem problemu je nekajkrat razpravljajal tudi občinski sindikalni svet. Na zadnji konferenci sveta pa smo sklenili, naj bi vsaj v začetku prihodnjega leta uredili prostor za obrat družbene prehrane v Ptujju in čimprej tudi prehrano v ostalih okoliških krajih. Zanima pa me, kaj misli o tem občinski ljudski odbor, kje nameravajo v Ptujju določiti prostore za obrat družbene prehrane, kakšen naj bi bil ta obrat, kdaj bo nared in kako nameravajo urediti ta problem v okoliških krajih.

Felix Bagar

tajnik Obč. sind. sveta Ptuj

Na vprašanje je odgovorila predsednica Občinskega ljudskega odbora Ptuj Lojzka Stropnikova:

»Tudi na občinskem ljudskem odboru razpravljamo o družbeni prehrani v pujski občini že kar dobri dve leti in je zato skrajni čas, da naše potrebe in želje uresničimo. Po predvidevanjih bomo gostišče »Beli križ« spremenili v obrat družbene prehrane, ki bo sodobno urejen in bodo lahko gostje dobili tu vse od enolončnice do izbranih jedil, gošpodinje pa bodo lahko hrano odnašale tudi domov. Kot vse kaže, bomo tako v Ptujju že v začetku prihodnjega leta dobili sodobni obrat družbene

prehrane. Za ureditev tega bosta Občinski ljudski odbor in Stanovanjska skupnost prispevala tudi potrebna sredstva. Do te zamisli smo prišli zato, ker je gostinskih obratov v Ptujju dovolj, vendar se v teh gostilnah lahko hrani le omejeno število ljudi.

Razen tega namerava občinski ljudski odbor prevzeti tudi šolsko kuhinjo, kjer se sedaj hrani okoli 200 otrok, in jo v prihodnjem letu povečati, da se bodo lahko tu hranili vsi

otroci zaposlenih staršev in tisti, ki prihajajo v šolo iz okoliških krajev.

Teže pa je z družbeno prehrano v drugih krajih občine. Gostišč je sicer dovolj, toda skoro povsod se branijo abonementov. V glavnem lahko gostje pri njih dobijo mrzlo hrano in pijačo. Zato bo občinski ljudski odbor priporočil in jasno povedal tem gostiščem, da je tudi prehrana zaposlenih na njihovem območju njihova dolžnost.«

»Chromos« odgovarja

V »Delavski enotnosti« je bil objavljen 19. novembra 1960. leta na sedmi strani članek z nadnaslovom »Zagrebško podjetje »Chromos« povzroča s slabimi izdelki težave na tržišču«, v katerem je na zelo neroden način napadeno podjetje »Chromos«, da bi se tako opravičili poslovni neuspehi podjetja »Mala oprema«.

V članku je med drugim zapisano: »Občutno gospodarsko škodo je utrpelo podjetje tudi zaradi slabe kvalitete lakov zagrebške tovarne »Chromos«, ker zahtevajo kupci od njih pač kvaliteten izdelek. Slabi laki in slaba lepila pa so jim povzročila nemalo težav, predvsem pri izvozu.«

Pisec tega članka pa je bil popolnoma neobveščen, kolikor ni želel s člankom doseči kakšnega drugega namena.

Podjetje »Mala oprema« je pričelo na začetku 1959. leta izdelovati stolčke za izvoz, ki

Skaljena obzorja

Ce sodimo po težnjah, ki jih je bilo opaziti ob začetku novega leta na številnih kritičnih točkah, določen pesimizem in zaskrbljenost nista neumestna, temveč žal nujna. Pri vseh borcih za mir zbujaajo te težnje zaskrbljenost zaradi prihodnosti, ki jo bo prineslo novo leto.

Po vsem sodeč so se odnosi med ZDA in Kubo na prehodu iz starega v novo leto skalili bolj kot kdajkoli doslej. Iz ZDA prihajajo govorice o raznih varnostnih ukrepih in o vojaških pripravah. Ti ukrepi stopnjujejo po svetu in seve predvsem v vzemirjenju Kubi občutek negotovosti in določeno psihozo, v kateri bi mogli celo incidenti po naključju zanetiti požar.

Po oceni položaja, v katerem se ji napoveduje ofenziva obeh Amerik, za njo pa se snuje napad z orožjem, se je Kuba obrnila na Varnostni svet, hkrati pa je v tej deželi opaziti hudo živčnost. Čeprav bi se zdele njene posamezne reakcije in ravnanja opazovalcu od zunaj včasih nepremišljene, vendar ostane dejstvo, da ni verjetno in mogoče, da bi mogla mala Kuba v kakršnem koli smislu ogrožati veliko severno sosedo ali pa latinskoameriško celino. Če ne zaradi ničesar drugega, že zato ne, ker niti materialno niti fizično ne zmore česa takega. Zato bi se morali v ZDA zamisliti, kam jih lahko pripelje tak odnos do Kube in kakšne posledice more imeti to poverčanje vojne psihoze zlasti še v trenutku, ko so vse okoli uprte v ZDA, od katerih nove uprave pričakujejo, da bo popravljala napake svoje prednice in si bolj prizadevala najti skupno govorico tako s Kubo kakor z Vzhodom in z Afro-azijo.

Na drugem koncu sveta, v daljnem, nestabilnem Laosu se zdi, da se vse vrtilo v isto smer, vendar po mnogih znamenjih še hitreje in bolj nevarno kot na Kubi. Zenevska konferenca iz leta 1954 je dala solidno osnovo za ureditev v Laosu in v nekaterih drugih deželah Indokine. Za uresničitev zamisli so takrat izoblikovali tudi potrebni aparat v obliki mednarodne kontrolne komisije in akcije dveh veselil, ki sta predsedovali tej konferenci — Sovjetske zveze in Velike Britanije.

Kljub temu se odnosi v Laosu vse doslej niso mogli ustaliti. ZDA, posebno pa Tajland, ki jima zenevska formula nikoli ni ustrezala, sta se nenehno trudili, da bi Laosu vsilili režim, nasproten zenevskemu sklepom in nesprejemljiv za deželo kot celoto oziroma za ljudstvo, ki je odklanjalo in še odklanja režim, vezan na SEATO, blokovo usmerjen prozahodno, ter je zahtevalo neodvisen režim in nevtraln politiko, podobno kamboški.

To prizadevanje ZDA in še posebej Tajlanda je moralo povzročiti stalne krize, ki so stopnjemale notranjo neurejenost in boj, v katerega bi se slej ko prej morali vmešati tudi drugi. Zato so se neodvisne azijske dežele prizadevale, da bi zagotovile spoštovanje zenevske formule in procedure, zato tudi zdaj, ko najbolj grozi nova kriza, zahtevajo sklicanje kontrolne komisije in morebitno nadaljnjo akcijo v skladu z zenevskimi sporazumi. Tajland in ZDA pa vztrajajo pri tem, da je treba priznati zakonitost režimu, ki je nedavno odstranil legalno vladno, deželo pa tesneje navezati na zahodno politiko, spričo česar bi nehal biti nevtralna in neodvisna.

Trenutno je kriza v zelo kritični fazi, v kateri se Velika Britanija in Francija na srečo bolj nagibata k stališču Indije in neodvisne Azije ter zahtevata bolj preudarno rešitev.

Kakor zdaj kaže, je treba kljub prizadevanju Tajlanda in nekaterih drugih članic pakta SEATO — te skušajo ZDA iz sebičnih razlogov zaplesti v pustolovščino v Laosu — pričakovati, da bodo ZDA upoštevale občutljivost Azije in odpor svojih poglavitnih zaveznikov Britanije in Francije, ki upravičeno menita, da bi nepremišljeno dejanje v Laosu prej pomenilo izgubo vsega kot pa razširitev zahodnih položajev, ki bi jih s srednjo, zenevsko rešitvijo mogli vsaj za silo zavarovati.

Ta teden naj bi prinesel neke vrste dokončni sklep o nadaljnji politiki ZDA in SEATO do Laosa. Upajamo, da bo zmagal razum in da bo ta odločitev pomenila vrnitev na zenevsko pot in k zenevskim metodam, ki edine lahko zagotovijo notranji mir, stabilnost in napredek Laosa z ustanovitvijo splošne ljudske vlade, s tem pa tudi mir in varnost in Indokini.

Tretji poskus s francosko atomsko bombo, ki je konec leta eksplozirala v Sahari, je zapustil neprijeten občutek, ki je močan še zdaj, zlasti ker je ta novica prila nekako istočasno s sporočilom, da bo Francija pomagala Izraelu

v prizadevanju, da bi si izdelal atomsko orožje. S tem postaja eksplozivni bližnji vzhod še bolj kot doslej vir napetosti in možno žarišče hudega spopada, zato bi ne bilo treba zamuditi nobenega sredstva in možnosti, da bi se ta smer spremenila ter da bi že v zametku preprečili proizvodnjo in obstoj atomskega orožja na ognjeniških tleh Bližnjega vzhoda. Prav tako bi bilo zares treba napraviti konec nevarni, bedasti igri Francije, ki hoče s svojim poskusom v Sahari prestrašiti alžirске borce in prekiniti proces emancipacije v Afriki. Ni človeka, ni sredstva, ki bi moglo do tega izfrancije, ki hoče s svojim poskusom v Sahari prestrašiti alžirске borce in prekiniti proces emancipacije v Afriki. Ni človeka, ni sredstva, ki bi moglo do tega izfrancije, ki hoče s svojim poskusom v Sahari prestrašiti alžirске borce in prekiniti proces emancipacije v Afriki.

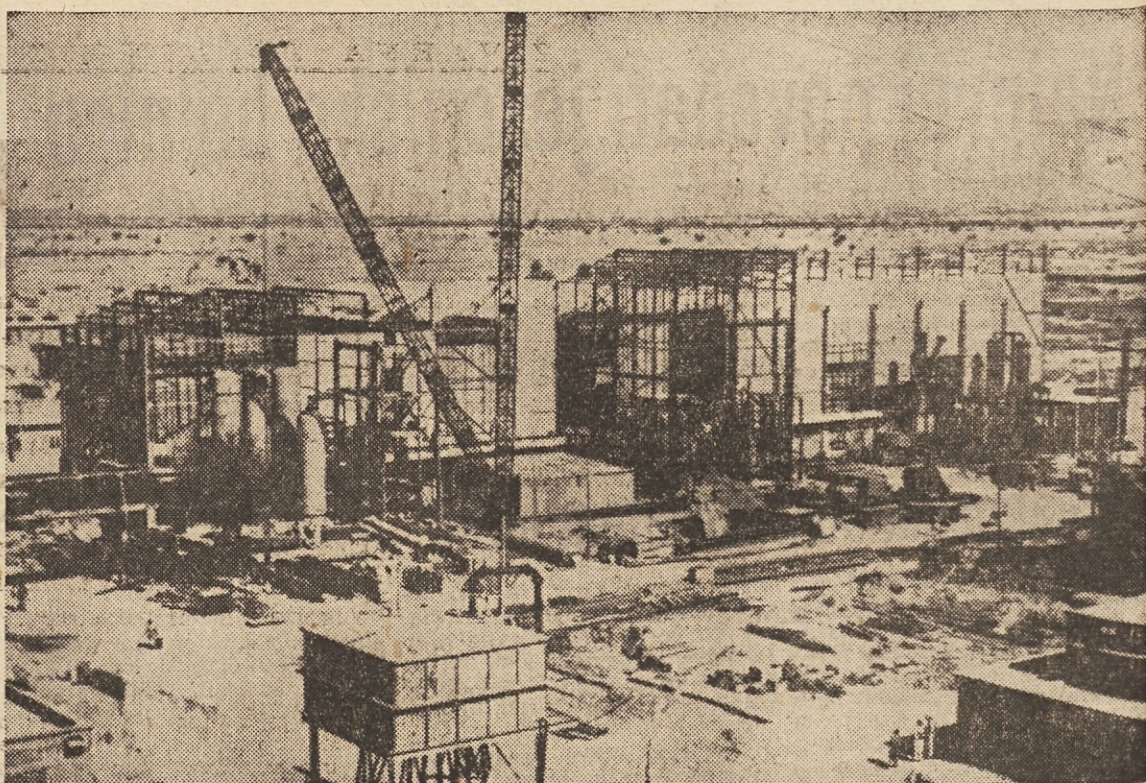
Alžirija in še bolj Kongo sta tudi v novem letu krvavi prizorišči, kjer se nenehno poraja nevarnost za mir v Afriki in na svetu. Po nedavnem de Gaullovem obisku v Alžiriji, ko je nepričakovano spregovorila kazba, od katere si je de Gaulle obetal podporo za svojo politiko »tretje rešitve«, je stopila alžirska revolucija v zaključno fazo za vsakogar razen za de Gaulle in za nekaj ljudi okoli njega, ki so očitno gluhi in slepi. Če ne bodo pravočasno dourneli pomena teh dogodkov, lahko s svojo trmo spravijo na kocko ne le možnost mirne ureditve alžirskega problema, temveč tudi obstoj lastnega režima, ki se v dobrem obsegu vzdržuje in ohranja prav zaradi upanja, da mu bo nekako uspelo razvozlati ta problem in rešiti deželo bede, v katero je zabredla.

V začetku novega leta je prišel Kongo v fazo, ko bi moglo priti do odločilnih dogodkov. V strahu pred novimi razpravami in akcijami Združenih narodov, ki bodo marca nadaljevali prekinjeno XV. zasedanje, se Mobutu in njegovi tuji gospodarji pripravljajo, da bi zaključili svoje delo z likvidacijo zakonite vlade in z osvojitvijo velikih področij, ki jih ta nadzoruje. Poveljstvo in sile ZN gledajo pasivno in celo naklonjeno na te priprave, med katerimi tako Mobutu kakor Belgijci odkrito in brezobzirno uporabljajo področje Ruanda-Urundi, ki je pod skrbništvom ZN. Zdi se, da hočejo poveljstvo in predstavniki ZN v Kongu kronati razbijanje legalne vlade in zakonitih ustanov, pri čemer stojijo dosledno na strani nasprotnikov tistega in tiste vlade, zaradi katere so prišli v Kongo.

Kljub aretaciji Lumumbe, ob čemer se poveljstvo ZN razburja mnogo manj, kot se je zaradi ogrožanja belcev po zakoniti vla-

ma znatno razširile, nujnost miru in mirnega poravnavanja sporov pa postaja bolj in bolj osnova prepričanja ljudi in narodov po vsem svetu. Prvi marčni dnevi nam bodo prinesli nadaljevanje zasedanja ZN, ki bodo kljub znanim slabostim, zlasti tistim, ki so jih pokazali v Kongu, tudi v prihodnje instrument, s katerim si bodo sile miru in neodvisnosti zagotovile zmago. To se bo še zanesljivo zgodilo, če bodo te sile nastopile složneje kot doslej, ne le v zvezi s Kongom, temveč tudi sicer. Konkretnije: zlasti takrat, če se bo neodvisna Azija tesneje približala neodvisni Afriki v bitkah, ki so skupne, pa naj se bi-jejo kjerkoli — bodisi v Laosu ali v Kongu ali v Alžiriji — ker so vse te bitke del širše celote, del boja za likvidacijo kolonializma in njegovih ostankov oziroma spremljevalnih pojavov, del prizadevanja za okrepitev miru na temelju neodvisnosti in napredka za vse.

JURE PUTNIK

Pakistan si močno prizadeva, da bi pospešil kmetijsko proizvodnjo. Na sliki: tovarna umetnih gnojil v Pakistanu.

BRAZILIJA PRED QUADROSOM

Zadnji dan tega meseca bo v Rio de Janeiru prevzel dolžnost novi predsednik Brazilijske Quadros. Kaj bo prinesla njegova predsedniška doba deželi, ki je večja in potencialno bogatejša od ZDA? To se zdaj v upanju pa tudi v strahu vprašujejo ne le Brazilci, temveč tudi drugi v Latinski Ameriki in po svetu. Vprašanje je tembolj zanimivo, ker je Brazilijska v velikem gibanju in bi prihod nove vladne skupine mogel pomeniti določen preobrat.

Poglavitna potreba Brazilijske — kakor tudi drugih latinskoameriških dežel — je čim hitrejši gospodarski razvoj, ki naj bi zadovoljil čedalje večje potrebe dežele in njenega prebivalstva. To pa zavira zaostalo gospodarstvo, ki ne more zbrati akumulacije za nagel gospodarski razvoj. V kapitalizmu, kjer ima načelo rentabilnosti veljavno nedotakljivega zakona, je gospodarski razvoj pogojen z nerazvitostjo tako imenovane infrastrukture, se pravi tistih področij, ki lajšajo razvoj industrijske in zagotavljajo industrijski proizvodnji rentabilnost in visoko akumulativnost. Na ta področja sodijo graditve cest in drugih komunikacij, zagotovitev cenene električne energije in pogonskega goriva, razvoj prosvete, zdravstvene službe itd.

Nasprotje je v tem, da zahtevajo investicije v infrastrukturo po eni strani velika sredstva, po drugi pa so s stališča amortizacije kapitala dolgoročne in nizkoprofitne, tako da privatni kapital zlasti v nerazvitih deželah ne kaže zanimanja in tudi nima možnosti, da bi vlagal v infrastrukturo. Oblikuje se začarani krog: nerazvito gospodarstvo otežuje graditev infrastrukture, ta pa po svoje otežuje gospodarski razvoj. Klasični kapitalizem s svojo težnjo graditi infrastrukturo le v obsegu, ki je nujno potreben za izkoriščanje naravnih bogastev, ne zagotavlja zadovoljivega izhoda iz tega začarnega kroga. Sodobni kapitalizem pa išče izhod v tem, da naloži graditev infrastrukture državi, pri čemer družba kot celota prevzame odgovornost, da zagotovi kapitalističnemu razredu ugodne pogoje za gospodarsko dejavnost in za vlaganje kapitala v panoge, ki prinašajo velike dobičke.

Od Quadrosa pričakuje Brazilijska, da bo v državnem merilu storil tisto, kar je že storil kot guverner pokrajine San Paolo, najbolj industrializiranega področja v Braziliji, se pravi, da bo zagotovil, da bo

»letalo brazilskega gospodarstva«, ki je — kakor je dejal eden vodilnih ekonomistov dežele — »že zdrvelo po vzletni stezi, vendar še nima zadostne hitrosti, da bi vzletelo«, torej da bi to letalo dobilo zadostno hitrost in zavilo »v nebo, pod oblake«. To pomeni, da bi moral Quadros zagotoviti gospodarsko neodvisnost v tem smislu, da bi se brazilsko gospodarstvo trdno postavilo na lastne noge, tako da bi njegov nadaljnji razvoj ne bil odvisen od tuje pomoči in kapitala.

Predstava, ki si jo je Quadros ustvaril o sebi v brazilski javnosti, je »slika naslednjega branitelja ekonomskega nacionalizma, slika politika, ki je sposoben zbrati in organizirati raztresene in razdrobljene sile nacije. Quadros meni, da se brazilsko gospodarstvo razvija počasneje, kot bi se lahko; ter da ga ogrožata pomanjkanje poleta in korupcija. Po njegovem mnenju je »svobodna pobuda temeljno jamstvo za naš gospodarski in družbeni napredek«. Toda če postane svobodna pobuda nesposobna, nezadostna ali premajhna, ali če je njena dejavnost v nasprotju z interesi skupnosti, nacije ali nacionalne varnosti, tedaj država upravičeno poseže v gospodarstvo. O tujem kapitalu meni Quadros, da je treba »določiti meje rentabilnosti in norme ter preprečiti, da bi se tuji kapitali preprežili v bombo, ki bi uničila nacionalno gospodarstvo«.

Vse to kaže, da bo Quadros ubiral politiko ekonomske ekspanzije, širjenja tujega trga za brazilske proizvode in večje prožnosti v odnosih s tujim kapitalom. Prizadeval si bo torej, da bi ustvaril kar najugodnejše pogoje za široko investicijsko dejavnost privatnega kapitala, domačega in tujega, vendar z zagotovitvijo, da bo vloga tujega kapitala rentabilna glede na razvoj nacionalnega gospodarstva. Pri tem se bo izogibal enostranske usmeritve na severnoameriški trg in večal delež evropskega kapitala kot protutežje ekonomskemu vplivu ZDA. Hkrati bo

to pomenilo razvijati čim živahnije ekonomske stike tudi z deželami Vzhoda in z vsemi drugimi, ki so pripravljene ekonomsko sodelovati z Brazilijo na temelju obojestranskih koristi.

Takšna politika, v kateri prevladujejo ekonomski recepti sodobnega kapitalizma, zahteva pospešeno notranjo akumulacijo, ki pa ni mogoča brez določenega poslabšanja ekonomskega položaja širokih množic. Ob tem se bodo verjetno ponovile obtožbe, ki jih je bilo slišati že v predvolilni kampanji, češ da je Quadros le brazilska izdaja argentinskega predsednika Frondizija, ki so ga prav tako izvolile levo usmerjene množice in ki ga zdaj napadajo, češ da »izvaja ekonomsko politiko, kakor mu ukazujejo ZDA. Za zdaj je težko napovedati, le prihodnost bo odgovorila na vprašanje, v kakšnem obsegu se bo poslabšal položaj širokih množic oziroma ali bo to poslabšanje nadomestila večja možnost zaposlitve, ter nazadnje, ali se bodo obtožbe o »brazilemskem Frondiziju« pokazale kot upravičene.

Že zdaj pa je dokaj razširjeno mnenje, da se bo Quadrosova zunanja politika razlikovala od politike dosedanje vlade in tudi od Frondizijeve. To mnenje razlagajo po eni strani s tem, da zahteva politika gospodarske ekspanzije in gospodarske neodvisnosti večjo samoupravo in več maneverskega prostora v zunanji politiki, kot pa je bilo v Braziliji doslej, ter po drugi strani s tem, da bi bilo mogoče večjo samostojnost v zunanje-političnih akcijah uporabiti za zavrnitev obtožb o ameriškem diktatu v ekonomski politiki. Zato sodijo, da bo Quadros ubiral v zunanji politiki novo pot.

Tako med volilno kampanjo kakor po zmagi je Quadros jasno povedal, da upošteva spremenjene pogoje po svetu ter jih jemlje kot činitelje, ki bodo močno vplivali na uspeh ali neuspeh njegove politike nagle graditve Brazilijske. »Braziliji ni treba posnemati nobene dežele po

svetu,« je dejal, »Brazilija naj gre svojo pot brez nezanesljivih prijateljev in odvratnih sumničev.« V tem smislu je obljubil, da bo podprl kubansko revolucijo, navezal diplomatske stike z ZSSR in priznal pekinško vladno. Zadnji dve obljubi je kasneje na pritisk spremenil v novo, češ da bo upustil ekonomske odnose z vsemi deželami Vzhoda. Ne glede na ta umik pričajo obljube o smeri, ki jo namerava ubrati novi brazilski predsednik.

Napovedal je tudi novo smer sodelovanju z afriškimi in azijskimi deželami, hkrati pa se je izrekel za izvenblokovsko politiko. Dejaj, da »Brazilija ne bo razočarala Fidela Castra, Nehruja, Naserja in Tita in da bo dala svoj prispevek njihovi politiki neodvisnosti tako do Rusije kakor do Združenih držav in do vsake druge sile«. Njegov poslanec je obiskal Tunizijo, kjer se je sestel s Ferhatom Abasom, predsednikom začasne alžirske vlade, brazilski tisk pa piše, da goji Quadros simpatije do alžirske neodvisnosti.

V odnosih z ZDA, katerih kapital bo potreboval, si bo novi predsednik Brazilijske — tako kaže — prizadeval, da bi se nadaljevalo dosedanje sodelovanje, vendar na nekoliko spremenjenih osnovah enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja. To pa pomeni več samostojnosti v mednarodni dejavnosti, čeprav ne tudi antiamerikanizma.

Prav gotovo Quadros ni razkril vseh svojih namenov in zamisli, zato je v tej zvezi pričakovati še precej novega. Tisto, kar smo povedali, pa priča o njem kot o političnem voditelju, ki razume utrip svojega časa ter težnje in potrebe svoje dežele v tej pionirski dobi njenega razvoja, hkrati pa tudi kot o realističnem politiku, ki zna svojo de-javnost vskladiti z dejanskim razmerjem sil v določenem trenutku na političnem prizorišču. Ali bodo te lastnosti zadostale, da bo izpolnil upe, ki jih vanj polaga Brazilijska, ter se uspešno spoprijel s številnimi zelo zapletenimi in težavnimi problemi, pa bo pokazala prihodnost. Od odgovora na to vprašanje bo odvisno, ali bo Quadrosovo ime, kakor je ime Kubičkovo, povezano z rastjo Brazilijske, ali pa se bo ta rast nadaljevala mimo njega ali celo njemu naključno Gotovo pa je: Brazilijska je v burnem gibanju naprej. Subjektivni činitelji lahko to gibanje v določenem obsegu pospešujejo ali zavirajo, ne morejo pa ga popolnoma zadržati.

MILOŠ MARINOVIC

Predsednik Pakistana pri nas

V petek je prispel v Beograd na tridnevni uradni obisk predsednik Pakistana Mohamed Ajub Kan. V Jugoslavijo ga je povabil predsednik republike Josip Broz Tito.

Feldmaršal Mohamed Ajub Kan se je rodil 14. maja 1907 v severozahodni obmejni provinci tedanje kolonije Indije. Končal je muslimansko univerzo, vojaško pa se je šolal v angleški vojni akademiji Sandhurst. Častnik je postal leta 1928.

Med drugo svetovno vojno je bil na fronti v Burmi kot poveljnik bataljona. V začetku 1947 je postal polkovnik, zatem pa brigadir in poveljnik čet v vzhodnem Pakistanu.

Leta 1951 je bil imenovan za prvega poveljnika pakistanskih kopenskih sil in povišan v generala. Po prihodu na ta položaj je storil vrsto ukrepov za reorganizacijo vojske in spremembo le-te v sodobno armijo. Od oktobra 1954 do avgusta 1955 je bil obrambni minister.

Pri državnem udaru 8. oktobra 1958 ga je tedanji predsednik vlade imenoval za glavnega izvršitelja izrednega stanja. 27. oktobra 1958 pa je postal predsednik Pakistana. Oktobra 1957 je postal tudi feldmaršal. Na volitvah februarja 1960 je bil izvoljen za predsednika Pakistana.

V KAMERUNU

Le teden dni loči Kamerun od prve obletnice neodvisnega življenja. Točno pred letom dni si je ta afriška dežela, ki je bila desetletja pod francosko upravo, pridobila neodvisnost. Pokanje pušk, ki je spremljalo slovesnost ob zgodovinskem dogodku Kameruna, pa še nadalje odmeva v mnogih delih dežele. To niso strelji navdušenja, temveč kakor pred letom dni tudi zdaj znamenja notranjih spopadov, ki so se začeli že pred leti, ko je Unija kamerunskega prebivalstva napovedala in začela boj z orožjem za osvoboditev dežele iz kolonialnih okovov.

Negotovost glede tega, ali bo neodvisnost prinesla tudi tako zaželeni notranji mir, je že zdavnaj zamenjala povsem prepričljiva gotovost. Unija kamerunskega prebivalstva kot ena najmočnejših političnih organizacij v deželi in edino gibanje v francoski Črni Afriki, ki je zgrabilo za orožje, da bi pregnalo kolonialne gospodarje, je jasno povedala, da ne sprejme nobene rešitve brez popolne, resnične neodvisnosti. Se prve dni neodvisnosti je Unija mirno sporočila: »Revolucija se nadaljuje.« Njeni cilji: resnična neodvisnost, upostavitve in spoštovanje demokratičnih svoboščin, zemljo tistim,

ki jo obdelujejo, izboljšanje položaja in ukrepi za blaginjo delavskega razreda.

Odletel je minilo dvajset burnih mesecev. Medtem so bile predsedniške in parlamentarne volitve, odpravili so večletno prepoved, ki je Unijo kamerunskega prebivalstva proglasila za nezakonito (še za časa francoske uprave), napovedali so možnosti za normalizacijo notranjih razmer — vendar stabilnosti ni bilo.

Sedanji režim, katerega voditelji so se tudi pred proglasitvijo neodvisnosti opirali na francoske kroge v metropoli in v domači deželi, je nadalje tesno sodeloval s Parizom. To povezanost je potrdil sredi novembra sklenjeni sporazum o sodelovanju s Francijo. Na sporazumu sta podpisala zunanji ministri Couve de Murville in Charles Okala.

Po uradnem sporočilu določa sporazum odnose med obema deželama na gospodarskem, finančnem, valutnem, vojaškem, kulturnem in administrativnem področju, posega pa tudi v civilni letalski promet. Čeprav francoski tisk ni objavil podrobnosti o tem vseobsegajočem sporazumu, lahko posredno

ugotovimo, da je bivša metropola zadovoljna z razvojem medsebojnih odnosov, ker ji je sporazum zagotovil prejšnje interese in položaje.

V tem je pravzaprav bistvo razlik med Unijo kamerunskega prebivalstva in sedanjim režimom. Unija je namreč zahtevala že pred proglasitvijo neodvisnosti, naj se dežela ne le formalno, temveč tudi dejansko osvobodi francoske varstva in abere samostojno pot v notranjem razvoju in v zunanji politiki. Prav zato so glavni voditelji Unije kamerunskega prebivalstva pozvali svoje pristaje, naj bojkotirajo volitve ter se nadalje z orožjem borijo proti francoskim enotam in varnostnim silam.

Del tako imenovanega zmernega krila Unije kamerunskega prebivalstva in nekateri simpatizerji pa so sodelovali na volitvah in so zdaj v parlamentu močna opozicijska sila, čeprav si je vlada zagotovila večino. Okoliščina, da je del volivcev bojkotiral volitve, da se je znaten del volivcev odločil za opozicijske kandidate in da je več vladnih ministrov na volitvah propadlo (zato je bilo treba vladno spremeniti), je pripravila celo francoski tisk do tega, da je odkrito priznal ne-

Mezdni delavci — petina prebivalstva

Kako je v deželi, ki ima več sindikalnih central smo najboljše osebno občutili med bivanjem na Ceylonu. Nekaj dni, ki smo jih preživeli v tej izredno lepi otoški deželi, so se kar vrstili stiki z več različnimi sindikati, ki so nas na vsak način hoteli pozdraviti v svoji sredi ter vključiti v program našega obiska kar največ sestankov in pomenkov.

Vlažno, vroče podnebje je po svoje pripomoglo, da je bil ta program zares naporen in nam je vzel še zadnje ostanke sil na naporni azijski turneji. Vendar — naj je bilo bivanje na Ceylonu še tako utrudljivo in naporno, nedvomno sodi v vrsto najmočnejših vtisov, ki smo jih dobili na tem potovanju. Tako prisrčno sprejem, ki so nam ga priredili vsi sindikati, tolikšno navdušenje za prijateljsko sodelovanje z našimi sindikati, tako izredno zanimanje za vse, kar se dogaja v Jugoslaviji, vse to je bilo vsekakor vredno več kot napori, potrebni, da vidiš in občutiš vse to.

Stiki s posameznimi sindikalnimi centralami, še posebej pa obiski njihovih osnovnih organizacij po podjetjih in plantažah so nam omogočili, da smo se zadovoljivo seznanili s trenutnim stanjem in odnosi v cejlonskem sindikalnem gibanju ter s težavami, ki so posledice razcepljenosti v njem.

KLJUB RAZCEPLJENOSTI MOČNO SINDIKALNO GIBANJE

Splošni vtis: cejlonsko sindikalno gibanje je kljub razcepljenosti precej močno in globoko zakoreninjeno. Za razliko od gibanj v drugih azijskih deželah je cejlonsko sindikalno gibanje že pomembna družbena sila, s katero je treba računati. Pri tem je pomembna ne le številčna moč, temveč še bolj akcije in zamisli, ki jih uveljavljajo sindikati. Dolga in močna tradicija sindikalnega gibanja na Ceylonu je vsekakor prvi in najvažnejši činitelj moči in širine sedanjih sindikatov. Vendar je ta tradicija pogojena tudi s posebno strukturo cejlonskega gospodarstva in družbenega življenja. Ceylon je na primer zdaj ena gospodarsko najbolj razvitih in najbolj stabilnih dežel v tem delu sveta, čeprav trpi zaradi moderne bolezni nerazvitih ali na pol razvitih dežel — zaradi monokulture.

Caj kot poglavitni cejlonski proizvod, zaradi katerega je otok zaslovel po svetu, zavzema v izvozu nad 60%, medtem ko pomeni gumi nadaljnjih 30%. Vendar dosega cejlonski izvoz vrednost nad 500 milijonov dolarjev letno, kar je več, kot znaša jugoslovanski izvoz. Pustimo ob strani, da mora Ceylon za domače potrebe uvažati praktično vse; kljub temu nam ta podatek posreduje predstavlo o obsegu in moči cejlonskega gospodarstva.

O dokaj visoki gospodarski ravni prča tudi podatek o strukturi ekonomske aktivnega prebivalstva. Pri kakih desetih milijonih prebivalcev, kolikor jih ima Ceylon, je blizu dva milijona mezdni delavci na plantažah in v industriji. Tako visokega odstotka mezdne delovne sile nima nobena dežela v cejlonski sosesčini. Ob tem hkrati spoznamo moč cejlonskega delavskega razreda, ki je številčno močan, zato po mnogih sindikalnih organizacijah bolj in bolj predstavlja močno in dobro organizirano gibanje.

V tako ugodnih pogojih za delovanje je sindikate prizadela neveselost, ki tudi Ceylonu ni prizanesla: razcepljenost sindikalnega gibanja. Glede tega je položaj skoraj natančno tak kot v drugih azijskih deželah. Sindikate organizirajo in jih vodijo razne politične sile, zato je vse tisto, kar se dogaja v sindikalnem gibanju, hkrati tudi izraz trenutnega stanja in odnosov v političnem življenju dežele. Vsaka politična stranka ima tudi svoj sindikat, tako da se strankarske razprtije nujno poznajo tudi pri sindikatih. Zato med sindikalnimi centralami tudi ni tesnejšega sodelovanja, in sicer niti ne ob vprašanih splošnih in skupne koristi. Osnovne organizacije pa zelo pogosto premagujejo to razcepljenost in uspešno organizirajo skupne akcije.

ŠTEVILČNO NAJMOČNEJŠA ORGANIZACIJA: SINDIKAT TAMILOV

Med štirimi nacionalnimi sindikalnimi centralami in več neodvisnimi sindikati je zdaj Ceylonski delavski kongres (CDK) najmočnejša in najbolj številna organizacija. V njej so večinoma plantažni delavci — Tamili, ta organizacija velja za politično neodvisno. Neodvisnost je seveda le navidezna, ker je organizacija v bistvu politična osnova tamilskega gibanja na Ceylonu.

Sredi letošnjega leta sta se združila Ceylonski delavski kongres in Ceylonski demokratični kongres. V tej organizaciji, ki je ohranila ime prvega sindikata, se je zbralo okoli pol milijona članov. Številka je vsekakor upoštevanja vredna. Po drugi strani pa organizacijska struktura, dejavnost in delo CDK dokazujejo, da gre za dobro urejeno in množično organizacijo.

O tem smo se tudi sami prepričali med obiskom čajnih plantaž, ki so poglavitno oporišče CDK. Kjer koli smo bili, povsod smo opazili krajevne centre CDK, povsod smo srečavali aktiviste, organizatorje in številno članstvo CDK. Vendar se med temi obiski nismo mogli izogniti vtisu, da je organizacija preveč zasnovana na nacionalnih temeljih in da se bolj ukvarja s političnimi vprašanji (pravice nacionalne manjšine itd.), kot pa s tistimi, ki bi bila bližje in dostopnejša sindikalni organizaciji.

Takšna usmerjenost CDK je razumljiva, če poznamo položaj Tamilov na Ceylonu. To je zelo močna, kompaktna nacionalna manjšina indijskega izvora, vendar nima na Ceylonu večjih državljanjskih pravic. Zadoštuje podatek, da velika večina sploh nima cejlonskega državljanstva. Zato so ti ljudje prikrajšani tudi za mnoge državljanske in politične svoboščine; na primer za volilno pravico itd. Položaj tamilske narodne manjšine in njen odnos do domačih Sinhaležanov sta še zdaj daleč največje neurejeno cejlonsko notranje vprašanje.

Ko smo iskali odgovor na to vprašanje, smo izvedeli med drugim, da je cejlonska vlada po razglasitvi neodvisnosti zajela dotedanje priseljavanje Tamilov, ki so jih kolonialni upravitelji vozili iz Indije kot ceneno delovno silo za čajne plantaže. Vendar še vedno prihaja precej Tamilov legalno na Ceylon. Življenjske in delovne razmere so na otoku boljše kot v Indiji, prav to pa privablja mnoge družine, da se odločajo za odhod na Ceylon. Ker je otok skoraj že prenaseljen in ima vrtoglavih prenaseljenosti, ne more dovoliti, da bi se to število zviševalo z nekontroliranim priseljavanjem od zunaj.

Prav tako menijo, da je ovira za uspešnejšo ureditev nacionalnega vprašanja tudi popolna privrženost Tamilov k ideji indijske nacionalnosti in njihovo nasprotovanje temu, da bi se prilagodili cejlonskemu okolju. Razne organizacije podpirajo ta odnos Tamilov ter si prizadevajo za delodajalce. Sindikati

vajo še bolj okrepiti kompaktnost in strnjnost te nacionalne skupine. Med obiskom na čajnih plantažah smo na primer povsod videli indijske zastave, slike Gandija in Nehruja ter mnoga druga indijska obeležja.

Množičnost CDK je torej razumljiva. Voditelji te organizacije pa trdijo, da se zadnje čase pridružuje CDK čedalje več Sinhaležanov. Tak razvoj te organizacije bi lahko le pozdravili.

ZIVAHNA DEJAVNOST SOCIALISTIČNIH SINDIKATOV

Najbolj aktivna sindikalna organizacija v pravem pomenu besede je Ceylonska federacija dela (CFD). Ta je pod vplivom Ceylonske socialistične stranke in ima okoli 120.000 članov. Ceylonski socialisti so po svetu bolj znani kot trockisti, tako da se Ceylonska federacija dela imenuje trockistični sindikat.

Delovanje CFD je omejeno na delavce in nameščence, zaposlene pri zasebnih delodajalcih. Federacija dela ne sme delovati v državnih podjetjih in ustanovah. Večina njenih članov sestavljajo plantažni delavci (okoli 75.000), dalje delavci predelovalne industrije (8000), pristaniški delavci (6000) itd.

Dejavnost CFD je zelo živahna in pomembna. Omejena je, kakor so nam povedali, na tri poglavitna vprašanja: zagotoviti delo, mezde in politične pravice. CFD je znana kot ena najbolj agilnih in najbolj brezkompromisnih central pri organiziranju stavk. Uživa podporo tudi sindikalno neorganiziranih delavcev. Na mnogih zborovanjih, ki nam jih je pripravila CFD, smo lahko opa-

zili med navzočimi ne le člane organizacije, temveč tudi skoraj vse delavce, zaposlene v določenem podjetju.

Ceprav CFD ne sme delovati v državnih podjetjih in ustanovah, ni težko ugotoviti, da je njen vpliv tudi tam zelo močan, morda celo prevladuje. Obstaja namreč dokaj močna neodvisna organizacija, ki zbira delavce in nameščence v državnih podjetjih in je pod močnim vplivom CFD. Razlik v stališčih in v dejavnosti teh dveh organizacij tako rekoč ni, zato ni pretirano, če rečemo, da šteje CFD nad 200.000 članov, ker je v Sindikalni federaciji državnih uslužbencev in delavcev, kjer ima CFD odločilen vpliv, včlanjenih nad 100.000 ljudi. Preprosteje rečeno, prepoved dela CFD v državnih pod-

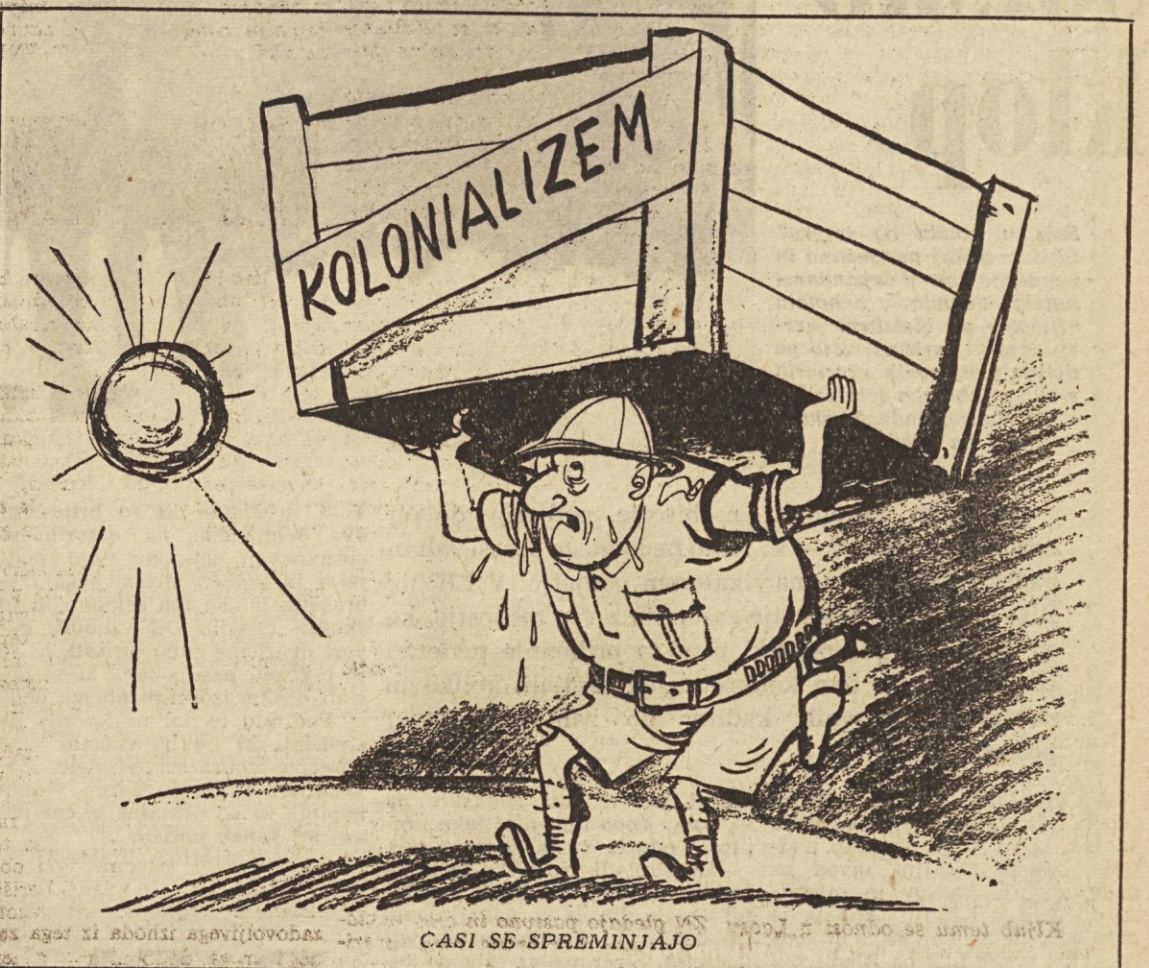
jetjih in ustanovah je le formalna, ker CFD doseže z vplivom na neodvisni sindikat povsem enake smotre.

MILIJON ČLANOV V SINDIKATIH
Drugi dve sindikalni centrali nista tako pomembni niti ne delujeta tako organizirano kot omenjeni dve. Neodvisni sindikat industrijskih in trgovskih delavcev, ki je pod vplivom cejlonske vladne Stranke svobode, še ni mogel organizirati živahnejše dejavnosti svojih osnovnih organizacij. Vzroke je morda iskati v nezadostnih izkušnjah, saj so organizacijo ustanovili šele leta 1956, pa tudi v občasnih nesoglasjih glede sindikalne politike. Na ravni centralnega vodstva je še mogoče govoriti o programu in dejavnosti, dalje navzdol pa le težko kaj opaziti.

Sindikalna federacija Ceylona, ki šteje okoli 60.000 članov, je pod vplivom cejlonske KP. Dejavnost te organizacije je popolnoma pod nadzorstvom pokroviteljske stranke.

Ce dodamo temu kratkemu pregledu cejlonskih sindikalnih central še to, da deluje tudi precej neodvisnih sindikatov in da je na Ceylonu skupno približno milijon sindikalno organiziranih, nas to preprča, da je sindikalno gibanje na Ceylonu zelo razvito. Njegova razcepljenost je vsekakor motnja in težava, vendar je upravičeno upati, da bodo dosegli v bližnji prihodnosti vsaj v praktični dejavnosti tesnejše sodelovanje in da se bodo cejlonski delavci potem lahko bolj enodušno borili za uresnitve svojih zahtev.

TEODOR OLIC

V MEHIŠKIH SINDIKATIH PIHA SVEŽ VETER

V Mehiki neredko slišite besedo »uporniki« kot sinonim za člane sindikatov električarjev. Ti sindikati so do bili vzdevke uporni sindikati, ker so nosilci novih tokov v mehiškem delavskem gibanju.

Povedati je treba, da ti sindikati ne bljejo boja z orožjem niti niso pristali takega boja na sedanjih razvojnih stopnjah svoje dežele. So zagovorniki reorganizacije sindikatov in njihove združitve na novih osnovah. Menijo, da sedanji ustroj mehiških sindikatov ne ustreza potrebam delavskega razreda in da preprečuje aktivnejšo vlogo delavcev v družbeno-političnem življenju dežele.

Poglavitno oviro za krepitev vloge delavskega razreda in sindikatov Mehike je po mnenju sindikata električarjev iskati v močno razviti korupciji in v birokratizmu sindikatov, v tem, da sindikalni voditelji ne upoštevajo dovolj dejanskih potreb delavcev in ker svoje položaje pogosto zlorabljajo v škodo delavskih koristi, in sicer predvsem v tem smislu, da se sporazumevajo z delodajalci. Sindikati

električarjev še zlasti opozarjajo, da mnogi sindikalni voditelji ne spoštujejo pravil o notranji demokraciji v sindikatih.

V prvih dveh letih je Nacionalna federacija delavcev električne industrije in komunikacij kot nosilka novih težav odstranjevala številne pomanjkljivosti, značilne za prejšnje obdobje dejavnosti. Uspešno ji je iznebiti se korumpiranih sindikalnih voditeljev in izbrati novo vodstvo, ki izraža resnično razpoloženje članstva. Ta boj proti korumpiranim sindikalnim voditeljem ni bil lahek, vendar je uspel. Novo vodstvo te sindikalne organizacije, ki ni vključena v nobeno izmed sedanjih sindikalnih central, si je razen tega, da je sklenilo urediti razmere v svoji organizaciji, zastavilo nalogo, odpraviti te pomanjkljivosti tudi v drugih sindikatih, da bi moglo sindikalno gibanje učinkovito delovati ne le v interesu delavcev, temveč tudi za splošni napredek dežele.

Federacija električarjev je novembra 1959 izoblikovala osnove za skupno akcijo mehiških sindikatov. Te osno-

ve je objavila hkrati s konkretnim pozivom drugim sindikalnim organizacijam, naj sprejemajo ukrepe, ki bi prispevali h krepitvi sindikalnega gibanja v celoti. V uvodni besedi teh izhodiščnih točk je zapisano med drugim naslednje: »Če si hoče delavski razred izboljšati življenjske in delovne razmere ter zagotoviti, da bodo spoštovane njegove sindikalne pravice, hkrati pa pospešiti družbeno-ekonomski napredek dežele, očitno mora uveljaviti resnično sindikalno enotnost na temelju svojih skupnih ciljev.«

Kot prvi ukrep za zagotovitev enotnosti določajo te osnove sklenitev pakta o medsindikalnem sodelovanju med federacijami in konfederacijami. To sodelovanje bi vsebovalo boj za vsestransko spoštovanje pravic do stavke in združevanja, dalje svobodo sindikalnih organizacij, da smejo demokratično voliti svoja vodstva, spoštovanje in izboljšanje kolektivnih pogojev, višje plače, preprečevanje sledečih vmešavanj podjetja v sindikalne zadeve, volitve sindikalnih vodstev samo iz vrst sindikalnih ljudi, ki so zaposleni v določenem podjetju, ter spoštovanje načela tajnega in neposrednega glasovanja na volitvah sindikalnih vodstev.

V Mehiki je zdaj več sindikalnih central. Številčno najmočnejša med njimi je Konfederacija delavcev Mehike (CTM). V njej so tri težnje: ena zastopa stališča, ki jih je formuliral sindikat električarjev, druga je za zmernejšo pot, tretja, desničarska, pa hoče sindikat popolnoma vpreči v kapitalistični voz.

Voditelji federacije električarjev si ne delajo utvar, da bi bilo mogoče brez nje uveljaviti skupno osnovo. Nasprotno, poudarjajo potrebo po vztrajnem, intenzivnem delu za njeno uveljavljanje. Njihova akcija je pozitivna tudi zato, ker je javno nakazala pot k odznavanju mehiškega sindikalnega gibanja. Po drugi strani pa federacija poudarja, da s svojo akcijo ne čuje poglabljati razcepljenosti, ki je že tako velika, temveč želi s svojim konstruktivnim delom prispevati k združevanju sindikalnega gibanja.

Glede na takšno stališče je že dosegla prve uspehe. Nedavno so namreč ustanovili novo sindikalno centralo, ki je združila sindikate električarjev (Nacionalno federacijo delavcev električne industrije in komunikacij, Mehiki sindikat električarjev, Nacionalni sindikat električarjev itd.).

Ob zaključku kongresa združenih sindikatov električarjev je na sprejemanju govoril tudi mehiški predsednik López Mateos, ki je dejal: »Prepričan sem, da se bodo sindikati električarjev zavedali svojih nalog tudi v prihodnosti, kakor so se jih v preteklosti.« Za generalnega sekretarja nove sindikalne centrale — sindikata električnih

delavcev mehiške republike — so izvolili Rafaela Galvana, dotedanjega generalnega sekretarja Nacionalne federacije delavcev električne industrije in komunikacij.

Se nekaj je močno vplivalo na ustanovitev te nove sindikalne centrale. Lani so bila nacionalizirana podjetja električne industrije severnoameriške družbe American Foreign Palmer. S to nacionalizacijo je država prevzela dve tretjini mehiške električne industrije. Sindikati električarjev so na vsej črti podprli vlado pri nacionalizaciji električne industrije. Ze dije časa so opozarjali na škodo, ki jo ima dežela zaradi prevladovanja tujih druž v električni industriji. Ob nacionalizaciji je predsednik republike pozval delavce, da podpo vladne naloge za elektrifikacijo dežele. Sprito nacionalizirane električne industrije je nastal tudi problem združitve električarskih organizacij, da bi moge uspešneje reševati skupne probleme. Tako je ta vladni ukrep med drugim pospešil tudi ustanovitev sindikalne centrale.

Ustanovitev nove sindikalne centrale je za mehiško sindikalno gibanje še posebejnega pomena, in sicer zlasti zato, ker so sindikati najpomembnejše delavske organizacije v Mehiki. Izven sindikatov ni pomembnejše delavske organizacije, ki bi mogla dosledno zastopati njihove interese. Razne politične struje, ki so se porajale v Evropi, se med delavskim razredom Mehike niso moge trdnje zasidrati. Ustanovitev nove sindikalne centrale je pomembna tudi zato, ker se njena dejavnost ne omejuje le na reševanje problemov, tesno povezanih z neposrednimi interesi delavcev, temveč posega v proučevanje družbeno-ekonomskih razmer v deželi in se udeležuje tudi na tem področju. Voditelji nove centrale poudarjajo, da nujno zajeti objektivne procese v sodobni Mehiki ter v skladu s tem začrtati naloge in vlogo sindikalnega gibanja. Po njihovem mnenju za mehiško sindikalno gibanje ni vprašanje iskanje ideologije, ker jo je že dala mehiška revolucija, temveč gre za vprašanje, kako se sindikati zavedajo svoje vloge na sedanji razvojni stopnji dežele. Nova centrala zahteva dosledno izvedbo zemljiške reforme, izboljšanje gospodarske in kulturne ravni širokih ljudskih množic, privlačnejše razdeljevanje narodnega dohodka in zagotovitev novih delovnih mest, da bi mogli zaposliti 300.000 ljudi, kolikor jih vsako leto doraste za delo.

Ne glede na to, kolikšen vpliv bo imela na razvoj sindikalnega gibanja, pomeni nova mehiška sindikalna centrala nova stvar, novo težnjo, katere obstoj bo prispeval k krepitvi in čedalje širšemu uveljavljanju sindikalnega gibanja v tej deželi.

S. Redžepagić

SE NADALJUJE BOJ

uspeh sedanje vlade v njenem prizadevanju, da bi se ustrila na oblasti. Po aprilskih skupščinskih volitvah se položaj ni bistveno spremenil. Celo radio Brazzaville, ki je pod nadzorstvom francoske vlade Opota Julija v nekdanjem Francoskem Kongu, je moral v začetku novembra priznati, da v Kamerunu ni mogoče vladata brez Unije. Je kamerunskega prebivalstva, še manj pa proti njej. Do podobnega zaključka so prišli že prej tudi ameriški diplomatski predstavniki v Afriki na konferenci v Tangerju. Na tej konferenci so ugotovili, da sedanji mir (v Kamerunu — op. B. R.) temelji na navzočnosti francoskih sil, ki vzdržujejo stalni zračni most z Brazzavilleom. Ameriški diplomati so bili celo mnenja, da so voditelji Unije kamerunskega prebivalstva prav gotovo bodoči voditelji Kameruna.

Očitno je torej, da spoznavajo tudi tisti krogi, ki sicer podpirajo sedanjo kamerunsko vlado, da razmer ni mogoče urediti brez sporazuma z Unijo. Za to so tudi določeni gospodarski razlogi. Informacije, ki jih objavljajo tujni tisk, kažejo, da oborožene akcije Unije močno ogrožajo poslovno varnost tujih kapitalistov. Po francoskem

listu »L' Aurora« so se vsi represivni ukrepi proti pristašom Unije uzadaje pokazali kot neučinkoviti. »Podjetja propadajo — piše list — negotovost paralizira vse. S plantaž s kavo ima težave ... L' Aurora« so se vsi represivni ukrepi proti pristašom Unije uzadaje pokazali kot neučinkoviti. »Podjetja propadajo — piše list — negotovost paralizira vse. S plantaž s kavo ima težave ...

Voditelji Unije pa navajajo, da imajo dokumenti, ki dokazujejo, da so tuji kapitalisti dajali prispevke v okviru posebne nabiralne akcije za boj proti Uniji. V odgovor na to je Unija navedla akcije z orožjem proti plantažam in industrijskim podjetjem teh kapitalistov. Akcije so povzročile v gospodarski dejavnosti občuten zastoj. »Kdor seje veter, naj bo pripravljen, da bo žel vihar,« odgovarjajo voditelji Unije na izjavljanje tujega kapitala in na njegovo prizadevanje, zatreti težnje kamerunskega ljudstva po popolni neodvisnosti.

Zdi se, da je to učinkovito svarilo vplivalo na nekatere poslovne ljudi, zlasti ameriške, drugi pa še nadalje zahtevajo krepitve varnostnih sil, sojenje teroristov po kratkem postopku, izvrševanje kazni na javnih krajih kot ustrahovalni ukrep itd.

Medtem ko se je v Kamerunu nadaljeval boj z orožjem, je bil prve dni novembra v Zenevi zastavljen voditelj Unije Felix Moumier, eden najbolj znanih voditeljev protikolonialnega gibanja v Afriki. Voditelji Unije pripisujejo ta uboj francoski teroristični organizaciji »Rdeča roka«, ki deluje v mnogih deželah in skuša — včasih ji to uspe — likvidirati voditelje osvobodilnih gibanj afriških dežel in Evropejce, ki pomagajo tem gibanjem.

Po nekaterih informacijah naj bi ta uboj vzel Uniji vodstvo in tako olajšal boj proti njej v Kamerunu. Francoski tisk je napovedal možnost, da bi vodstvo prevzeli zmerni, s katerimi bi se bilo mogoče pogovarjati. Hkrati pa se je začel srditi napad na pristaše Unije. Francoska letala so bombardirala uporiška naselja, javno so streljali patriote, kamerunskim študentom, ki simpatizirajo z Unijo, so v Franciji odvzeli štipendije itd. Te dni je kamerunski parlament sprejel zakon, ki pooblašča predsednika republike, da lahko razglasi na posameznih področjih izredno stanje, kar se nanaša predvsem na tle okoliž na jugu, zahodu in sredi Kameruna.

Vse to potrjuje domnevo, da gre zdaj — kljub prejšnjim izjavam uradnih predstavnikov o možnosti pomiritve — za ofenzivo proti Uniji, v kateri imajo, kakor kaže, francoske čete prvo besedo. Sodeč po odločitosti, ki so jo pokazali voditelji Unije po uboju v Zenevi, ni represalij, ki bi mogle zatreti ta boj, prav tako tudi uboj Rubena in Niobeja, generalnega sekretarja Unije, kolonialnim oblastem l. 1958 ni prinesel uspehov, ki so jih pričakovale.

Trenutno zvenijo mnogo realnejše in pametnejše ponovni glasovi in ponudbe nekaterih znanih kamerunskih voditeljev za posredovanje med sedanjo kamerunsko vlado in predstavniki Unije. Eden izmed njih je izjavil pred dnevi, da je prišel trenutok, ko naj se vrnejo v domovino vsi kamerunski, ki jih ločujejo politične razlike, da bodo skupaj gradili svojo deželo.

Kaže, da bodo ti predlogi uspeli pod pogojem, če se bo nehala tuje vmešavanje v kamerunske zadeve, kar bi deželi omogočilo, da bi po vrsti burnih let zaplula v pristanišče miru in stabilnosti.

B. R.

Nišala zopet sesti V šolsko klop

Sola v hotelu ob jezeru? Sliši se dokaj nenavadno in vendar je res. V depandansi hotela »Jelovica«, v hotelu »Blegas« ob blejskem jezeru zdaj ni turistov, zato pa deluje v njegovih prostorih srednja tehniška šola za delavce Lesno industrijskega podjetja na Bledu.

8 CENTROV za vzgojo instruktorjev

Po sporazumu z upravo posebnega sklada Združenih narodov in z Mednarodno organizacijo za delo kot izvršnim organom je bila naši deželi dodeljena vsota približno milijon dolarjev za izboljšanje strokovnega izobraževanja kadrov, ki jih potrebuje gospodarstvo. Ta sredstva so namenjena za graditev mreže centrov po gospodarskih panogah (tako imenovanih centrov panog), v katerih se bodo usposabljali višji instruktorji za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje kadrov določene gospodarske panoge. Po tem sporazumu (o graditvi omenjenih centrov) prispeva naša dežela v ta namen nekaj nad dve milijardi dinarjev. Za usposabljanje in izpopolnjevanje teh kadrov določa plan ustanovitve osmih zveznih centrov po panogah, in sicer v Ljubljani center za instruktorje v gradbeništvu, v Kranju za instruktorje v tekstilni industriji, v Tuzli za rudarske instruktorje, v Smederevu za instruktorje kovinske stroke, v Sarajevu za instruktorje lesne industrije, v Beogradu za instruktorje v trgovini, v Opatiji za gostinske in v Smederevu za kmetijske instruktorje.

Doslej so urejali predvsem organizacijsko-pravni položaj in sestavljali vodstva teh centrov, pripravljali investicijske plane in programe, sestavljali učne načrte ter zagotavljali materialno-financijska sredstva. Ob ustanavljanju centrov so sklepali tako imenovane tristranske pogodbe med ustanoviteljem ustreznega strokovnega združenja pristojne zbornice, ljudskim odborom okraja, na katerega območju je določen center, ter Zveznim zavodom za produktivnost dela. Po teh pogodbah so ljudski odbori sprejeli obveznost, da bodo zagotovili zemljišče, poslopja, stanovanja in delno tudi inventar. Federacija je prevzela obveznost, da bo zagotovila 30 odstotkov sredstev za adaptacijo in opremo, za drugo pa naj bi poskrbeli ustanovitelji. Posamezne republike so doslej v precejšnjem obsegu zagotovile materialno-financijska sredstva za graditev teh centrov. Tudi nekateri ljudski odbori so kazali vsestransko razumevanje za pomoč pri ustanovitvi. Ljudski odbor ljubljanskega okraja na primer je dal brezplačno osem učilnic, delavnice s potrebnim

orodjem, opremljeno jedilnico in kuhinjo ter pisarniške prostore, hkrati pa je zagotovil tudi dvajset stanovanj za osebje centra. Podobno prizadevnost so pokazali tudi ljudski odbori v Sarajevu, Smederevu in Kranju.

Skoraj vsa gospodarska združenja so sprejela na svojih letnih konferencah in zborovanjih sklepe, po katerih plačujejo vsa podjetja, včlanjena v svoje združenje, iz svojih sredstev določen odstotek za kadre v sklad za graditev in opremo centrov ustrezne gospodarske panoge.

Večina združenj in gospodarskih organizacij je doslej tudi izpolnjevala obveznost v tej zvezi, zaradi neizpolnjenih obveznosti določenega dela — sicer res manjšega — združenj in njihovih članic pa marsikje zaostajajo v graditvi in opremljanju teh centrov. Od nadaljnje dejavnosti, in sicer ne le od zagotovitve preostalih materialno-financijskih sredstev za dograditev in opremo teh centrov, temveč tudi od priprave programov ter od odpiranja in pripravljanja bodočih obiskovalcev bo odvisen začetek dela v teh centrih.

Prvotno je bilo sklenjeno, naj bi centri začeli delovati proti koncu leta 1960. Ker vsi prizadejati niso izpolnili obveznosti, je nastal precejšnji zastoj, spričo katerega bodo mogli centri normalno delovati šele v letošnjem letu. Z namenom, da bi se instruktorji nemoteno usposabljali in da bi bil čas kar najbolj smotrno izkoriščen, so zasnovali centre internatskega značaja; v njih bi bilo od 40 do 150 ležišč. Ljubljanski internat gradijo, ljudski odbor kranjskega okraja je zagotovil prostore za 50 obiskovalcev. V Smederevu, Tuzli in Sarajevu so nedavno začeli pripravljati graditve. V Beogradu se bodo obiskovalci centra nastanili v preurejenem domu trgovskih vajencev.

Zanimivo je, da se bodo instruktorji kot strokovnjaki iz proizvodnje usposabljali v teh centrih do šest mesecev. Če bi organizirali centre za strokovno izobraževanje delavcev na vseh gospodarskih področjih, bi potrebovali po nekaterih računih okoli deset tisoč instruktorjev, medtem ko bi jih vseh osem centrov v primeru, če bi delovali z vso zmogljivostjo, lahko usposobilo na leto okoli tisoč.

O. B.

Pravzaprav en semester res ni kdo ve kako dolgo časovno razdobje za tiste, ki si v šolskih klopih skušajo zapomniti čimveč predavateljevih besed. Včasih še prehitro mine, zlasti, če pridnost posameznika malce lenobno caplja za tako hitro bežečimi šolskimi urami in ni pripravljena sproti sprejemati vso njihovo zahtevno vsebino. So pa ljudje, ki so prav nasprotnega mnenja in jim ni tako vseeno, če so en semester prikrajšani za predavateljeve razlage. V Zagorju bi takih lansko jesen lahko našli nad petdeset. Mladih in

Zgubljeni SEMESTER

starejših, od katerih večina že vrsto let vestno opravlja svoje delo v tovarni ali ustanovi... Pa jih še vedno mikajo šolske klopi, večje znanje, večja strokovna usposobljenost, samo niso si je mogli pridobiti. Njihovi kolegi s podobnimi željami drugod po Zasavju, v Trbovljah in Hrastniku, so jih že kar krepko prehiteli. Na večernih srednjih šolah, na oddelkih za odrasle, pri podjetjih in delavskih univerzah, so našli tisto, kar je bilo Zagorjanom samo pobožna želja. Delavska univerza v Zagorju ni bila tako radodarna. Vse do nedavna so samo obljubljali in mirili nestrpnosti, ki bi radi kar takoj zajadrli v vode novih učenosti na večernih srednjih šolah. Tako je minil en cel semester, za njih zgubljeni semester. Zakaj?

Ni kadrov, so se opravičevali na delavski univerzi. Sedanja upravnik, preobremenjen z drugim delom, je pravzaprav ves čas živel od pričakovanja novega, stalnega upravnika, ki bi moral priti »če ne danes pa zagotovo jutri«. Tega jutri pa praktično še danes ni, delo pri delavski univerzi pa nedvomno zahteva človeka. Kar težko je verjeti, da ne bi našli človeka, ki bi se lahko posvetil samo delavski univerzi.

Preteklost se sicer ne da več spremeniti, nastaja pa vprašanje, ali bo ta zgubljeni semester res tudi zadnji. Za nekatere bo. Kljub težavam zaradi pomanjkanja kadrov — če teh ni, so zato seveda tudi priprave daljše — so vsaj delno uspeli nadoknaditi zahtevano in bo še januarja prvih 30 slušateljev začelo obiskovati večerno srednjo ekonomsko šolo. Vse je pripravljeno: predavatelji — največ je domačin, nekaj pa si jih bodo sposojali iz Trbovelj — prostori, sredstva. Podjetja, s katerimi delavska univerza tesno sodeluje, si sama želijo, da določeni ljudje dobijo večjo izobrazbo, ki jo zahteva že njihovo dosežanje delovno mesto in bodo zato plačevala polovico vseh stroškov.

Začetki kljub polletnemu dopustu torej so. In tudi prizadevnost, vsaj v okviru možnosti in razumevanja, saj so začeli pri delavski univerzi tudi z drugimi oblikami izobraževalnega dela — šola za starejše seminarji, politična šola itd. Minil pa bo verjetno še vseeno en semester, da bodo ustanovili tudi večerno srednjo tehnično šolo, strojni, in električni oddelki. Priprave so v teku, morajo pa si zagotoviti še sredstva, predavatelje, pripraviti program, medtem ko je interesov že danes dovolj — Vs

● Kako zagotoviti najhitreje podjetju dovolj strokovnih kadrov — so še do nedavne spraševali in danes sprašujejo v marsikaterem podjetju. V LIP na Bledu se je to vprašanje zastavilo z vso resnostjo, ko so izdelovali gospodarski plan za prihodnje petletno obdobje in ob tem konkretno ugotavljali, koliko in kakšnih strokovnih kadrov bo zahteval razvoj podjetja.

Na vprašanje, od kod te kadre črpate, je delno že odgovorila anketa, ki jo je po naročilu podjetja izvedel Okrajni zavod za izobraževanje kadrov in organizacijo dela v Kranju. Anketa je pokazala, da se kar 68% anketiranih delavcev LIP na Bledu želi nadalje izobraževati. Zanimiv pa je bil tudi odgovor na vprašanje, ali podjetje daje možnost za nadaljnje strokovno izobraževanje. Na to vprašanje je 63% anketiranih delavcev odgovorilo pritrdilno, medtem ko je 34% delavcev odgovorilo, da jim podjetje te možnosti ne daje oziroma le delno. Da bi torej zadostili izredni želji po nadaljnjem izobraževanju tistih, ki so tudi že doslej smatrali, da jim podjetje to možnost nudi, kakor tudi oni, ki te možnosti doslej niso videli, je podjetje letos pripravilo izredno obširen program izobraževanja.

Na pobudo kadrovske komisije podjetja in komisije za vzgojo kadrov so ustanovili na Bledu srednjo tehniško šolo — oddelki za odrasle ljubljanske Srednje tehniške šole. Ta šola jim je pomagala tudi sestaviti učni načrt. Za predavatelje splošnih predmetov so angažirali gimnazijske profesorje, medtem ko strokovne predmete predavajo strokovno najbolj sposobni ljudje iz LIP na Bledu ter »Elana« in »Jelke«, od koder so tudi nekateri delavci, ki obiskujejo to šolo.

In kdo so tisti, ki se šolajo?

»Selekcija kandidatov za to šolo je bila precej ostra,« meni ing. Vovnik, eden izmed strokovnih predavateljev. »Med prijavitelji smo namreč izbrali le najboljše. Zato pa smo prepričani, da bodo absolventi te šole naš najboljši strokovni kader. Nekateri smo morali vzpodbuditi, da so se prijavili v šolo, drugi, zlasti mlajši, so se odločili sami.«

Anton Iskra je eden izmed teh predstavnikov mlajše generacije. Ko je prišel pred desetimi leti v podjetje, kot pravi sam, je imel le pet razredov osemletke.

»Lani pa mi je podjetje omogočilo, da sem začel obiskovati večerno šolo. Plačali so mi namreč polovico stroškov. No, in letos sem končal, kar uspešno, tečaj za pridobitev znanja 7. in 8. razreda osemletke. In ker hočem še naprej, sem se vpisal v srednjo tehniško šolo.«

Vprašanje, na kakšno delovno mesto si želi priti po končanem šolanju, je malce zmedlo; zdaj dela namreč kot priučen delavec. Nekoliko se je obotavljal, morda zato, ker je bil navzoč tudi sekretar podjetja, potem pa je le povedal, da bi se strokovno rad usposobil za predelavo lesa.

Takih znanja željnih mladih delavcev je v podjetju seveda več. Tudi Polonca Rape, ki je pred šestimi leti prišla kot petletno dekle v to podjetje,

takrat pač ni niti pomislila na to, da se bodo tudi njej tako preprosto odprla vrata učenosti.

Tako mladi. Nekoliko težje pa je bilo s starejšimi. Toda težje le toliko, da jih je k nadaljnjemu izobraževanju moralo vzpodbujati podjetje. Sicer pa ni šala po tolikih letih spet sestiti v šolsko klop. In ker se na primer Jože Lavrič verjetno sam ne bi vpisal v šolo, saj ima doma družino, mnogo časa pa prebije na svojem odgovornem delovnem mestu, so pa v podjetju vendarle spoznali, da bo Jože, že danes odličen praktik, vendarle še mnogo več koristil podjetju, če bo svoje praktično znanje obogatil tudi s teoretičnim. Predlagali so mu, naj se vpiše v šolo, sicer pa tudi sam Jože danes že ugotavlja, da ga je pomanjkanje teoretičnega znanja res mnogokrat oviralo pri delu. Tudi Janez Paternan, obratovodja v Gorjah, poudarja, da se je vpisal v šolo zgolj zaradi teoretičnega znanja, ki mu je potrebno pri delu, a ne morda zaradi papirnatih kvalifikacij.

V podjetju se tudi zavedajo, da je za modernizacijo proizvodnega procesa potreben poleg srednjega tehničnega kadra tudi tak inženirski kader, ki bo imel razvit ustvarjalni čut in ki bo kar v največji meri znal združevati praktične izkušnje z višjo tehnično izobrazbo. Zato že zdaj mislijo na to, da bodo najboljši absolventi srednje tehniške šole poslali na novo višjo tehniško šolo v Ljubljano.

Zaradi potreb po administrativnem kadru so na pobudo njihovega podjetja ustanovili v Bohinjski Bistrici srednjo ekonomsko šolo — oddelki za odrasle, nad katerim je prevzela pokroviteljstvo Srednja ekonomska šola v Kranju. Tudi ob ustanavljanju te šole so povabili k sodelovanju sosedne občine, tako da jih je od 40 slušateljev danes 13 iz podjetja LIP, ostali pa iz drugih podjetij. Tudi te slušatelje ne skrbi, na kakšnih delovnih mestih se bodo po končanem šolanju zaposlili, saj so ta nova delovna mesta zanje že planirana.

In končno podjetje tudi ni pozabilo na izobraževanje delavcev. Praktični pouk za priučenost so organizirali tako, da se delavci kar najhitreje priučijo. Na seminarju, ki ga mora obiskati vsak član kolektiva, obravnavajo tehniško dela, strojeslovje, delovno zaščito, organizacijo dela in pravila, ki urejajo notranje odnose v podjetju. Občasno pripravljajo tudi seminarje za sindikalne funkcionarje. Že lani pa so organizirali tudi specializiran seminar za tehnike lesne stroke, kjer so obravnavali, kako uvajati delavce na delo, se pravi metodiko, letos pa se bodo v nadaljevalnem seminarju spoznali še s strokovno stranjo izobraževanja.

Tudi za člane DS so pripravili dva seminarja, na katerih so obravnavali gospodarjenje podjetja in pomen strokovnega izobraževanja. Na teh seminarjih so skušali članom DS vzbuditi zavest družbene odgovornosti, ki so jo prevzeli nase s tem, ki so postali nosilci izobraževalnega dela. Podjetju ni žal ne kadrov ne sredstev, ki jih bo vlagalo v to obsežno izobraževalno delo. Zaveda se, da je to dobro vloženi kapital, ki bo prinašal že čez nekaj let velike koristi.

MIMICA TOMAZIČ

Odslej bomo vsak teden v tem kotičku opozarjali klube Svobode, prostnih društev, delavske in druge klube na nekatere oddaje iz programa RTV Ljubljana, ki bi jih le-ti lahko vključevali v svoje vsakotredenske programe, saj marsikatera od teh oddaj lahko posluži za različne klubske debate. Ker pa je to seveda šele polizkus, prosimo vodje klubov, da bi nas sami opozarjali na to, katere so tiste oddaje, ki bi po svojem značaju lahko klubskemu življenju najbolj koristile.

Posebej velja opozoriti na drugo predavanje direktorja Zavoda LRS za produktivnost dela Jožeta Zakonjaka v ciklični radijski univerzi (predavanje v sredo ob 15.45) iz zbirke predavanj o produktivnosti dela. Predavanje v naslednjem tednu se bo omejilo na »merjenje in analize razvoja produktivnosti dela v gospodarstvu«. Prvo predavanje je sicer že za nami, vendar še nadaljnja štiri omogočajo, da zberemo v klubu krog ljudi, ki jih ta izredno pomembna tema še posebej zanima, polskemu nekoga, ki bo predavanju lahko vodil razgovor, mi pa vas bomo za ostala predavanja

še posebej vsak teden sproti, obveščali.

Tudi iz glasbenega programa še posebej priporočamo dve oddaji. Na UKV sprejemnikih lahko v četrtek ob 20.00 poslušate koncertno kozerijo Danila Pokorna »Dr. Burney pripoveduje«. V obliki namišljenega intervjuja z znamenitim angleškim glaslovcem iz 18. stoletja Charlesom Burneyem se boste seznanili z nekaterimi osebnostmi v glasbenem življenju tistega časa. Največkrat poznamo in poslušamo le glasbo novejšega časa od Beethova sem, to pa je pričevanje iz časa, ko Beethoven niti še ni dobro nastavljal peresa na notni papir. Kakšno je bilo neki svetovno glasbeno prizorišče takrat? — Druga oddaja, ki jo priporočamo, je radijska priredba opere Matija Korošca »Črne maske«, ki jo boste lahko poslušali na drugem programu v petek 20. januarja. Kdor se še ni imel priložnosti seznaniti s to vsebino, najbolj pomembno slovensko opero, bo to lahko popravil, kdor pa je opero že poslušal v gledališču, mu bo njena radijska priredba z govornim dialogom in pripovedovanjem lahko osvežila vsebino, da bo tako lahko nemara globlje prodiral v smisel dogajanja. Izvajalci pa so isti kot v gledališču uprizarjati.

Program televizije bo do 1. februarja skrčen zaradi selitve aparatur. Vseeno pa bi opozorili na nekatere oddaje. Mladi, ki se zbirajo v klubu ob nedeljah, se bodo zopet lahko poslužili plesne šole! Člani filmskih krožkov in drugi, v nedeljo zvečer si lahko ogledate film »Ivan Grozni«. V ponedeljek pa bo televizija prenašala iz ljubljanske Drame uprizoritev Smolčeve »Antigone«.

Obljuba dela dolga

... Tako rojena misel in pa potreba po kulturnem izživljanju sta napravili lep, prijeten dom, ki postaja žarišče hotenja novega človeka na Rudniku Kočevje. V njem se bo rudarski kolektiv povezal v družbeno enoto, delovni ljudje Kočevja pa se bodo v njem spoznavali, naj bo to na predavanjih, sestankih, pri šahu, v knjižnici, ob televizorju in ob prijetnih razgovorih v klubskih prostorih. Prijetne in potrebne ustrezne prostore je dobila razvijajoča se rudarska godba, v neposredni bližini doma pa si bodo okrepili telo in duha športniki rudarji.

Smoter izgradnje tega ličnega doma je bil torej v želji, izboljšati človekovo duhovno podobo, oblikovati njegove intelektualne in etične vrednote...

(Iz brošure ob V. rudarskem tradicionalnem tednu v Kočevju od 27. VI. do 3. VII. 1959.)

Rekli so mi: »Pojdi v Kočevje in obišči tamkajšnji klub. Ko so ga otvarjali, so mnogo obljubljali.«

In zdaj naj bi povedal, v kolikšni meri so se uresničile obljube. A kaj naj rečem? Našel sem klub in ga spet nisem našel. Videl veliko, videl malo.

Videl sem stavbo, že v polteze njene fasade je vdahnil arhitekt nekaj, kar govori o večjem razpoloženju. Videl sem

ta Klubski dom rudarjev Rudnik-Kočevje. Ali kot mi raje rečejo oni — Dom rudarjev.

In moram priznati, da je okoli hiše prav prijetna, četudi še ni dokončno urejena. — A kar ni, še bo. — Zlasti na pomlad, poletje in zgodnjo jesen mora biti tam okoli prav veselo.

Takrat, ko stojita na pokritem prostoru pred vhodom dve veliki zeleni mizi, po katerih udarjajo bele žoge tako reko od jutra do noči. Takrat, ko je živah-

no tudi na drugem koncu. Na igrišču za odbojko.

In pravijo, da bodo letos postavili tam zadaj tudi koše. Potlej bo še veliko bolj veselo. Na ploščad pa bodo namestili nekaj miz in stolov. Za tiste, ki raje klepetajo na prostem.

Videl sem tudi notranjost te hiše. Vseh šest prostorov. Sejno sobo, knjižnico, lovsko sobo, sobo nogometašev, sobi rudniškega komiteja in rudniškega sindikata. In bife. Za tiste žejne.

In moram reči, da so mi bili vsi prostori in oprema. V resnici so lahko kočevski rudarji ponosni na svojo hišo. Topla je, prijetna. Sicer brez rdečega usnja in belega marmora. A ljudje se dobro počutijo v njej. Jaz bi se tudi.

Toda to, kar pravijo oni, pravim tudi jaz. Premajhna je. Nad funkcionalnostjo prostorov se težko navdušim. Če jih je že po številu dovolj — ali vsaj zadosti — potem so veliko premajhni.

Tu se je arhitekt nekoliko uštel. Pravzaprav pošteno uštel. Stavba namreč ni last enega samega društva, ene same organizacije. V njej so našli zavetje prav vsi, ki so bili brez strehe. Zato bi to hišo — vsaj sodeč po življenju v njej — že lahko imenovali klub za družbeno življenje. A za tak klub je hiša že nekaj časa pretesna.

Sečal sem tudi ljudi, ki so prihajali in odhajali. Nekateri so prišli gledat televizijo. Drugi so prihajali in knjižnico. Tretji na administrativni tečaj rudniškega izobraževalnega centra, lovška družina je imela svoj pomenek...

Nekateri med njimi so imeli že domovinsko pravico v tej hiši. Stari znanci. Se posebno med mladino jih je bilo veliko. Samo rudarji? In njihova mladež? Ne.

Prihajali in odhajali so ves dan. Šele pozno v noč je hišnik zaklenil za njimi večna vrata. Tudi kdor jih ni štel, je moral priznati, da jih je bilo veliko.

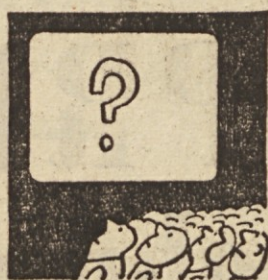
Hiša torej ni zapuščena in osamljena. Nasprotno, celo zelo živo je življenje v njej. Toda kako tudi ne bi bilo! Namesto stare barake, stare skoraj toliko kot rudnik sam, so prebivalci dobili nov in svetel dom.

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Veliki poglavar«

Prisrčna zgodba ameriškega mojstra peresa O'Henryja o ugrabljenem otroku — ki ugrabiteljema zagreni ure in misel na odkupnino, da se naposled odloči, otroka vrnete in plačata zanj čedno vsotico, samo da se ga znebita — je znana tudi našim bralcem po prevodih v revijalnem tisku. Mimo tega pa smo jo pred leti videli tudi v eni izmed zgodb odličnega omnibusa, ki so ga ameriški avtorji posneli po motivih O'Henryjevih zgodb (Zgodbe iz predmestja).

Francoska verzija je nekoliko drugačna, v prvi vrsti zaradi Fernandla, ki je, popolnoma razumljivo, središče zanimanja avtorjev filma. Nič čudnega torej, če so skušali na vsak način ugajati. Fernandel jim je sijajno služil. Ljudje se smejejo že, če pomiga s prstom leve roke! Toda to je že skoraj vse. Fernandel, kakršen pač je! In pa morda osnovni zaplet in pozneje razplet zgodbe same. Vse je veliko preveč poceni, da ne bi nekajkrat pomislili na to, da je znani komik izvrsten igralec in da ga je za tovrstne vloge naravnost škoda.

Če se že odločimo za primerjavo: Zgodba, ki smo jo gledali pred leti, nam je veliko bolj ugajala. Veliko več duha je bilo v njej in — O'Henryja. Pa tudi oblika je bila primernejša. Osnovni zaplet je zadovoljalno avtorju za »short story« in tudi kot zgodba v omnibusu je bil dovolj dinamičen. Za celovečerni film pa je očitno preskromen. Zaradi tega so bili avtorji prisiljeni mašiti, kakor so vedeli in znali. Rezultat je precej slab.

T. T.

Zbirka samospevov

Prosvetni servis je s svojo zadnjo (peto) glasbeno edicijo za leto 1960 segel na docela novo področje. Literatura za glas in klavir je pri Slovencih zelo bogata in ji posvečajo precej pozornosti tudi redne izdaje Društva slovenskih skladateljev ter glasbeno-založniška dejavnost Državne založbe Slovenije. Vprašanje zase je seveda, kdaj in v kakšni meri doseže ta literatura tudi koncertni oder ali vsaj naše srednje in višje glasbeno šolstvo. In vprašanje zase (še celotno) je njena vloga v našem glasbenem življenju nasploh in v njegovi najbolj široki in najbolj razširjeni obliki — v ljudsko-prosvetni dejavnosti. Vsi ti problemi terjajo še precej premišljevanja in precej analiz, da bomo nanje lahko zadovoljivo odgovorili in pravilno usmerili naše bodoče delo. Poseg Prosvetnega servisa na novo področje pa nam priča, da je vprašanje živo in da terja rešitev.

Iz tega zornega kota velja presojati zbirko samospevov, ki smo jo v lični zunanji opremi (akademski slikarica Lidija Osterc) in z datumom september 1960 dobili pred kratkim v roke. Njena vsebina je resnično pestra in če že ne kaže jasnega uredniškega koncepta (urednik?) nudi v zameno širok ter dokaj realen pregled prizadevanj predvsem najmlajše skladalske generacije na področju slovenskega samospeva. Najrazličnejši stilni vplivi se križajo v teh skladbah, zato je tudi tako raznolik njihov izraz — in namen, ki mu sledijo, kajpada. Zapišimo si še avtorje: Marij Kogoj, Rado Simoniti, Jakob Jež, Alojz Srebotnjak, Darijan Božič, Milan Stibilj in Lojze Lebič.

Zbirko, ki obsega deset samospevov, je razločno in pregledno notografiliral Janez Lesjak. Nekaj tiskovnih napak bodo lahko izvajalci sami popravili.

-i

»...klubi ne morejo biti mrzli domovi — po temperaturi in občutju«

Odgovarja
**NIKO
LUKEŽ**

Med mnogimi nalogami, ki jih je zastavil zadnji kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev, sta simpatična kulturna vzgoja in estetsko izobraževanje najširšega kroga državljanov. In lahko rečemo, da so prav klubi že postali najbolj privlačna pa tudi najbolj primerna oblika take dejavnosti v naših društvih. A kot povsod, tudi tu uspehi, tudi tu težave.

— Morda za začetek kak bolj konkreten podatek o razvoju klubov pri nas?

— Če gre za število, potem to: 219 jih je. Verjetno pa je nekaj več, saj nastajajo novi tako rekoč iz dneva v dan.

— Potemtakem so klubi pridirli?

— Pravilen odgovor na tako vprašanje je da in ne. Kljub razmeroma velikemu številu klubov, med

katerimi jih je nekaj res lepo zaživelo, pa posamezna društva še vedno vztrajajo samo pri klasičnih oblikah kulturno-prosvetnega življenja. Celotno to se pri-meri, da je še pred nedavnim delal nekdo iz idrijske Svobode, da prvič sliši o klubih in klubskem življenju.

— Več jih je. Morda pa je med njimi najpomembnejši, da si društvo zagotovi sodelovanje prav vseh kulturno-prosvetnih ustanov in družbenih organizacij. Kulturna vzgoja in estetsko izobraževanje vanje sta kluba na Jesenicah in pri Svobodi II. v Trbovljah. Mimogrede naj povem še to, da sta to tudi najboljše kluba na Slovenskem. Nista se zaprla le v svoje prostore, temveč s svojimi najbolj uspešnimi prireditvami gostujeta tudi v okoliških krajih.

— Da ne bo govora samo o uspehih, še o čem drugem?

— Nekateri mislijo, da je klub še sam prostor. Tako je v Kočevju in Izoli. Samo prostori — brez temeljitih pripravljanih programov — so toliko kot nič.

— Dosedanja problematika klubov prav gotovo razkriva nekatere naloge v bližnji prihodnosti. Katero so le-te?

— Predvsem bomo morali z različnimi tečajji in seminarji še naprej pomagati vodjem klubov, poskrbeti bomo morali tudi za vzgojo predavateljev v klubih. Prav pomanjkanje dobrega vodstvenega kadra je namreč osnovna ovira, da se klubsko življenje ne more razmahati v toliko meri, kot bi se sicer do danes še lahko. Pomagati bomo morali društvom tudi pri izbiri prostorov, njihovi opremlitvi in po občutju — kot je to primer v Zagorju, Velenju in morda še kje.

— Samo še nekaj besed o tako imenovanih delavskih klubih.

— Zdi se mi, da je zamisel o delavskih klubih v podjetjih in ustanovah dobra. Toda prav zanje imam pripombo. Predvsem ne bi smeli biti zaprti, namenjeni samo članom kolektiva določene gospodarske organizacije. Tak klub mora imeti na stežaj odprta vrata za vsa okolica. Le v tem primeru bo lahko njegova vplivnost res močna. Torej nekaj podobnega, kot so doslej uspeli narediti v cerkškem Brestu.

B. S.

»No, zdaj smo pa tam!... Je že lepo, da skušajo z našim denarjem podpreti domačo kinematografijo, rad bi pa vedel, kje bomo mi dobili denar, da bomo lahko zamenjali razmajane stole in škripajočo aparaturo.«

Tako nam je potožil pred dnevi pri slučajnem srečanju upravnik malega kinematografskega podjetja v manjšem podeželskem kraju, ko smo se pogovarjali o novi uredbi, po kateri morajo vsa kinematografska podjetja plačevati v sklad za pospeševanje kinematografije 20% dohodkov od prometa, iz sklada pa dobijo 10%, kar je za manjše podjetje malenkostna vsota.

»Ze zdaj, ko smo plačevali samo 7%, smo komaj shajali pa še občina nas ni hotela oprostiti občinske davka. Ne rečem, saj vsi z veseljem delamo, a kaj nam to pomaga! Zdaj bodo tudi namjemine menda višje, pa vstopnina in nazadnje bomo morali kino enostavno zapreti. Poleg tega slišimo očitke, da gledalce »futramo« s kavbojkami in lju-bezenskimi limonadami. Lahko je govoriti, ampak drugače ne gre, če hočemo imeti polno dvorano in polno blagajno — to pa moram imeti. In zdaj jih bom vrtil še več, ker sta samo dve možnosti: vrtni filme z dvomljivo umetniško vrednostjo ali pa iti na kant... mi smo se odločili za prvo. S tistim pisanjem po časopisih o potrebah filmske vzgoje, o kulturnem pomenu filma, o programskih svetih in podobno ne vem kaj početi. Daj kulturo, daj denar, daj, daj...«

Podobne težbe bi lahko slišali še v marsikaterem kraju. Nova uredba o plačevanju 20% od dohodka na promet je povzročila kup negotovosti in skrbi. Kaj res samo govorimo, kako moramo »dvigati« filmsko kulturo, kako to, kako ono, delamo pa drugače? Pa pojdemo še enkrat po kostanj v žerjavico namesto našega zaskrbljenega upravnika.

Kam najprej? Morda na Sekcijo za kinematografijo Slovenije, kjer najbolje pozna vse stvari...

»Vemo, vemo. In ne moremo zanikati: mala kinematografska podjetja bodo v precej težavem položaju, medtem ko za večja nova uredba ne bo problem, saj so že zdaj plačevala 20%. Je pa uredba rezultat enoletnih razgovorov, pravih vzrokov za njen sprejem pa niti mi ne poznamo. Morda je v skladu s perspektiv-

nim razvojem? Nimamo pa prav jasne slike, kako normalizirati nastali položaj. Eno pa mora biti pred vsem jasno: vsako ukinjanje kinematografov bi bilo popolnoma zgrešeno. Morda je izhod v ustanavljanju večjih podjetij, nekakšne skupnosti, kjer bi bili zajeti vsi kinematografi ene občine. Seveda bi potem morali vsi kinematografi postati podjetja, do česar naj bi po našem mnenju tudi prišlo. Tako bi prav gotovo lažje bili kos večjim datjavam, imeli bi večje možnosti za razvoj, za koordiniranje programov. Tak sistem se je že obnesel v Kranju in na Jesenicah. Občine, razne organizacije in društva pa bi morale že spoznati, da je kino v prvi vrsti namenjen kulturi in razvedrilu, ne pa zlata jama za pridobivanje sredstev za vse mogoče potrebe. Ponekod so to že razumeli in ukinili vse občinske dajatve.«

Razumevanje — to je prvo. Tudi občina naj bi se nasploh več brigala za razvoj kinematografa. Naš upravnik se bo prav gotovo z vsem srcem strinjal s to

re, za sobotne predstave in še kaj. In zakaj ne bi med drugim prav vsakemu filmu dodali dokumentarni film, ki je prav tako nepravilno zapostavljen, čeprav jih ljudje radi gledajo? S tem bi sicer podaljšali predstavo, lahko pa bi obenem zvišali vstopnino in nihče ne bi bil prikrajšan. Malo več elastičnosti, razumevanja s strani tako podjetij kot občin, pa bi se lahko izognili marsikateremu na videz nerešljivemu problemu, čeprav vsega seveda ne bo moč kar takoj urediti.«

Ali bo naš upravnik zadovoljen s temi zaenkrat edino možnimi predlogi? Najbrž se mu ne zdi vse tako lahko izvedljivo. Tistih 20%, ki jih mora dati v sklad za pospeševanje kinematografije, je še vedno problem, kljub povišani vstopnini (zato pa bo tudi najemnina za filme višja), ki pa le ne bo smela biti previsoka, če hoče obdržati gledalce. Ali bo lahko zboljšal program?

»Naš filmski fond je sicer majhen, vendar manjši kinema-

Piše: Valter Samide

ugotovitvijo (ali pa se bodo občine?). Zuliyo pa ga še druge stvari. Med razgovorom jih nismo pozabili.

»Cene vstopnic? Višje? bodo, nedvomno. In to je tudi prav. Če plačujemo za gledališče 300 din ali na primer za pet minut vožnje s trolejbusom 20 dinarjev, je povsem nelogično, da bi za dve uri v kinodvorani plačali le 40 ali 50 dinarjev. Seveda pa je dolečevanje cen za vstopnino odvisno od zmogljivosti prebivalcev v posameznih bolj ali manj razvitih krajih in občinah in bodo zato tudi cene različne. Zvišana vstopnina bo delno tudi dala možnosti za obnovo kinematografov. Ni pa to edina možnost. Kjer so kinematografi tehnično slabo opremljeni ali pa bi radi zgradili novega, bi lahko uvedli še poseben dodatek na cene. (Samo, da se ne bi ponavljali primeri kot v Mariboru, kjer so povišali cene za 10 dinarjev kot prispevek za gradnjo kulturnega doma, vendar od tega kinematografsko podjetje ni dobilo ničesar, čeprav bi potrebovali denar za obnovo lastnih kinematografov.) Poleg tega bi lahko uvedli na primer višje cene za premie-

tografi imajo danes možnost izbire. In če kinematografi ne bodo kupovali vsega, kar jim ponujajo distributerji, bodo ti prisiljeni nabavljati boljše filme. Distributerji bi morali prenehati s prevelikim hlastanjem po dobičkih na račun izključno komercialnih filmov, čeprav bi bilo napačno, da bi se odpovedali vsakemu dobičku, saj so tega deležni tudi posamezni kinematografi.«

Lahko bi morda še govorili o različnih problemih naše reproduktivne kinematografije, vendar pa bi naš upravnik verjetno rad slišal še kakšno mnenje. Zato smo se zahvalili tovarišem pri sekciji, druga postaja na naši poti pa je bilo distribucijsko podjetje Vesna film iz Ljubljane. Kako oni gledajo na novo uredbo, kakšno je njihovo sodelovanje z malimi kinematografi? Pa nismo bili tako srečni kot na sekciji. Ne vedo, kako bo z najemnino, kako s povišano vstopnino, kako se bo sploh vse to uredilo. Bo pa letošnje leto v gospodarskem pogledu precej zahtevno. Je pa še vse v nastajanju in pripravah, so še dodali. Mi pa bi prav zato radi zvedeli kaj več, zdaj ko je še vse neurejeno, da

življenje najširšega kroga prebivalcev.

Skratka klub v vsej vsebinski polnosti te besede. Kjer se nekaj pevec Svobode skupaj z drugimi ljubitelji glasbe seznanja ob magnetofonskih posnetkih s sodobno slovensko glasbeno ustvarjalnostjo. Ali pa z jazzom. Kjer igralci dramske družine poslušajo pripoved režiserja o sodobni ameriški drami...

...Kjer komentator razlaga na novo izvedeno televizijsko dramo, kjer se je mlajši literarni rod zbral na pomenek o svojem delu, kjer je profesor kočevske gimnazije spregovoril o etičnih vrednostah slovenske moderne...

Toda takega kluba v Kočevju še ni. To, kar je drugod nepremostljiva težava, oni sicer imajo. — Res, vsakdo bi jim lahko za-vidal take prostore. — Pravijo pa, da nimajo ljudi, ki bi hoteli sodelovati v klubu. Ali pa jih morda sami niso znali poiskati?

To bo bržčas še najbolj verjetno. Kjer vleče vsak na svoj konec, tam po navadi ni uspeha. Vsaj velika ne. Še bolj pa po-stane ta stvar očitna v manjšem kraju. In po vsem, kar sem lahko videl v Kočevju, sklepam, da je prav tako. Med družbeno političnimi organizacijami, med Svobodo in drugimi društvi ter

kulturno-prosvetnimi ustanova-mi ni pravega sodelovanja. Vsak izmed njih se sam ukvarja s svojimi velikimi in malimi težavami. Zato tudi v Kočevju še ni kluba — takšnega, ki bi lahko nudil najširšemu krogu prebivalstva sistematično kulturno vzgojo, poglobljeno estetsko izobrazbo, širil njihovo obzorje in jih aktiviziral ne samo za kulturna, temveč tudi številna druga druž-bena vprašanja. In ne bo ga tako dolgo, dokler ne bodo programa zanj sestavljali prav vsi skupaj.

Pa ste prisluhnili ljudem? Veste za njihove interese? Jaz sem nekatere spraševal. Ali so zadovoljni s klubom? Ali si želijo še česa več? Rekli so mi, da so. In niso me presenetili.

Niso zato, ker sem iz vsega, kar sem videl v Kočevju, spoznal, da še nihče ni znal vzbuditi pri ljudeh kakih globljih interesov.

Tako res ne vem, kaj naj povem. Dva dni sem iskal v klubu klub, a ga nisem mogel najti. In če so me poslali gledat tistega, ki sem ga jaz zamen iskal, potem so me poslali gledat nekaj, česar še ni.

A obljuba dela dolg, tovariši!

BOJAN SAMARIN

Vendar vsi še niso našli vrat v to hišo. Razumljivo, saj vseh še ne more privlačiti v enaki meri. Nekateri iz mesta tudi pravijo, da je nekoliko preveč odmaknjena. A to najbrž ne bo povsem res. Mislim vsaj, da v najslabšem primeru četrto ure doba ne more biti nobena razdalja. — Drugje ljudje prihajajo iz vse bolj oddaljenih krajev. — Toda če sta mestni kino in kavarna — morda tudi hotel s svojimi prostori — še vedno bolj privlačna kot ta hiša, potem je pač razdalja samo dober izgovor. Da torej v hiši še ni toliko ljudi, kot bi jih lahko bilo, je krivda v tem, da v njej vsi še vedno ne morejo zadostiti svojim interesom — Vsaj jaz mislim tako.

Našel sem torej klub in ga spet nisem našel. Videl sem hišo, s privlačnimi, a vendar še preveč skromnimi prostori. Našel sem tudi ljudi v njej. Toda tistega kluba, ki sem ga jaz iskal, ni bilo v tem klubu.

Zaman sem dva dni iskal tisti klub, za katerega sem bil prepričan, da so me poslali gledat. Ne hišo, ne prijetno opremljenih prostorov, ne igrišč. Temveč ti-sto bogato, dinamično, z dobrim programom zagotovljeno klubsko

OBILJE STANDARDNIH IGRAČ NA RAZSTAVI NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU PREMALO tehničnih igrač

Grosistično in uvozno podjetje »Centromerur« je v okviru novoletnega sejma na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani razstavilo izbor nemških, italijanskih in domačih igrač, ki so bile v tem času pri nas tudi v prodaji. Tudi mi smo si razstavo ogledali z namenom, da bi ugotovili na tem pisanem sejmu, ki je bil res živahna paša za oči (manj prijetna pa za žep, ko si poizvedel za ceno), koliko lahko nudimo našim otrokom takih igrač, ki vzbujajo in razvijajo v njih ustvarjalno domišljijo, še posebej pa smisel za tehniko, tega pa smo v resnici našli le manjši del.

Videli smo nešteto igrač, ki jih samo naviješ, pa gredo, poskakujejo in tako ali drugače posnemajo gibe ljudi ali živali. Res je, da je do določene starosti otroku vseeno, kakšne so njegove igrače, le da so dovolj pisane in da se nekoliko premikajo, če je seveda nekdo tako dober, da jih navija. Razstava na Gospodarskem razstavišču je žal izvenela predvsem v tem smislu, kakor da se otrokove želje ves čas otroštva prav nič ne spreminjajo. Kakor, da bo dve leti star fant zadovoljen z majhnim avtomobilom, tankom in lesenim vlakom, malo večji s srednje velikim vlakom in avtomobilom, desetletni pa mora imeti pol metra dolg avto, poln vojakov, orožja in podobnih reči. Tako ne mislijo samo trgovci, ki danes še vedno z uspehom prodajajo take igrače, ampak tudi mnogi starši, ki pridno kupujejo vedno iste, v bistvu enake igrače, ki se jih otrok naveliča; zahteva vedno nove in nove. In potem tako pogosto slišimo: »Cel zaboj igrač je ima, pa še ni zadovoljen... Kaj le je našemu otroku, ko vsako reč, ki jo dobi, razdre...«

Kar je res, je res; nekaj časa bo otrok kar zadovoljen s svojim avtomobilom, starši pa ponosni, češ: »Kako imenitne igrače ima naš mali! Pa bodo prav kmalu prišle že omenjene skrbi, kajti otrok bo razdril prvi avtomobil, da bi videl, kaj je tisto, kar ga pogaňa. Otroku ne bo več zadovoljen s pasivnim opazovanjem igrač; za otroka je igra delo, zato hoče v njej aktivno sodelovati. Razdril bo še drugi avto, terjal več: »Nočem več... rad bi nekaj drugega...« In to prošnjo ali zahtevo, kakor pač hočete, bi mnogi starši manjkrali ali celo nikoli slišali, manjkrat bi prišli v zadrego, če bi pravi čas razumeli, da otrok še ni zadovoljen s tem, da dobi še tako spretno in lično izdelano, še tako popolno igračo, ampak ima mnogo raje igračo, pri kateri bo videl in vedel kako deluje; da jo bo lahko prenapredil v nekaj drugega po svojih zamislih in pri tem uril svoje ročne spretnosti, uveljavljal svoje umske sposobnosti...

Kot rečeno, je bilo takih igrač na razstavi zelo malo. Uvozili jih nismo, ker so trgovci namesto tega raje nakupili ogromne količine tankov, avtomobilov in podobnih reči, ki predstavljajo standardno igračo otrok v zahodnih državah, od koder igrače predvsem uvažamo. Domača izbira v tehnično vzgojnem smislu vrednejših igrač pa je bolj skromna. Res je, dobe se razne sestavljanke iz lesenih kock s pravičnimi motivi za najmlajše; toda poleg njih tudi kolekcije sestavnih delov iz plastične mase, iz katerih lahko malo večji otroci ustvarijo prave umetnine; od nebotičnika do mostu in cestnega semaforja. Kdor ima srečo, lahko v trgovini kupi tudi enega od petih zbirk domačih »Marclinov«, ki jih izdeluje »Mehanotehnika« v Izoli. Iz teh (kovinskih) sestavljanek otrok že lahko sestavi razne stroje, po krajšem ali daljšem razmišljanju potuhta in preskusi mehanizme, ki poganjajo njegov žerjav, žago, avtomobil ali kar že je sestavljen iz obilja sestavnih delov. Naposled lahko v trgovinah kupimo, niti ne drago igro za šestdeset električnih kosovov, ki prav vsakega otroka hitro seznanja z osnovnimi pojmi iz elektrike.

To je žal vse, kar prodajajo v naših trgovinah in kar lahko štejemo med tehnično vzgojne igrače, ob katerih otrok bistri um, razvija domišljijo ter nagnenje in razumevanje do tehnike. Kajti na trgu ni niti takih preprostih in kdaj že znanih reči, kot so zbirke vlakov (vlaki, tračnice, postaje itd.), ob katerih otrok mimogrede izve, čemu služijo kretnice in signali in zakaj vlakovi sploh vozijo po tračnicah. Ali pa modelov raznih »perpetuum mobile«, ki otroku ponazorijo pospešek itd., itd.

Razširiti izbor igrač z vzgojnotehničnimi igračami pa niti ne bi bilo tako težko, kot se zdi. Res je, da tudi v razvitih državah tem igračam ne posvečajo toliko pozornosti, saj se zavoljo tamkajšnjega načina življenja otrok že od zibelke dalje spoznava s tehniko. Pri nas pa smisel za tehniko mlademu rodu šele privzgapamo. Zato bi morali tembolj misliti na to že pri igračah. In prav zato naj bi naši uvozniki dali na domači trg različne sestavljanke (MATADOR in podobne), igrače-učila in drugo, kar v državah, od koder uvažajo igrače, navzlic vsemu vendarle izdelujejo. Taka obogatitev izbora igrač bi nedvomno spodbudila tudi domače proizvajalce, med katerimi zlasti »Mehanotehnika« z uspehom utira pot v ledino.

Vse to pa je, kot rečeno, mogoče doseči predvsem z dobro voljo ter nekaj tveganja in podjetnosti, kar bi sicer morala biti odlika trgovine

-mG-

Iz kovinskih sestavljanek otrok lahko sestavi razne stroje, po krajšem ali daljšem razmišljanju potuhta in preskusi mehanizme, ki poganjajo njegov žerjav, žago, ali kar že je sestavljen iz obilja sestavnih delov.

NAŠ PLANET RASTE

Po naključju se je izoblikovala domneva, da se naš planet širi. Izredno korist so prinesle meritve v okviru mednarodnega geofizikalnega leta. Vendar drži: vse skupaj je za zdaj le teorija in izhodiščna točka za nove raziskave.

Na oceanskem dnu nastajajo globoke razpoke, skozi katere sili iz notranjosti ognjeniška lava. Ta pojav je ne le dal dovolj izčrpnega gradiva Američanu M. Avingu za zasnovo teorije, temveč je hkrati opozoril na naše nepopolno znanje o Zemlji.

Geologinja Mary Turpe iz ameriškega geološkega observatorija je sedela za risalno mizo. Sklanjala se je nad relief osrednjega pasu atlantskega dna. Opazila je, da se vleče nenavadna razpoka vzdolž gorske verige, ki deli Atlantik tako rekoč na dve. Dotlej ni še nihče govoril, da se ti gorski masivi na ocean-

skem dnu delijo. Razpoke ni zaznamoval še noben oceanografski zemljevid. Ponovno je natančno pregledala risbo. Dodati je bilo treba »razpokanost« tal: na tisoče vijug. Geologinja je ugotovila, da gre za brazgotino, globoko kakih 2000 m, široko 15-20 km in dolgo okoli 500 km vzdolž gorske verige osrednjega področja.

Takrat ni še nihče slutil, da je bila znanost v trenutku, ko je ugotovila ta zanimivi pojav, tako rekoč na pragu pravcate serije senzacionalnih odkritij. Ugotovili so, da je ta velikanska razpoka dejansko živ kompleks zemeljske skorje, ki jo ob brazgotini »vznemirja« potresi. Iz žareče zemeljske notranjosti vre skozi razpoko ognjeniška lava. Vse področje valovi.

Komaj so se geologi observatorija po nepričakanem odkritju nekoliko umirili, so začela drugo za drugim prihajati poročila o potresih na skoraj vseh oceanih. Zarišča teh pojavov so bila v nešteti razpokah, ki podobno kot Atlantik preprežajo dno vseh drugih morij.

Geolog Aving in oceanograf Eathe-son sta bila presenečena nad podobnostjo geografije potresov na Atlantiku, Tihem in Indijskem oceanu ter v Severnem morju. Dobila sta celo vtis, kakor da se struktura Atlantika ponavlja tudi v drugih morjih.

Razpoke v oceanskem dnu so raziskovali štiri leta. Akcija je potrdila prejšnje domneve. Povsod, kjer so zasledili podmorske potrese, so strokovnjaki ugotovili različno široke in globoke razpoke v zemeljski skorji na oceanskem dnu. V okolici so našli polja ognjeniške lave, ki jo je sčasoma prerasel podmorski rastlinski svet.

Postopno so ugotovili pravcato omrežje podmorskih razpok, ki so v vseh oceanih dolge kakih 40.000 km. Razpoke so razpredene skoraj po vseh morjih na našem planetu. Od Adenskega zaliva proti Vzhodni Afriki se vleče »vzhodnoafriški jarek«, pri katerem gre za do- slej skrivnostno strukturo zemeljske

skorje. Takšna razpoka je razdelila na dvoje skalnata tla na morskem dnu okoli Islandije. Tudi tam se je sčasoma nabrala množica ognjeniške lave, med katero je vrsta vročih vrelov. Na robovih so žrela, večno žarišče nevarnosti za deželo »ognja in železa«.

Mreža razpok v oceanskem delu zemeljske skorje je živa, v njej prihaja iz zemeljske notranjosti razžarjena gmota. Po ugotovitvah geologov se te razpoke širijo, in sicer povprečno za 3-4 mm na leto ali z drugimi besedami — za tri do štiri metre vsakih tisoč let.

Spričo tega se je izoblikovala domneva, da se naš planet širi. S tem strokovnjaki razlagajo tektonske premike in potrese. Ognjeniška lava polni razpoke in povzroča nadaljnje širjenje.

Za zdaj je vse le teorija. Znanost še ni mogla ugotoviti vzrokov za širjenje zemeljske oble, zato se javnost upravičeno vprašuje, ali bo nepričakovano odkritje za risalno mizo pripomoglo, da bodo raziskave nadaljevali v tej smeri...

Zastrupitve z manganom

Elementarni mangan ni dovolj znan kot strupena snov, zato pa je manganov oksid, se pravi spojina mangana in kisika, ki nastopa v obliki prahu, znan kot strupena spojina. Če ga je v kubičnem metru nad 50 miligramov, je že nevaren človeškemu organizmu. V rudarstvu nastopa manganov prah, ki vdihani poškoduje dihalo. V metalurgiji povzroča manganove pare kovinsko mrzlico. Če mangan vdre skozi dihalo ali s hrano v kri ter napade notranje organe, povzroča zelo hude, značilne motnje. Napada živčni sistem, duševne funkcije in mišice. Za zastrupitev z manganom so značilni simptomi: zastrupljenca muči zaspanost, na dražljaje ne reagira, razen tega pa je kar naprej utrujen. Izraz na njegovem licu je top in brezizrazen kot maska. Glas je hripav, kot pridružen in vedno enako visok, se pravi, da je enoličen. Značilen je drget mišic na obrazu, rokah in nogah ter tresenje po vsem telesu. Ti tresljaji so lahko komaj zaznavni, lahko pa tudi siloviti, v obliki ma-

**Dobro je,
če veste...**

hanja z rokami in opletanja z nogami. Razen tega lahko nastopijo tudi krči, tako da so roke ali noge povsem toge. Dalje: motnje v ravnotežju, in sicer v tem smislu, da se bolnik nenehno maje, kakor da bo zdaj zdaj padel. Med psihičnimi motnjami je značilna izguba spomina in nadzorstva nad telesnimi funkcijami. Zastrupljenec se pretrirano smeje ali vzklika.

Zastrupitev z manganom je torej zelo značilna, nastopa pa pri vdihovanju manganovih hlapov, ki po krvi zlahka pridejo do živčevja. Naglo izpostavljanje učinku manganovih par in hlapov povzroča kovinsko mrzlico v obliki stresanja in potenja. To mrzlico spremljajo močni dražljaji v dihalnih organih: zastrupljenca muči suh kašelj, glavobol in bolečine v udih.

Za razliko od manganovih hlapov je manganov prah manj nevaren. Ta prah nastaja iz manganovih hlapov. Delci manganovega prahu imajo nekaj pet mikronov premera in se zlahka gibljejo z zračnimi tokovi. Vdihovanje tega prahu lahko povzroči vnetje pljuč ali kronično vnetje sapnika in bronhijev. Prašni delci škodljivo delujejo na celice dihalnih kanalov in pljuč, razkrajajo se težko in zelo počasi prodirajo v kri. Ker so delci manganove pare bolj drobni kot manganov prah, para mnogo lažje prodira v kri.

Zaščita proti zastrupitvi z manganom: odstranjevanje prahu in odvajanje manganovih hlapov. Velikega pomena je neprodušno zaprta obleka hkrati s čepico in z rokavicami, pa tudi maske, in sicer predvsem pri delu z manganovimi parametri. Čeprav je prah manj nevaren, je treba tudi proti njemu organizirati tako higien- sko kakor tehnično zaščito pri delu.

Poslovni nebotičnik — največja stavba na Reki

Letos bodo začeli graditi največje poslopje na Reki: nebotičnik, v katerem bodo uradi s približno 2000 nameščenici. Najvišje poslopje na Reki bo imelo 21 nadstropij, zgradili pa ga bodo v tako imenovanem Starem mestu, kjer ga bodo potem obdali s stanovanjskimi poslopi. Doslej so zagotovili sredstva za graditev osemnajstih nadstropij, preostala sredstva pa naj bi prispevala nekatera podjetja iz drugih krajev dežele. Novi nebotičnik bo za devet nadstropij višji od nebotičnika na Narodnem trgu, ki je za zdaj najvišje poslopje na Reki. K. M.

»Ivan Milutinović«

Tekstilna
industrija
ZEMUN

Tvornička ul. br. 14 — Tel: 37-250

Predstavnitva:

BEOGRAD — ul. 7. jula br. 34 — Tel. 26-843

SARAJEVO — ul. Mustafa Golubovića 6/1 — Tel. 54-07

NIS — ul. Trg Pavla Stojkovića br. 34 — Tel. 20-32

PROIZVODI:

blago za moške obleke, moške in ženske plašče kakor prvovrstno plastiko 60, 80 in 100 %.

ROSHAR širine 40, 45 in 50 cm. Volno za ročna dela »MACA« in vse vrste VOLNENEGA, ČESANEGA IN VLEČENEGA PREDIVA ZA TRIKOTAŽO IN INDUSTRIJO.

»Socialna ustanova?«

Zoprno je pogrevati iste stvari, a očasih človeku ne preostane drugega. V zadnji številki smo pisali o »družinski« progi z Vitranca, tokrat je beseda o žičnici, ki popelje smučarja tja gor. Pravzaprav ne toliko o žičnici sami, kolikor o cenah, o čudnem pojavljanju ali o nerazumevanju, če hočete.

Pametno in prav je, če uprava žičnice postavi ekonomske cene, se pravi takšne cene, da lahko svojim uslužbencem zagotovi vsaj redne mesečne prejemke. Zato se ob povišanju cen za prevoz z žičnico ne bi nihče spotikal, pa čeprav pomeni to povišanje kar 50-odstotno podražitev. Upravičeno negodovanje in kup pomislekov pa je sprožila odločitev uprave, da ukine ose dneve, tedenske in izredne karte ter da namesto njih uvede enotno ceno brez razlike in brez popustov. Tako sta se zdaj znašla v istem položaju izletnik, ki se poleti enkrat zapelje na vrh in potem čez nekaj ur spet nazaj v dolino, ter smučar, ki se pozimi v enem dnevu po dvajsetkrat in še večkrat po-

pelje z žičnico. S to preprosto odločitvijo so postavili v isti lonec desetletnega fantiča, za katerega pomeni 45 dni narjeto celo premoženje, in petičnega turista z onkraj Karavank, ki se ob nedeljah samo zato pripelje s svojim Mercedesom, ker je za njega ta cena še vedno smešno nizka. Da, zgodilo se je celo to, da je gorski reševalec plačal polno ceno za vožnjo na vrh, od koder je potem pomagal spravljaljati ponesrečenca v dolino.

Povsod po svetu, celo po najbolj mondenih smučarskih središčih so lastniki žičnic že zdavnaj spoznali, da so različne cene o njihovem lastnem interesu. Kdor kupi sto kart, dnevno karto ali tedensko, ima večji popust kakor oni, ki kupi le eno; člani smučarskih klubov in domačih športnih organizacij ne plačajo niti tretjine cene, ki velja za tuje turiste, čeprav oemo, da lastnik-kapitalist tega popusta ne daje iz človekoljubja ali domovinske zavesti! Po vsem tem se človek toliko bolj začuden upraša, kakšni tehni argumenti so privedli upravo žičnice Vitranca, da se je odločila za sistem »enolončnice«, iz katerega ni izzela niti člani tistih

organizacij, ki so največ prispevale za njeno dograditev. »Mi nismo socialna ustanova!« pravijo. »Kdor se hoče voziti, naj plača. In kdor da denar za smučarske tečaje in tekmovanja, naj ga da še za ozpenjačole!«

Ne gre za to, kdo naj plača in kdo ne! Tudi nihče ne misli napraviti iz turističnega podjetja socialne ustanove! Pač pa gre za pametno politiko poslovanja, za takšno politiko, ki naj zagotovi rentabilnost podjetja, hkrati pa tudi polno izkoriščanje naprav, za katere je družba prispevala težke milijone.

Odslej bosta plačala Herr Müller in pionir Mihec enako ceno. In potem bomo strašno razočarani, ko bo Mihec čez nekaj let z državnim grbom na prsih zastopal spojo domovino v deželi gospoda Müllerja — ter se uprtil šteli na trideseto ali štirideseto mesto!

ŠILO

VEDRINA
NA OBZORJU

Razgovor s predsednikom Sveta za telesno kulturo v Zagorju tovarišem Kramarjem

Kot v vsakem večjem kraju, je tudi v Zagorju nekaj redkih požrtvovalnih telesnovzgojnih delavcev, ki žrtvujejo precej svojega prostega časa za razvoj športa in telesne vzgoje nasploh. Eden takšnih neumornih športnih delavcev je tovariš Vinko Kramar. Po rodu sicer Zagorjan, je po osvoboditvi več let preživel v Tolminu, kjer je s svojim delom precej prispeval k razmahu društva »Partizan« in nedvomno ima precejšen delež pri uspehu tega društva, ki si je lani priborilo kot najboljši partizansko društvo v Sloveniji pokal »Dela«. Predlanskim se je tovariš Kramar vrnil v Zagorje in seveda takoj prijel za delo v športu. Že drugo leto je predsednik občinskega Sveta za telesno kulturo, njegov vpliv pa se pozna tudi v društvu »Partizan«, v športnem kolektivu »Proletarca« in drugih telesnokulturnih organizacijah. V razgovoru z njim smo zvedeli marsikatero zanimivost in novico iz športnega življenja v Zagorju.

Predvsem me je seveda zanimalo, kako je v Zagorju zadnje čase s športnim življenjem v sindikatih, v podjetjih, ustanovah in drugih kolektivih.

»Letos bomo delavska športna tekmovanja,« je pripovedoval tovariš Kramar, »razširili tudi na ustanove. Doslej so prirejali razna športna tekmovanja po sindikalni liniji v glavnem posamezni obrati rudnika. Letos pa bomo v ta tekmovanja vključili tudi vse ustanove, vrh tega pa še druge manjše kolektive, ki se doslej teh tekmovanj niso udeleževali. In še eno novost pripravljamo: doslej smo imeli v Zagorju delavska športna tekmovanja v glavnem zgostena ob dveh terminih — ob dnevu rudarjev in ob dnevu mladosti. Letos pa bomo ta tekmovanja časovno nekoliko raztegnili, in sicer vsaj na tri mesece, verjetno pa še dlje. Tako bi začeli s temi prireditvami že ob dnevu mladosti, torej konec maja, nadaljevali pa bi jih preko vsega poletja, vse tja do našega občinskega praznika, ki je 8. septembra.«

Potem pa sva s pogovorom prešla na športno življenje v društvih, klubih in sekcijah.

»Ne bi mogel trditi, da je v Zagorju že vse idealno,« je nadaljeval predsednik Sveta za telesno kulturo, »kakiti društva še vedno močno tare pomanjkanje finančnih sredstev, primanjkuje pa, tako kot povsod, marljivih športnih delavcev, trenerjev, vaditeljev. Vendar pa se stvari naglo obračajo na bolje. Vzemimo samo primer telovadnega doma. Še lani smo imeli stalno težavo. Dom je namreč edini v Zagorju, v njem je edina večja dvorana, ki je služila za vse — za telovadbo, za razne sestanke, kulturne in druge prireditve. Seveda je bila pri tem najbolj prizadeta telesna vzgoja — tako telovadba društva »Partizan«, kot šolska vadba. Odkar smo dobili v Zagorju kulturni dom, je vse drugače. Telovadnica je zdaj lepo urejena, obnovljena, v njej nemoteno vadijo pripadniki »Partizana«, dijaki osemletke ter učenci industrijsko-rudarske šole. Seveda pa se je poslužujejo tudi nekateri športniki »Proletarca«. Skratka — problem telovadnice smo v Zagorju dali — »ad acta«.

KONČNO — OLIMPIJSKI
BAZEN

V Zagorju so dolga leta občutili pomanjkanje bazena. Pred vojno, ko Sava še ni bila tako umazana, se je v vročih poletnih dneh marsikdo hodil hladit k Savi. Nekateri so zajezili kolese in jo mahčili v 7 km oddaljene Izlake. Toda po vojni je tudi prebivalstvo Zagorja močno naraslo, rudnik stalno zvišuje proizvodnjo in seveda je tudi Sava vedno bolj umazana. V Izlakah pa je spričo nagle motorizacije ob nedeljah včasih toliko kopalcev iz drugih krajev, da Zagorjani sploh ne pridejo na svoj račun. Zato so v Zagorju že leta in leta sanjali o moder-

nem plavalnem bazenu. No, letos bodo te sanje po vsej verjetnosti postale stvarnost.

»Moderen olimpijski bazen,« je pripovedoval tovariš Kramar, »je nad stadionom Proletarca v glavnem že zabetoniran. Bazen bo dolg 50 metrov, imel bo skakalni stolp in vse potrebne naprave za kopanje in športno udejstvovanje. Letos bo verjetno toliko dograjen, da bo možno že kopanje, prihodnje leto pa pride na vrsto še ograja, slačilnice, bife in drugi objekti.«

Nedvomno bo olimpijski bazen, za katerega je večji del sredstev s polnim razumevanjem prispevala občina, za Zagorje velika pridobitev, tako za prebivalce nasploh, ki se bodo poleti lahko kopali v sodobnem športnem objektu, kot za športnike, ki bodo dobili pogoje za izživiljanje v novi športni panogi.

ALI BO BOKS ZASENČIL
NOGOMET?

Sicer pa olimpijski bazen ni edini objekt, ki ga grade v Zagorju. Na Kisovcu, kjer stoji nekatera rudniška poslopja, si športniki »Svobode« ob izdatni podpori rudnika urejajo svoje novo nogometno igrišče. Lani so že zgradili igrišče za odbojko in betonsko igrišče za kosarko, letos pa bodo prišli na svoj račun še nogometaši.

Zanimalo me je, kako so

V sodobnem olimpijskem bazenu bo imela zagorska mladina vse možnosti, da se izuri v plavalnem športu.

agilne posamezne športne organizacije.

»Zelo prizadevni so zadnje čase strelci,« je pojasnjeval tovariš Kramar, »ki so nedavno ustanovili občinsko zvezo. Strelstvo se zelo uveljavlja v Zagorju, imamo sekcije v šolah in v podjetjih. V društvu »Partizan« so močno prizadevni orodni telovadci, ki so lani uspešno organizirali več tekem doma in zunaj. Rokomet je najbolj razvit v šolah, uveljavlja pa se v šolah tudi kosarka. Lani si je šolska mladina ob osemletki zgradila prav lepo košarkarsko igrišče. Kegljači »Proletarca« so med najboljšimi v Sloveniji. Zlasti pa se zadnje čase v Zagorju uveljavlja boks.«

Boksarski šport je nekoč v Zagorju že pognal korenine. Tu

je bil znan zlasti izredno nadarjeni boksar Livk, ki je zaslovel celo izven meja naše republike. Potem je ta panoga za nekaj let povsem zamrla. S prihodom zdravnika dr. Sadarja v Zagorje pa je boks ponovno oživel. Mladina se je takoj navdušila za to panogo. Dr. Sadarju je priskočil na pomoč nekdanji Odredov boksar Vukanovič in tudi Livk spet marljivo natika rokavice na svoje pesti. Lani so boksarji »Proletarca« organizirali z velikim uspehom v Zagorju več prireditev, med drugim so povabili v goste celo nekaj klubov iz tujine. Uspeh je bil popoln: občinstvo, zlasti mladina, navdušeno, tekmovalci iz Zagorja so se dobro držali. Vse kaže, da se bo boks v revirjih lepo razvil. Morda utegne

zasenčiti celo šport številka eno — nogomet?

No, in naj končamo še s panogo, ki tudi v Zagorju še vedno najbolj privlači staro in mlado. O nogometaših »Proletarca« je tovariš Kramar dejal, da so nekaj časa preživljali lažjo krizo, zdaj pa se spet popravljajo. V moštvu je mnogo mladih sil, ki precej obetajo. Velika okrepitev za ta kolektiv je nekdanji Odredov ligaš Halilagič, ki se je kot rudarski tehnik zaposlil v Zagorju. Tu se je tudi poročil in če bo ostal v tem kraju (v Trbovljah tudi niso povsem ravnodušni do tega solidnega igralca!), bo lahko s svojim znanjem kot trener in še kot igralec precej pripomogel k dvigu kvalitete ravnih zagorskega nogometa.

-rn

PORTRETI NAŠIH ŠPORTNIH DELAVCEV

PLES JE BOLJ VABLJIV
KOT KOŠARKA

Gledalci na kegljišču so navdušeno zaploskali... »Bravo, Tone! Imenitno! Sijajno si se odrežal,« so trepljali kegljači, ki je podrl 906 kegljev in mu stiskali roko.

»Tistih 906 kegljev ni nihče več dosegel med Gradisovimi kegljači,« je pripovedoval neumorni športni delavec v »Gradisu« tovariš Tone Martinšek. »Se zdaj mi pripada čast, da sem edini prebil kegljaški — zvočni zid,« se je nasmešnil.

Če je v »Gradisu« kjerkoli beseda o športu, boste prav gotovo našli poleg tovariša Martinška. Nič čudnega. Že pred vojno je bil navdušen nogometaš, leta 1936 in 1937 je celo igral v prvem moštvu »Hermesa«. Bil je tudi dober igralec odbojke in namiznega tenisa. Takoj po osvoboditvi ga najdemo med športnimi organizatorji v podjetju »Gradis«. Leta 1949, ko so v tem podjetju osnovali športno društvo, je bil tovariš

Martinšek med ustanovitelji; še danes je predsednik KK »Gradis«, vrh tega pa navdušen organizator športnih tekem v svoji enoti — v Centralnih obratih »Gradis«.

»In kako ste zašli med kegljače?«

»Takrat smo imeli prostore v Malenškovi ulici, kjer sem večkrat še igral namizni tenis. Nasproti pa so trenirali kegljači. Začeli so me nagovarjati, naj se spričo svojih let lotim raje kegljanja.«

»Vaš največji uspeh v kegljanju?«

»Leta 1958 sem v Kranju na otvoritvi kegljišča porazil vso slovensko elito. No, in še tisti »zvočni zid« na našem kegljišču — 906 kegljev. Isto leto sem na republiškem prvenstvu osvojil

6. mesto in tudi prišel v slovensko reprezentanco.«

»Kaj pa menite o športnem življenju v podjetjih?«

»Vsaj za nas lahko rečem, da podjetja precej prispevajo za razvoj športa. Prepričan sem, da vsako podjetje nudi sindikatu vsaj najosnovnejše materialne možnosti za športno udejstvovanje. Žal pa je za šport vse premalo dovzetnosti.«

»Hočete reči, da je premalo zanimanja za šport med samimi delavci?«

»Seveda. Zlasti med mladino. Poglejte samo naš kolektiv. Tisti, ki smo v podjetju najbolj aktivni v športu, smo že mimo svoje mladosti. Iste pojave opažam tudi doma, pri sinu. Že nekaj let je navdušen kosarkar. Toda če ima ob sobotah zvečer istočasno trening in plesne vaje, se bo vedno odločil — za ples.«

»Kakšno rešitev si zamišljate?«

Ni dolgo pomišljal. »Nimamo ljudi, organizatorjev, trenerjev. Potrebovali bi ljudi, ki bi se posvečali samo tej nalogi. Ljudi, ki bi v podjetjih mladino — kot pravimo — držali skupaj, jo vodili, vzgajali.«

»Ali niste v vašem podjetju že imeli plačanega športnega referenta?«

»Da. In celo dva. Imeli smo dve sistematizirani mesti. Potem smo jih ukinili, sam ne vem kako in zakaj.«

»Se vam ne zdi, da en sam človek ne bi zmozel vsega dela?«

»Vsekakor. En sam športni referent brez pomočnikov bi bil kot general brez vojske. Tak človek bi si moral vzgojiti cel štab sodelavcev. Toda samo po tej poti bomo prišli do večjih in trajnejših uspehov.«

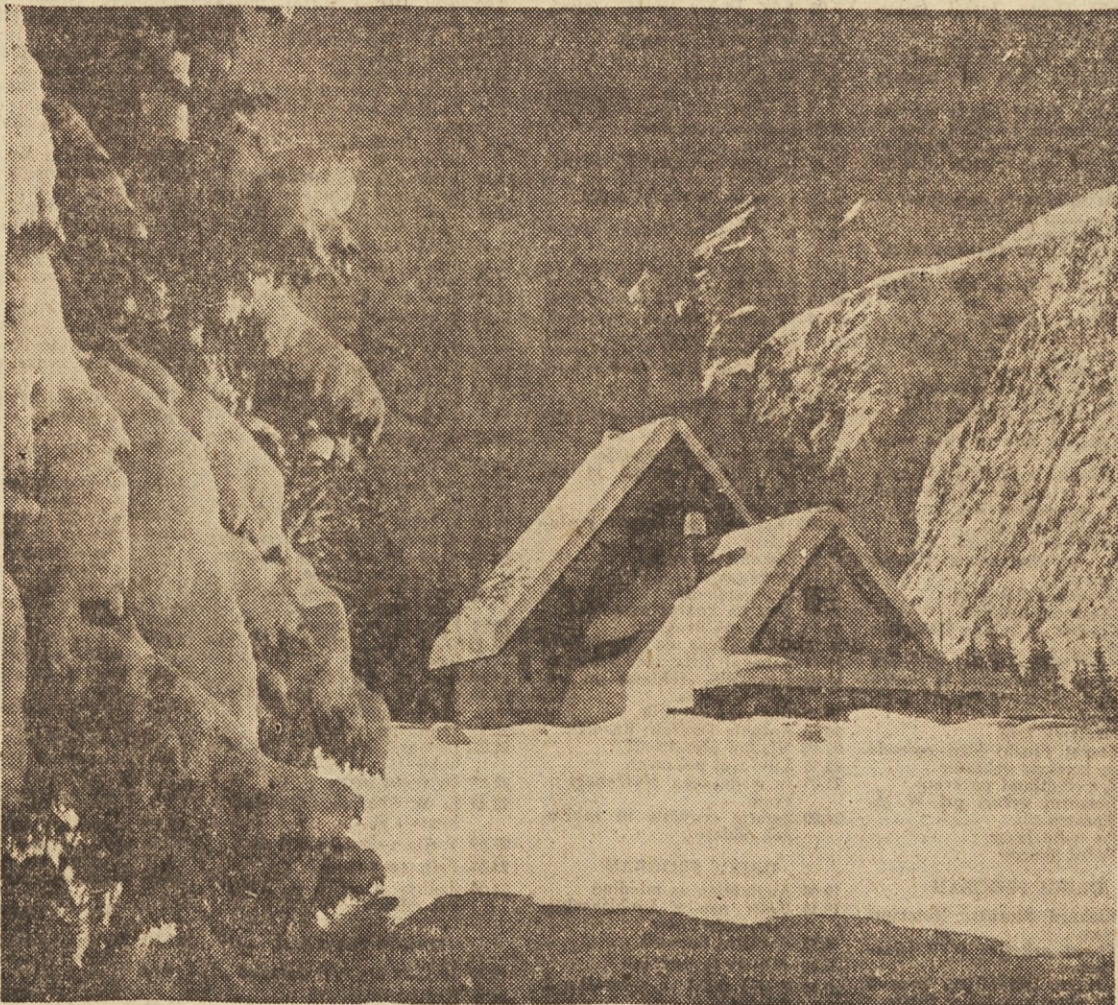
»Ali lahko poveste še kaj o kegljačih vašega kolektiva?«

»Nazadujemo! Nismo več to, kar smo bili nekoč. Morda je delno vzrok tudi v tem, da nimamo dovolj mladine. Verjetno je to naša rakova rana. Ni svežih sil...«

»Za konec povejte še kaj kot predsednik KK Gradis?«

»Hm, zapišite, da sem slab predsednik. Brez pretiravanja. Vse preveč smo nekateri posamezniki preobremenjeni. Tu je služba, sestanki, politično delo v raznih organizacijah... Človek ne zmore vsega dela. Edino razvedrilo, ki mi še preostane, je kegljanje...«

P.

Tamar, eno naših najlepših alpskih dolin, je že prekrila debela snežna odeja. Prijazno kočica in prostrana smučišča pričakujejo tiste, ki bi radi preživeli oddih v naravi.

V KREMLINU

»Seveda, morda bi bilo treba dodati še: razkošje in vse, kar je v tej zvezi... Ona že ve...«
»Mislim, da bi bilo bolje, če bi ji podrobno povedali sam...«
»Zares, vendar to ni tako nujno. Kaj še?«
»Vse drugo je tu napisano.«
Iz žepa je vzel nekaj listov, popisanih s strojem, in jih izročil šefu:
»Naše notranje informacije.«
»Vojaske?«
»Teh ni, razen nekaj personalnih.«
»Ali bi lahko tega fanta uporabili za vojaško opravilo? To nam ne gre najbolje.«
»Mogoče, če bi ga usposobili. V Sarajevu prav gotovo.«

Nekaj dni je imel Ivica osebne opravke. Vpisal se je na fakulteto. Pri krojaču si je pometil novo obleko. Tista, ki jo je prinesel iz Sarajeva, ni bila najmodernejša. Denar mu je ponudil Dr. Spiljer, ki je hkrati obljubil, da mu ga bo še dal. Ivica je kupoval perilo, pišame, kravate. Tudi to je delal, kakor mu je svetoval Spiljer. Kdor se ukvarja z zaupnimi zadevami, mora imeti bogato garderobo in vse potrebne drobne riče.

Z doktorjem Spiljerjem sta se sestajala skoraj vsak dan. Ivica mu je govoril o svojih nakupih in o srečanjih z ljudmi. Spiljer mu je naročil, naj si ogleda vse zagrebške lokale in predvno začne s protizidovsko propagando. Ne sme se izpostavljati. Če bo opazil, da se bo kdo odločil pri njegovem stališču, naj utihne, vendar naj si dobro zapomni imena takih ljudi. Najbolje bo, če si jih kar zapiše. Dr. Spiljer je vselej zahteval imena in kar se le da dobesedno vse, kaj je kdo rekel.

Tiste dni Ivica ni videl Olje. Ko so mu prinesli novo obleko, se je obrl, se malo napudral, se skrbno oblekel in šel v mesto. Nameraval je v »Gledališko kavarno«. Dr. Spiljer mu je svetoval, kaj kdaj pa kdaj zažeti »Gledališki kavarno«. Tam stoji neki Sava. Prav nasprotno fakulteto je. Dobro je, da ga kolegi vidijo tudi tam. Naj dobijo vtis, da je Ivica premožen in družaben človek. Potem mu bodo bolj zaupali.

Nenadno srečanje z Oljo je spremenilo te njegove načrte. Ivica je zapiral svoja vrata, Olja je odpirala svoja. Bila je v isti obleki kot tisti dan, ko sta se prvič srečala.

»Oh, Ivica, celo večnost se že nisva videla! Kaj je z vami?«

Ponudila mu je roko, malce jo je privzdignila, da bi jo poljubil. Svoje ustnice je pritisnil na njene prste tik nad nohti. Opazil je rdečice nohte. Lepi so se mu zdeli.

»Te dni sem imel toliko dela,« ji je rekel, »da sem včasih celo kosilo zamudil.«

»Ubogi Ivica! Ali je bilo delo pravilo,« kostanjevo ali črno?«

Smejala se je in mu požugala s prstom. »Ivica, družbo mi delajte! V salonu je čaj že pripravljen.«

Ves očaran je bil. »Sprejemam z velikim navdušenjem.«

Stopila sta v salon.

»Ta obleka vam izvrstno pristaja,« je rekla, se odmaknila, si ga ogledala in dodala:

»Prav rada bi se kje pokazala s kavalirjem, kakršni ste zdaj vi.«

»Zelja se vam bo izpolnila.«

Olja je pobrala knjigo in sedla v svoj naslanjač, on pa je primaknil stol in ji sedel nasproti. Njegov pogled je preletel njeno postavo, obstal na vratu, belim in gladkem, in preskočil na ustnice ter se ujel v poševnih očeh. Zelene oči pod dolgimi trepalnicami so bile temne, dušen ogenj je tlel v njih. Ivici se je zdelo, da je ta ogenj krvavordeč.

»Kaj berete?« jo je vprašal, ker je upal, da bo s tem skril tisto, kar je Olja že opazila, saj je izza priprtih vek spremljala spretnost njegovih jeklenih oči, ki so žarele v notranjem plamenu.

»Pomladne vode...«

»Poznam... Veseli dnevi in srečna leta bodo mogoče kakor pomladne vode. Saj je tako, kajne?«

»Mislim, da ni. Za vas ni še nič mimo. Tisto pravo čelo prihaja... Zame — to je nekaj drugega...«

Nameraval je napraviti bolesto primerjavo med bodočnostjo fanta, ki šele stopa v življenje, in dekletom, ki je doživljala in so jo prevzele enolične vsakdanje dolžnosti. Ivica je uganil njen namen, zato se mu je uprl z vso silo svojega fantovskega hrepenenja. Ni maral poslušati niti o prihodnosti ne o preteklosti. Vsa njegova bit, kri, srce in živci so bili v sedanosti zraven opojno lepega dekleta. Ognjevit je začel:

»Niti pomladne niti jesenske vode... Nič takega, če ste ob meni vi, Olja...«

»Pripraviti se moram,« je rekla, kakor da ni slišala njegovih besed.

Preprosti stavek je učinkoval na Ivico, da se je umiril.

»Pa čaj?« je vprašal.

»Pili ga boste tačas, ko boste čakali. Pripravite se na daljše čakanje! Kam bova šla?«

»Kar vi odločite! Predlagam, da bi večerjela...«

»Gradschem podrumu,« je dodala Olja. »Dobro ste izbrali.«

Čakal jo je, skoraj celo uro je bilo njegovo potrpljenje na preizkušnji. Potem je le prišla, živahna in nasmejana.

»Kar sprijaznite se s fem, da je treba na žensko vedno čakati!«

Bila je v črni obleki z zloženim krilom, krojenim po najnovejši modi. Robove dekletja na prsih ji je obdajal svilen trak, okoli vratu je imela debele bisere. Bela cvetka na grudih je bila edini okrasek te obleke.

»Saj ste lepi kot na filmskem platnu.«

Nataknila je belo rokavico in ga prišla pod roko.

»Pripravljena sem. Lahko greva, samo enkrat bi se še pogledala v zrcalo.«

Peljala ga je pred veliko ogledalo.

»Mar nisva lep par?« ga je vprašala.

V zrcalu je gledala njegovo podobo, njegov pogled pa je zdrnil s črnih čevljev z visoko peto, se zadržal na nogah, preletel boka in se ujel v kotu, kjer se slika robova obleke in se vidijo bele čipke kombinirane. Olji se je zdelo, da se je zagledal v njeno biserno ogrlico.

»Najbrž si mislite, da so ti biseri taki za dve sto dinarjev. Motite se, pravi so. To je edino, kar se imam od svoje neznanne družine. Našli so jih med obleko izgubljenega otročka.«

»Nisem gledal biserov,« je odgovoril, »ne zanima me, ali so pravi ali ponarejeni. Ljubim bi vas, če bi bila ogrlica vredna dve sto tisočakov ali pa samo dve sto dinarjev.«

Prvič je izgovoril besedo ljubiti, kar tako, ne da bi jo namenoma izbral. Seveda ni opazil, da jo je izgovoril, ona pa jo je dobro slišala, celo izločila jo je od drugih kot dragocenost, ki bi jo bilo treba varovati, ne zaradi nje ali njene vsebine, ne zaradi čustev, ki jo spremljajo, temveč zato, ker ji je koristila pri uresničevanju zastavljenih ciljev.

»To je zares vredno celo premoženje,« je dodala Olja.

»Kolkto?« jo je vprašal.

»Veliko. Toliko, da se sploh ne da povedati.«

»Zdaj pa se mi zdi, da vi pretiravate.«

Olja je govorila o tisti drugi dragocenosti, on pa je mislil na bisere.

Strokovnjak je ocenjevala njuni postavi v zrcalu. Zadovoljna je bila. Naključje ji je pomagalo. Zraven nje bi lahko stal tudi kak grobar, nekaj, kar bi prijetno delovalo nanj, namesto tega pa mu je le lahko stisnila roko. Ta roka se je pritisnila k njegovemu telesu tako, kakor da hoče večno ostati tam. Skrivnostni nasmeh oči, ki jo iz njih dihal strast, si ali kaj drugega, skrivnostnega in nedoumljivega, tak je bil njegov prvi odgovor, ki ga je opazila v zrcalu.

Olja se je obrnila. Klobuček, kombinacija belega in črnega blaga, se ji je komaj dotikali čela. Pod zaviranim robom je Ivica opazil pramene las, ki so poudarjali obliko posevnih oči.

Sla sta. Nasmeh v zelenih očeh je ugasnil. Hladen je postal Oljin pogled.

Ivica tega ni mogel videti.

Olja se je naglo ozrla po restavraciji, brž ko sta vstopila.

»Kam bova sedla?« jo je vprašal.

»Tam bo najbolje.«

Z roko je pokazala proti mizi v ozadju pri steni. Tista miza se je zdelo odmaknjena od drugih, bolj sama zase, nemara tudi zato, ker sosednje niso bile zasedene.

»Okrepčilo?« je vprašal natak in si vrzel prtič čez levico.

Ivica je pogledal dekletke.

»Manhattan?« je rekla.

Natak in ga spet vrzel čez levi komolec. Spoštljivo se je priklonil dami in pogledal njenega kavalirja.

»Vlahovi?« je rekel Ivica.

Ko se je natak vrnil, je prišel z njim še moški v smokingu, gospodar restavracije. Osebo je gostoma ponudil jedilnik.

»Ni treba,« je rekla Olja. »Večerjo bova izbrala kar brez branja. Ivica, vi boste prav gotovo meso. Veliko mesa, kajne?«

»Pravzaprav mi je vseeno...«

»Aljo,« je začela Olja, »najprej ostrige...«

Utihihla je, ker je pričakovala, da se bo restavrat takoj oglašil, če jih imajo.

»Prosim,« je rekel.

»Belo ribo, zelenjavo, čimvečjo telečjo pečenko, sladoled in — nič več.«

Z dovoljstvom je napravila požirek. Tudi Ivica. Zaradi grenke pižaje je skremžil obraz. Likerji s tem imenom ni še nikoli pil.

Nov gost je sedel za sosednjo mizo. Tako je sedel, da je bil obrnjen k Ivici. Oči pod plešo so mu skrivale zelena očala. Sključenost se je držal, negotovo se je premikal, skratka vedel se je, kakor se pač vedejo ljudje, ki slabo vidijo.

Ivica se je ves posvetil Olji, zato se ni menil za soseda. Olja pa se je obnašala kot

človek iz »velikega sveta«. Fanta je očarala. Sarajevski študent je imel vtis, kakor da je v družbi aristokratke, grofice ali morda celo kneginje.

»Prav gotovo ste bili dolgo v tujini, ali ne?« jo je vprašal.

»Ne dolgo. Bila sem v Parizu, v Budimpešti in nekaj časa v Nemčiji. Nemčija mi ni posebno všeč. Nepriljetne spomine imam. Vseposod Zidje. Eden se je vrtil okoli mene. Bil je bolj odvraten kot drugi, hkrati pa neizmerno bogat.«

Govorila je glasno in razločno, ni se zmešala za to, da bi jo gost pri sosednji mizi lahko slišal. Pripovedovala je zgodbo o skromnem dekletu, ki se ji vsiljuje bogataš, mogočen in vsega prenašal, človek z neizmerno živalsko slo. Zgodbo so prepletali razburiljivi dogodki, zaradi katerih je bil fant ves iz sebe.

»Prav nič se ne čudim ljudem, ki nastopajo proti njim. Vaša zgodba me je utrdila v prepričanju, da bi bilo treba tudi v naši deželi ustanoviti protizidovsko gibanje. Pridružil se mu bom, maščujem vas...«

To je izgovorilo slovesno, na pogled je bil podoben srednjeveškemu vitezu, ki se zaobljublja svoji izvoljenki. Gledala ga je naravnost v oči, potem pa se je nejasno nasmešnila.

Ivica je utonil v njenih očeh. Smešljaje so se njene oči, dokler se niso ozrle na drug konec, proti izhodu iz restavracije.

»Če dovolite, bi se preselila. Pravzaprav bi lahko kar odšla.«

»Vnaprej sprejeto!«

Plačal je, potem pa sta šla.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Čas je šel svojo pot. Ivici se je zdelo, kakor da je prišel šele včeraj, v Zagreb, je isti trenutek pozabil, od kod je, pozabil na domače v Sarajevu. Očetu je pisal le izjemoma, kadar je potreboval denar, to pa je bilo le redkokdaj, zato je le malo pisal.

Denarja je imel, trošil ga je brez premisleka, ni se menil za to, da bi vir lahko lepega dne usahnil. Živel je kot svetovljan. Na fakulteto je hodil vsak dan. Zbiral je družbo. Lep je bil in eleganten, imeli so ga za spretnega študenta, ki dela honorarno in dobro zasluži. Izpitov ni delal, zato pa je bilo zagrebško policijsko ravnanje zadovoljno z njim. Seveda je bil zadovoljen tudi prijatelj ali pa prijatelj Dr. Spiljerja, tisti, ki so dajali denar za protizidovsko gibanje.

Čedalje manj se je Ivica navduševal za tehniko, misel na inženirski naslov se je izgubljala. Zelo hrupen je postal. Na univerzi je glasno govoril, v večerni družbi je gozdo motil z dviganjem roke in z vzkliki »Ven z Zidji!«. Včasih se je tudi stregel.

Ko se je nekega jutra vračal s krogarje, je v svoji ulici srečal žensko visoke postave in vso v črni. Gost pajčolan ji je padal na prsi, kratko krilo je imela, noge v prozornih črnih nogavicah so bile tako lepe, da se je Ivica zagledal vanje. V trenutku, ko sta se srečala, se mu je zdelo, da se je skoraj črni pajčolan ozrla po njem. Obutek je imel, kakor da se je zabliškala belina njenih oči. Obstal je in se ozrl. Visoke pete so tenko tolkle po asfaltu, nekam izzvalna je bila neznančina hoja.

Ivica je šel za njo. Menil je, da si to lahko privoščil, saj ga je pogledala. Ni dolgo hodil. Zenska v črnem je zavila v jezuitsko cerkev. Ivica ni prav nič mikalo čez cerkevni prag. Raje bi šel v bar. Skoda, da je ta ženska tako žalostna, je pomislil in se odpravil domov.

Pogled na enolično pročelje in na okna v prvem nadstropju ga je spomnil na Oljo. Isti trenutek se je Ivica razjezil. Nemogoča ženska! Ze toliko časa, pa — nič. Večkrat je bila tako domača, da si je Ivica obetal uspeh. Razvnel se je, hrepenel, ona pa — kakor da ni iz mesa in krvi. To in ono si je izmišljala spretno in s preudarkom, nikoli ni marala izgovoriti zadnje besede, ki bi pomnila konec. Nasprotno, vedno iznova mu je vilvala upanje. Ta skrivnost je mučila Ivico, ki se je navsezadnje odločil, da bo iznova poskusil.

Ta sklep je imel v mislih, ko je stopil v predstobo. Trudil se je, da bi ne delal hrupa, toda brž ko so se zaprla vrata za njim, je prišla gospa Frieda.

»Dobro jutro, gospa! Nekaj bi vas rad vprašal.«

Ne da bi počakal na njen odgovor, je nadaljeval:

»Ali je Olja doma?«

»Mislim, da je ni. Zdi se mi, da ima danes zgodaj pouk. Sicer pa lahko pogledam.«

Potrkala je, nihče se ni odzval. Potem je prislunhila in počasi pritisnila na ključko. Ivica je stal za njenim hrbtom in videl čez njeno glavo posteljo v sobi. Ni bila postelja, vseposod je ležala obleka. Iz sobe je prihajal vonj, ki je Ivico dražil v nos.

»Zal je ni doma.«

V RITMU UDARCEV MOGOČNIH KLADIV

Ustavili smo se pred lepim poslopjem zreške Tovarne kovanega orodja, da bi izvedeli kaj novega o delu in življenju zreških kovinarjev in o njihovih načrtih za prihodnje.

Radi so ustregli naši radovednosti. Direktor, ki je najstarejši član kolektiva, saj je posvetil tej tovarni vse svoje življenje, tovariš sekretar, predsednik delavskega sveta, predsednik upravnega odbora in drugi so odgovarjali na naša vprašanja.

Deset let samoupravljanja

Septembra lani je kolektiv slavil 10. obletnico samoupravljanja. Slavnostnemu zasedanju DS je sledila skupna proslava in pogostitev kolektiva, športne prireditve pa so podčrtale pomen praznika.

In uspehi preteklega obdobja? Ti pač niso majhni, čeprav vodilni ljudje zreške tovarne govorijo o njih s kar preveliko skromnostjo, češ ne hvalimo se radi.

Od svoje ustanovitve leta 1919 pa še po osvoboditvi, ko so tovarno na novo sezidali, je bila tovarna klasičnega kovaškega orodja. Izdelovala je sekire, kladiva, vprežno plužno robo, klepalno orodje, dleta, svedre za kamen, lomilne drogove in podobno.

Nov način življenja, razvoj avtomobilske industrije, mehanizacija poljedelstva — vse to je postavilo zreški tovarni nove zahteve. Ze prvi delavski svet je zato sprejel sklep o presmeritvi proizvodnje. V ta čas spada prva rekonstrukcija tovarne, ki je bila dokončana leta 1955. Zgradili so novo halo, preuredili kovaške obrate, postavili sanitarije in zgradili prve tri stanovanjske bloke.

Iz klasične kovaške dejavnosti so prešli na izdelovanje avtomehanskega orodja, kakor so enostranski in dvostranski matični ključji, vse vrste klešč, ključji za svečice, cevasti, nasadni, obročni in francoski ključji, montirna železa za avtomobilske gume, kovani in ročni prireži. Proizvodnja avtomobilskega orodja je bila do leta 1955 popolnoma osvojena. Z njenim začetkom in rastjo je podjetje postopoma opuščalo izdelovanje klasičnega orodja in leta 1959 popolnoma ukinilo staro proizvodnjo ter jo preusmerilo v manjše kovačnice, združene v poslovnem združenju Fužinar.

Od leta 1955 dalje so začeli uvajati proizvodnjo odkovkov. To so specialni deli za motorje in stroje, kovani v utopih, ki morajo na majhnih površinah vzdržati velike obremenitve. Prve odkovke so izdelali za tovarnjak Pionir, nato pa postopoma za industrijo koles, traktorjev, za rudarske stroje, za elektroindustrijo, precizno mehaniko, industrijo motornih koles in za strojogradnjo.

Tretjo smer tovarniške dejavnosti pomenijo rezervni deli traktorskih plugov vseh vrst, kot traktorski lemeži, deske, pete itd., ki se hitro obrabijo in je potreba po njih vedno večja. S proizvodnjo te tretje skupine so začeli 1958. leta.

Prehod od klasične kovaške dejavnosti na izdelovanje avtomehanskega orodja, odkovkov in rezervnih delov za traktorske plugove ni bilo enostaven in samo pogumu in iznajdljivosti zreških kovinarjev gre priznanje za tak velikanski razvoj.

Obisk v tovarni

Pravo sliko o delu tovarne, o požrtvovalnosti njenih ljudi, o organizaciji dela in o težavnih in nevarnih delovnih postopkih dobiš, če si vse to od blizu ogledaš.

Ze pred tovarno te zajame oglušujoči ropot velikanskih kladiv, ki v enakomernem ritmu zveni kot silna, zmagovalna pesem dela. Globoko spoštovanje ti vzbudijo proizvajalci, ki se brez besed, pozabljač nose in na svojo okolico z vsem bitjem predajajo delu, ki ga opravljajo.

Ogled tovarne smo začeli pri skladišču surovin. Tone in tone železnih plošč, palic, klad različnih dimenzij in legur čaka skrbno zloženih in sortiranih na predelavo. Skladišče je pove-

Predsednik DS Burja Stanko

zano z obrati z industrijskim tirom. Mimogrede smo si ogledali enega najvažnejših energetskih virov tovarne, plinska generatorja. Velike cevi odvajajo iz njiju generatorski plin v plinske kovaške peči. Ob tej priliki so nam povedali, da so pravkar začeli s poskusi rafiniranja katrana, ki je doslej šel v izgubo. Pridobivati nameravajo čisti katran in nekaj katranovih derivatov, zlasti fenol, po katerem je veliko povpraševanje.

Sledili smo plinskim cevem in prispeli v kovačnico. V dveh dolgih vrstah stojijo velike plinske peči, ki izmenoma odpirajo svoja pošastna žrela, iz katerih jemljejo neumorne roke žareče komade in jih polagajo na utope pod velikanska kladiva in stiskalnice, ki so razporejene v dveh vrstah ob pečeh. Ob stenah so razvrščeni še stroji, s katerimi obrezujejo v utopih stisnjene, ohlajene komade. Iz kovačnice smo sledili delovnim fazam v obdelovalnico, kjer brusijo, rezkajo, stržijo, smirkajo, skobljajo, pilijo, kar pač zahtevajo posamezni proizvodi.

Da dobijo zahtevano trdnost, romajo izdelki v kalilnico. Tam jih v velikanskih pečeh segrevajo do predpisane temperature, nato pa kalijo v vodni, oljni ali solni kopeli. Preden dobijo svojo dokončno obliko, gredo posamezni artikli na peskanje, kjer jih v velikem vrtljivem bobnu s pomočjo kovinskega peska očistijo, na poliranje, eni na barvanje, drugi na kromiranje in tretji na broniranje.

Z zanimanjem smo si ogledali tudi orodjarno, v kateri na skobelnih, brusilnih in drugih strojih izdelujejo precizno orodje za potrebe lastne proizvodnje. Ogled tovarne smo zaključili v skladišču gotovih izdelkov, kjer je na dolgih policah skrbno sortirana gotova roba. Nekaj delavk jo embalirajo glede na uporabo in pripravljajo za transport. Posebno pozornost so nam zbudile usnjene torbice, v katerih so različne garniture avtomobilskega orodja, sortirane za potrebe raznih motornih vozil.

Dolga in zanimiva je pot po tovarni. Človek bi lahko ure in ure stal pri enem samem stroju in občudoval mirnost in neverjetno spretnost kovačev in bil sam pri tem neprestano v strahu, da mu bo težak žareč kos kovine zdrsnil iz klešč in povzročil hudo nesrečo. A takšne misli se lahko zbuje le v nespretnem tujcu, zreški kovači se nimajo časa ukvarjati z njimi. Pri svojem nevarnem delu se obnašajo tako, kakor bi imeli opravka z najenostavnejšimi stvarmi. Ko smo povprašali enega izmed njih, ali se ne boji, da bi se opekeli, se je od vsega srca nasmejal in dejal: »Niti najmanj. Svoje delo opravljam že lepo vrsto let, pa se mi še nikoli ni kaj hudega pripetilo. Pri nas sploh nimamo večjih obratnih nesreč, tu in tam se pač kdo malo opeče.« In mirno je nadaljeval svoje delo, kakor bi hotel reči: »Prosim, ne motite me, da se res kaj ne zgodi!«

Dolga, zamotana in težavna pa je pot surovine do gotovega izdelka. Koliko dela je vložene v vsak posamezen, na videz tako majhen izdelek!

Skrb za delavca

Ko smo zapustili tovarno, nam je še vedno udarjal na ušesa ropot težkih kladiv. Pred očmi je lebdeła slika organiziranega dela, slika ponosnih, samozavestnih ljudi, ki jih je delo skovalo v trdno skupnost.

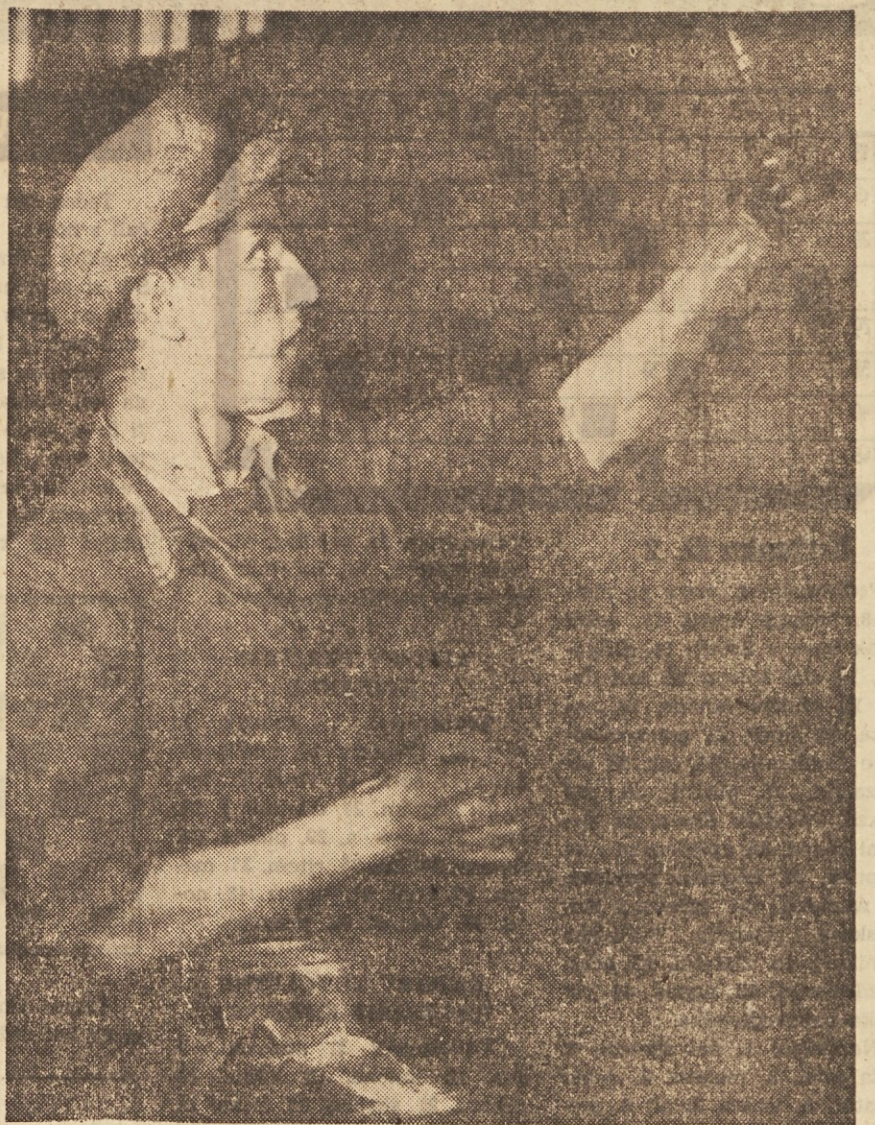
Pozanimali smo se, v kakih pogojih živi kolektiv. Povedali so nam, da prehajajo na plačevanje po učinku, kar zelo dviga storilnost. Ogledali smo si sanitarije. Vsak delavec ima svojo omaro, svojo delovno obleko, na razpolago so umivalniki in tuši z mrzlo in toplo vodo. Povsod vlada čudovit red. Delavci na težkih delovnih mestih dobivajo dnevno pol litra toplega mleka, za žejo je v vseh obratih na razpolago črna kava. Majhen bife nudi delavcem hladna jedila po lastni ceni, uveden pa je že dolgo tudi topel obrok po štirideset dinarjev.

»Kaj pa stanovanja?« smo želeli vedeti. »To je za nas še vedno pereč problem,« so pripovedovali. »Tovarna

Direktor Tovarne kovanega orodja Zreče

je poleg že omenjenih treh stanovanjskih blokov po letu 1955 zgradila še en dvanajststanovanjski blok. Razen tega je pripomogla mnogim posameznikom do kreditov, s katerimi so si zgradili stanovanjske hišice. A vse to je še premalo. Z lastnim avtobusom prevažajo dnevno člane svojega kolektiva

Zreški orodjar kritično ocenjuje svoj izdelek

na relaciji Zreče—Poljčane na delo in nazaj domov, kar bi odpadlo, če bi imeli na razpolago dovolj stanovanj v bližini tovarne.

Po tako težkem delu, kot ga opravljajo zreški kovinarji, je še toliko bolj potreben letni odmor. V ta namen daje podjetje sredstva sindikalni organizaciji, ki razporeja ljudi za oddih na morju. Pri Umagu imajo namreč tri počitniške hišice, pred kratkim pa so kupili še večjo zgradbo, ki jo bodo preuredili. V teh prostorih se bo lahko v poletju zvrstilo precej članov kolektiva. Razen tega ima zreško planinsko društvo na Pohorju svojo kočjo, v kateri imajo člani tovarniškega kolektiva precejšen popust in mnogi preživijo dopust raje na bližnjem Pohorju kot na morju.

Tovarna in okolica — perspektive

Misel se ti vedno znova vrača v tovarno in nehote jo primerjaš z velikanskim mravljiščem. Ko pa izveš in vidiš, kaj pomeni tovarna za Zreče, zavržeš to prispodobno. Mravljišče je nekako izolirano od svoje okolice, zreška tovarna pa je v pravem pomenu besede središče, ki povezuje vso okolico in naglo spreminja zunanji videz Zreč. Vsa okolica dobesedno diha v krepkem ritmu kovaških kladiv. Povzpni se na ploščat hrib na desni strani Dravinje! V nekaj letih je tu zraslo naselje modernih blokov in enostanovanjskih hiš. Za njimi je veliko športno igrišče — dokaz, da zreški kovinarji, ki smo jih videli tako resne pri delu, ljubijo tudi šport, zlasti nogomet. Ko se na drugi strani spustiš s hriba in prekoračiš železniško progo, naletiš na nedovršeno novo cesto, ki se tik pred Zrečami odcepi od stare, poteka vzporedno z železnico in se po približno enem kilometru zopet zlije s staro. Zakaj neki? Po sklepu samoupravnih organov prehaja tovarna na veliko rekonstrukcijo, ker v sedanjem obsegu ne more kriti vseh potreb svojih odjemalcev. Zaradi razvoja avtomobilske industrije so domače potrebe tolikšne, da je moralo zreško podjetje začasnó ustaviti ves izvoz svojih izdelkov, čeprav povpraševanje v inozemstvu ni majhno. S tem v zvezi je izgradnja nove ceste. Sedanja okrajna cesta vodi skozi ozemlje, ki je predvideno za povečavo tovarne. Nekoliko korakov od stikališča stare in nove ceste naletiš na mederen objekt, v katerem je zdravstvena postaja in stanovanja za zdravstveno osebje. Po za slugi tovarne, komunne in okrajnega zavoda za socialno zavarovanje so dobile Zreče lani to pomembno socialno ustanovo s splošno in zobno zdravstveno službo.

Na levem bregu Dravinje je l. 1958 Tovarna kovanega orodja botroyala pri ustanovitvi Kometa, tovarne umetnih brusov in magnezitnih izdelkov. Umetni brusil v magnezitni vezavi nadomeščajo v kovaških brusalnicah naravne bruse, ki povzročajo pri brusarjih nevarno obolenje dihalnih organov — silikozo. Posledica te bolezni je bila zgodnja invalidnost in prerana smrt mnogih družinskih očetov. Zaradi uspele proizvodnje umetnih brusov je danes odstranjen problem teh obolenj in je s tem dosežen predvideni humani in socialni cilj nove tovarne.

Na ozemlju, ki je določeno na levem bregu Dravinje za razširitev tovarne, adaptirajo zgradbo, kjer bo delavnica za vajence in za praktično priučevanje nekvalificirane delovne sile. Sedaj se to vrši v tovarni, kar pa seveda ovira proizvodnjo. Nekako nasproti stari zreški šoli, ki že sedaj prostorno več ne zadošča, sta na levem bregu Dravinje v gradnji kar dve poslopji: šola in gasilski dom. Obe novogradnji sta pogojeni od povečanja tovarne, zlasti šola. Povečana tovarna, povečano število zaposlenih, povečano število šolobveznih otrok! Razumljivo torej, da je tovarna poleg komunne tudi investitor. Odbor za gradnjo šole pa je na zboru volivcev dosegel tudi to, da bo vsak pridobitni prebivalec prispeval 800 din iz svojega žepa za šolo.

V zvezi z rekonstrukcijo pa se pripravljajo tudi osnove za nadaljnjo sta-

Predsednik UO Oto Ravnjak

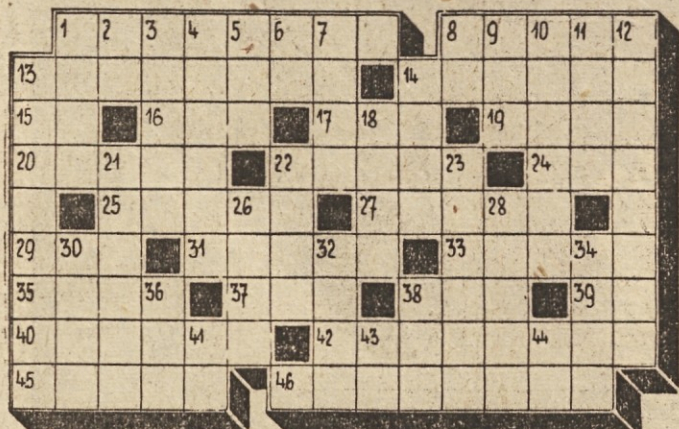
novanjsko in komunalno izgradnjo in za povečanje delovne sile, ki se bo v naslednjih petih letih iz širokega okoliša zlivala v tovarno iz kmetijstva in gospodarstva zaradi agrotehničnih in gozdnih ukrepov. S tem tovarna že vnaprej rešuje problem kmetijskih in gozdnih delavcev, ki bi brez nje ostali brez dela. Ze sedaj pa tudi štipendira podjetje kadre iz domačega okoliša za vse službe tovarne v okviru predvidenih povečanih potreb.

Tudi obstoječim kadrom posveča podjetje veliko skrb. V sodelovanju z delavsko univerzo v Konjicah, organizacijo LT Zreče in drugimi organizirajo strokovne in splošnoizobraževalne tečaje in seminarje. Mnogi člani kolektiva izredno studirajo na višji tehnični in komercialni šoli, večerni TSS v Celju, nekaj jih je vpisanih v ekonomsko srednjo šolo, nekaj pa jih obiskuje večerno šolo za odrasle.

Vse, kar smo videli in slišali v Zrečah, dokazuje, da zreški kovinarji proizvajajo danes, pri tem pa imajo pred očmi potrebe, ki se bodo pojavile jutri. Na svojih delovnih mestih tihi in spretni proizvajalci postanejo aktivni in razumni samoupravljalci, kadar je treba odločiti o svoji tovarni in njeni okolici, o sebi in o koristih naše skupnosti.

Za razvedrilo in kratek čas

Križanka št. 2

Vodoravno: 1. vrsta povrtnine, 8. listnato drevo, 13. desni pritok Save v Srbiji, 14. draguljar, 15. del kolesa, 16. kos debla, 17. odlitek kovine, 19. navlaka, 20. smer, 22. gojenec vojaške akademije, 24. čar, 25. civilizacija, 27. plužiti, 29. del obraza, 31. vitko drevo, 33. denarni zavod, 35. egiptčanska sveta ptica, 37. zaščitna prevleka, 38. zamašek, 39. začetnici slovenskega pisatelja («Visočka kronika»), 40. zlatniki, 42. očesni zdravnik, 45. napad, 46. radijska napovedovalka.

Navpično: 1. del skeleta, 2. vrsta piva, 3. mečem, 4. dober izolator, 5. vodna žival, 6. ploskovna mera, 7. nevestina oprava, 8. različna soglasnika, 9. grobo domače blago, 10. vrsta tkanine, 11. indijsko žensko oblačilo, 12. pogodbe, 13. osarij, vojaška grobnica, 14. divja žival, 18. malik, 21. vrsta mesojede rastline, 22. pokrivalo, 23. razpredelnice, 26. debele palice, 28. žival iz rodu kopitarjev, ki ima nos podaljšan v kratek gibljiv rilec, 30. obluba, 32. zaščitni jarek okoli utrdb, 34. splet las ali cvetja, 36. kačji glas, 38.

nočna ptica, 41. predlog, 43. ozi-
ralni zaimsek, 44. začetnici slo-
venskega političnega delavca.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

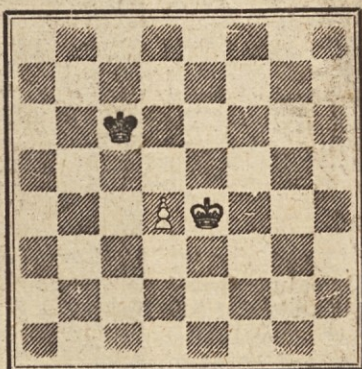
Vodoravno: 1. kolorit, 7. vzornik, 13. osat, 14. nonij, 16. žima, 17. satir, 19. Vesel, 21. ter, a, 22. anatom, 24. domino, g, 27. eter, 28. seme, a, 29. plakat, 31. danica, 34. lot, 35. ritem, 37. me-
zeg, 39. bbol, 41. Vaduz, 43. no-
ro, 44. telepat, 45. masiven.

REŠITEV NOVOLETNE NAGRADNE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. stalaktit, 9. gaz, 12. limona, 18. letina, 19. rekord, 21. skrpan, 22. etika, 23. kinin, 24. ro, 26. sheme, 27. pila, 28. lidit, 29. para, 31. atom, 32. Eva, 33. visim, 34. vohalo, 36. iti, 37. Ca, 38. nonij, 39. Tesali-
ja, 41. ej, 42. Rakek, 43. Luter, 44. nitka, 46. Loira, 48. Kijev, 49. amidi, 51. I(van) M(ažura-
nič), 52. tlakomer, 55. klica, 56. pr, 58. mol, 60. Iberec, 61. are-
na, 62. ala, 63. oreh, 65. Apis, 66. klaja, 67. Knin, 68. Niger, 70. as, 71. drama, 72. ulani, 73. Ika-
rus, 75. Trdina, 77. anilin, 78. Tatari, 79. itd, 80. irigacija.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Teden dni nazaj smo se sre-
čali z novim, sila zanimivim ša-
hovskim pojmom — z opozicijo.
Ste si zapomnili takratno pozi-
cijo oz. kako se je črni rešil iz
vseh zadreg, ker je bil na pote-
zi? Skratka, stopical je tako, da
ga beli nikakor ni mogel odrini-
ti in si kljub kmetu manj zago-
tovil remi. Take stvari je važno
vedeti, ker se z njimi v praktič-
nih partijah v taki ali drugačni
obliki nič kolikokrat srečamo.

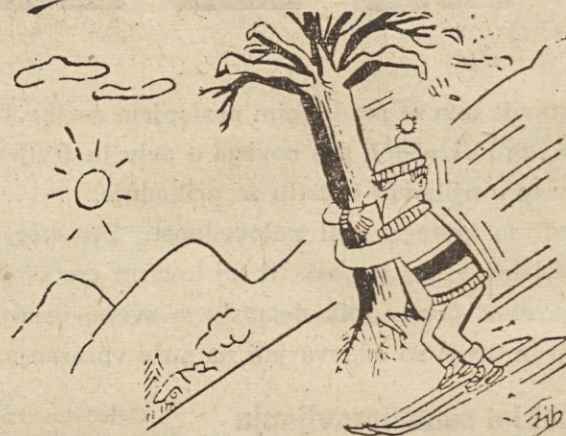
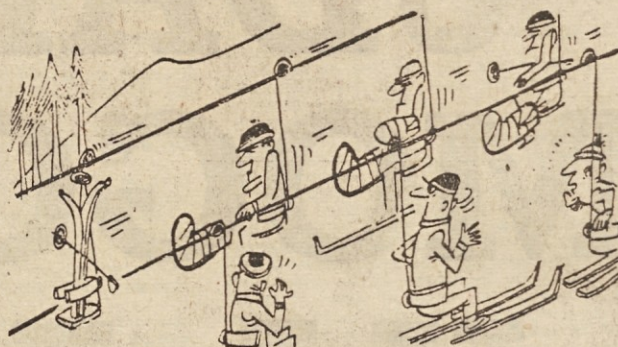

Danes smo spet pri isti po-
ziciji kot zadnjič, pač pa smo jo

zaradi boljše preglednosti pre-
maknili bolj v sredino deske.

Razlika je samo v eni stvari,
namreč v našem dogovoru, kdo
je na potezi. Tokrat je ta za
spremembo — beli. Toda ta
sprememba je tako velika, da
prinese belemu zmago, črnemu
pa neizogiben poraz. Je to mož-
no? Kako? Zelo preprosto. Zda-
je je beli tisti, ki diktira opozicijo.
Ker je na potezi, igra Ke5. Kaj
naj stori črni? Če gre s kra-
ljem na c7, torej ponovno v po-
ševno opozicijo, sledi ne morda
napredovanje s kmetom (d5) za-
radi takojšnjega Kd7 in že se je
črni postavil tako, da lahko spet
prej ali slej izsili opozicijo, mar-
več nadaljnji pohod kralja na
e6. Če pa se odloči za Kd7, stopi
za spremembo v opozicijo beli s
Kd5 in črni mora hočeš-nočeš iz
nje, se pravi, da prodre beli
kralj bodi na c6, bodi na e6, ka-
kor se je pač nasprotnik »odlo-
čil«. Nadaljnji postopek je
enak opisanemu, združen z na-
predovanjem kmeta do osme vr-
ste in s preobrazbo v novo da-
mo.

Smučanje — brez besed

Žrebali smo

V sredo je bilo v našem uredništvu žrebanje novo-
letne nagradne križanke. Prejeli smo presenetljivo
veliko število rešitev, izmed katerih je žreb izbral na-
slednje:

Prvo nagrado 10.000 dinarjev prejme Maks Ja-
bolčnik, Kidričevo 2

Pet nagrad po 1000 dinarjev prejmejo naslednji
reševalci:

Vinko Kramar, Zagorje ob Savi, Ulica talcev 18,
Srečko Golob, »Tehnogradnje« Ožbolt ob Dravi,
Jožica File, Jesenice, Gosposvetska c. 52,
Marija Šilc, »TOPS«, Ljubljana, Savlje 18/a,
Vinko Vek, Trbovlje, Šuštarjeva 1.

Nagrajence, ki stanujejo v Ljubljani, prosimo, da
dvignejo nagrade osebno v našem uredništvu, Kopi-
tarjeva ul. 2/IV, ostalim pa bomo poslali nagrade po
pošti.

— Počakati boste morali! Moj mož nikdar ne vsta-
ne preden ni deset!

NA RAZSTAVI MODERNEGA KIPARSTVA
— Malo bova počakala! Se radbo dal po 20 din za
kilogram!

